

СЕМЕЙСТВОТО В СВЕТЛИНАТА НА БИБЛИЯТА

ДЖИЙН ГЕТС

Формат 60X90/16. Обем 7,50 п. Б. Отпечатана м. февруари 1994 г.
ДФ "Лбагар" - В. Търново
Превела Добринка Нейчева

Предисловие

Библията е една необикновена книга. За разлика от други книги, тя рядко дава описание на форми и модели. По-скоро изтъква функции и принципи. Това я прави уникална, защото повечето книги описват и двете страни; и това е разбираемо - където има хора, има и функции, а където има функции, има и форми. С други думи: функциите не могат да съществуват без форми, не може да има организъм без организация. Но в общи линии, особено Новият завет дава подробности около различните форми, в които се обличат библейските функции. Много по-често авторите на Словото се позовават на функции, без изобщо да споменават форми.

Това е особено валидно за църквата. Отново и отново се описват функциите на определена местна част от Христовото тяло. В новозаветно време бяха познати множество функции: поучаване, проповядване, споделяне, хваление, пеене, помагане, насърчаване. Но рядко ни се казва, какви форми приемаха тези функции. Знаем, че е имало форми, защото няма функция без форма. Но тъй като е възможно да се опише една функция без да се представя нейната форма, библейските автори вършеха това постоянно.

Това е един от най-необикновените аспекти на Святото писание. Формите и структурите до голяма степен се обуславят от културата; за разлика от тях, повечето функции не са зависими от културното развитие. Това е една важна предпоставка, семето на християнството да може да покълне в почти всички страни на света. В голяма част на всички останали религии функцията е така тясно свързана с формата, че тяхната система на вяра практически не може да просъществува извън рамките на културата им.

Но с християнството не е така. Малкото форми, които се споменават в Новия завет, са само средства за постигане на Божията цел, докато повечето библейски функции са абсолютни и основополагащи. Ако Бог беше описал формите, в които се осъществяваха библейските функции, хората от всички времена биха се старали да копират библейски форми. Има наистина хора, които се опитват да подражават на малкото форми, които могат да се намерят в Новия завет, докато други внасят в библейските текстове форми, които изобщо не са споменати в тях.

Според Божия план, всяка отделна църква трябва да изпълнява една новозаветна функция, независимо от времето и мястото, на което е локализирана. За сметка на това обаче, вярващите трябва да притежават свободата да създават сполучливи форми и

структури, независимо от времето и културните особености. Тази желана от Бога свобода е една от причините християнството да просъществува вече близо 2000 години.

Всичко това е валидно и за семейството. Божието слово описва библейски функции за отделните членове на семейството, но в болшинството от случаите Бог ни дава свободата сами да създаваме форми и структури, които са необходими, за да можем в двадесетия век, при нашите културни условия, да бъдем едно истинско новозаветно семейство.

С този въпрос се занимава и нашата книга. В първите единадесет глави се описват основните библейски цели и функции на различните членове на семейството. Те съдържат и основните духовни принципи, които ще помогнат на семейството да постигне тези цели и да изпълнява функциите си, независимо от културните условия. Последната глава предлага някои идеи, как функцията да се реализира в подходящата за нея форма. В края на всяка глава можеш да намериш задачи, които целят да ти помогнат в осъществяването на тези библейски принципи, независимо от това къде живееш и какви проблеми имаш.

Когато четеш, не забравяй следната важна истина: библейските цели, функции и принципи, а не формите и моделите, представляват божествения мащаб за оценка на семейното единство. Само, когато се сравняваме с библейските, а не с културните критерии, ще сме в състояние да бъдем един новозаветен дом.

Джийн Гетс

Глава 1

Семейството - църква в умален мащаб

В сравнение с това, което Библията учи за църквата, по-голямото Божие семейство, казаното за семейството е много по-малко. Например в Писмото си до Колосяните Павел в четири кратки стиха излага четири момента:

3:18 - "Жени, подчинявайте се на мъжете си, както прилича в Господа".

3:19 - "Мъже, любете жените си и не се огорчавайте против тях". *

3:20 - "Деца, подчинявайте се на родителите си във всичко, защото това е угодно на Господа".

3:21 - "Бащи, не дразнете децата си, за да не се обезсърчават".

От 95 стиха в цялото Писмо само четири се занимават специално със семейството. В Посланието към Ефесяните само 16 са посветени на същата тема (вж. Ефесяни 5:22-6:4), от общо 155 стиха.

Защо оставаме с впечатлението, че в Новия завет се отдава сравнително малко внимание на семейството? Нима за Павел и другите новозаветни автори това беше един маловажен въпрос? Не разбираха ли те, че семейството е първата, установена от Бога институция?

Тези въпроси ни объркват още повече, когато разглеждаме останалите Писма в Новия завет. Шест от Павловите послания (Римляни, 2 Коринтяни, Галатяни, Филипяни, 1 Солунци, 2 Солунци) изобщо нямат директно отношение към семейството! (Все пак Павел използва семейството като пример в 1 Солунци 2:7-11). Само четири от останалите му Писма съдържат кратки бележки по въпроса. В 1 Коринт. той се занимава с различни семейни проблеми. В 1 Тимотей взема отношение по въпроса за подпомагането на вдовиците, във 2 Тимотей споменава за семейния живот на Тимотей, а в Писмото си до Тит, наставлява жените и майките за подходящото им поведение в семейството.

Така и авторът на Писмото до евреите, както и Яков, и Юда, не споменават нищо за семейството. Апостол Йоан не се спира на този въпрос нито в трите си Послания, нито в Откровението. Единственото друго място в новозаветните Писма, където специално се говори за семейството се намира в 1 Петрово, докато във 2 Петрово не се споменава нищо по въпроса.

Отново се питаме - каква е причината за това? Щом все пак толкова много проблеми в света от древността до днес се коренят в семейството, защо тогава Бог не ни е дал един наръчник за семеен живот? Защо на тази важна институция не са посветени по-големи части от Новия завет? Защо Бог не ни е оставил повече директна информация и напътствия по този въпрос?

В действителност Той го е направил! Когато от малкия брой съвети за семейството правим извод, че църквата го превъзхожда по важност, ние пренебрегваме забележителния факт, че в новозаветния свят християнското семейството почти се отъждествява с църквата. Всъщност, в някои случаи един единствен дом беше същевременно и местната църква, поне в нейното начало (вж. 1 Коринтяни 16:5).

Особено след отлъчването на християните от богослужението в синагогите, християнският дом стана за тях основно място за богослужебни събрания. С течение на времето те можаха да си построят църкви, но в първите години това им беше забранено от закона. Затова в Новия завет на много места четем за "домашни църкви" (вж. Римляни 16:3-5; 1 Коринтяни 16:19; Колосяни 4:15; Филимон 2).

Това наблюдение ни довежда до важно заключение. Написаното за църквата се отнасяше също така за отделните семейства. Затова голяма част от Новия завет може директно да се отнесе към семейната общност. Значи, все пак имаме наръчник за семейството! Църквата се явява същевременно едно обобщаващо понятие, включващо и семейството. Семейството на практика е църквата в умален мащаб. Разбира се, новозаветните автори се спират и на специфични, само за семейната сфера проблеми, но в голямата си част, написаното до вярващите може да се приложи в по-тесните граници на семейството.

Белези за духовна зрялост на вярващото семейство

На страниците на Божието слово намираме ясно изложено това, което Павел и други автори на Библията считат за най-важните белези за зрелост на църквата. Когато пишеха до някоя църква, с която бяха горди, те често благодаряха на Бога за общата вяра, за общата надежда и общата любов (особено за нея) (вж. Колосяни 1:3,4; 1 Солунци 1:2,3). Когато имаше нужда, те насърчаваха църквите да развият някое от тези качества (Ефесяни 1:15-18; 2 Солунци 1:3,4). Така Павел писа на коринтяните, които не бяха достатъчно зрели във вярата и често разсъждаваха плътски: "И така остават тия трите: вяра, надежда и любов; но най-голяма от тях е любовта. Следвайте любовта!" (1 Коринтяни 13:13; 14:1).

Тъй като в Новия завет семейството наистина е църква в умален мащаб, следва, че за степента на зрелост на едно семейство може да се съди по силата на степента на вярата, надеждата и любовта, която то притежава най-вече в лицето на бащата, майката и по-големите деца. По-малките, които постоянно са под влияние на този начин на живот, обикновено започват да имитират тези качества. Но това развитие се влияе най-вече от примера, а не от поучението. При нормални условия нашите деца постепенно се превръщат в това, което сме ние.

Как да открием тези качества в себе си и в нашите деца? Вярата е способността да вярваме в Бога, да Му се доверяваме при всички условия и обстоятелства, да Му бъдем верни в добри и в лоши времена, да не се съмняваме в любовта и загрижеността Му за нас, да не се отричаме от Него, когато дойдат изпитанията и почвата под краката

ни се разклати. "А вярата е даване на твърда увереност в ония неща, за които се надяваме - убеждения за неща, които не се виждат" (Евреи 11:1).

Надеждата е тясно свързана с вярата. Все пак, тя се отнася повече до вечната ни участ и отразява устойчивост, основана на Словото, твърдост и непоклатима вяра в завръщането на Исус Христос. Тя се проявява дотолкова, доколкото членовете на семейството са отправили взора си към вечния живот и са убедени във вечната победа.

Накратко дефинирана, любовта е сходство с Христос. Тя обхваща всички онези прояви, които характеризират Господ Исус Христос и най-вече тези, които хората, с които Той общуваше, можеха да наблюдават. "Любовта дълго търпи и е милостива; любовта не завижда; любовта не се превъзнася, не се гордее, не безобразничи, не търси своето, не се раздражнява, не държи сметка за зло, не се радва на неправдата, а се радва заедно с истината, всичко премълчава, на всичко хваща вяра, на всичко се надява, всичко търпи. Любовта никога не отпада" (1 Коринтяни 13:4-8).

Вяра, надежда и любов! Ето белезите на зрелост на една църква и на едно вярващо семейство. Когато пишеха до отделни групи новозаветни вярващи, авторите на Новия завет не правеха особена разлика между църквата и семейството.

Филимон - библейски пример за духовна зрялост

Един от най-забележителните примери за семейство, отличаващо се със зряла вяра в Новия завет, се намира в едно от най-късите писма на Павел. То се състои от една единствена глава. От затвора в Рим Павел написа едно писмо до Филимон от Колоси, когото Павел нарича "мил съработник" (ст. 1). Интересно е, че той отправя поздрав и "до твоята (на Филимон) домашна църква" (ст. 2).

В края на своя поздрав, както и в други писма, Павел благодари специално за духовната зрелост на Филимон. Нека обърнем внимание на съдържанието на тези благодарствени думи и на Павловата молитва: "Винаги благодаря на моя Бог, когато те споменавам в молитвите си, като слушам за твоята любов и за вярата, която имаш към Господа Исуса и която показваш към всичките светии. Моля се, щото това общение в твоята вяра да действа така, та да познаят те всичкото добро, което е в нас, за слава на Христос. Защото съм имал голяма радост и утеха поради твоята любов, понеже сърцата на светиите се освежаваха чрез тебе, брате" (Филимон 4-7).

Качествата вяра, надежда и любов са характерни за живота на Филимон (макар и не специално спомената, надеждата все пак принадлежи към характеристиката на неговия духовен живот). Като глава на семейството, любящ съпруг и внимателен баща, със своя христоводен пример той упражняваше влияние върху цялото семейство. Винаги е така. Бащата най-вече представлява преобраз на Бога в семейството, а едно писмо, отправено до него, най-често засяга цялото семейство. В тази връзка Павел благодареше на Бога за духовната зрелост на целия Филимонов дом.

По-нататък в писмото четем една интересна история. В името на любовта Павел се застъпваше пред Филимон за един млад човек, на име Онисим, роб на Филимон. След обръщението си Филимон беше приел сериозно указанието на Павел, да не се отнася вече с езическо презрение към робите си, а да гледа на тях като на човешки същества, като вярващи братя и сестри в Исус Христос (вж. Ефесяни 6:5-9; Колосяни 3:22-4:1). Но Онисим беше един непокорен, безотговорен млад човек, който явно не бе приел Христовото евангелие. Той се възползва от спечелената свобода и променените взаимоотношения между Филимон и неговите роби, и избяга от дома на господаря си, задигайки навярно и чужда собственост.

По Божия промисъл Онисим се озова в Рим и влезе в контакт със затворника Павел. Айостолът го доведе до лична среща с Исус Христос и го упъти в Божието

слово. Онисим послуша грижовните съвети на Павел и между стария апостол и младия роб се създадоха едни истински братски отношения.

Начинът, по който Онисим се грижеше за Павел, беше за апостола причина за голяма радост и той би предпочел да задържи младия човек при себе си в Рим. Въпреки това, Павел напомни на Онисим за задължението му към истинския си господар. И така, Павел написа едно писмо до Филимон, за да посредничи между него и Онисим. "Моля ти се", писа той "за моето чадо Онисим, когото родих в оковите си, който беше някога безполезен на тебе, а сега е полезен и на тебе и на мене, когото ти пращам назад лично, сиреч, самото ми сърце" (10-12 ст.).

Въпреки своята чувствена привързаност към Онисим, в Писмото си до Филимон той с честна и убедителна логика изложи това, което за него беше по-важно: самият Филимон, неговата любов, духовната му зрелост. Само един вярващ приятел с чисти мотиви можеше да се обърне към Филимон по начина, по който Павел го направи. Това отношение беше възможно само към един зрел божий човек - един мъж на вярата, надеждата и любовта, мъж като Филимон.

Приятелство: първия си апел към Филимон Павел отправи, поставяйки Онисим наравно с него. Филимон беше един от най-добрите приятели на Павел. Щом Павел считаше Онисим и Филимон за равни, това говори каква голяма промяна бе настъпила в живота на Онисим след срещата му с Христос. Павел пише: "Аз бих обичал да го задържа при себе си, да ми слугува вместо тебе, като съм в окови за благовестието" (13 ст.).

Любезност: На второ място Павел апелира към Филимон чрез любезност, като изрази уважението си към него - като към добър господар на Онисим. Макар дълбоко в себе си да знаеше, че Филимон ще бъде съгласен Онисим да остане в Рим, Павел не искаше да приеме един такъв израз на приятелски чувства като нещо напълно естествено. Затова писа: "Но без да зная твоето мнение не искам да сторя нищо, за да не бъде твоята добрина като от принуждение, но самоволна" (14 ст.).

Промисъл: След това Павел апелира към Филимон на основата на принципа от Римляни 8:28 - Божия намеса в живота на вярващия чрез обстоятелствата. В тази връзка Павел пише: "Защото може би за това той да се е отлъчил от тебе за малко време, за да го имаш завинаги, не вече като слуга, но повече от слуга, като брат" (15,16 ст.).

Равенство: Павел въвежда един пункт, който трябва да е учудил Филимон. Той издига Онисим на нивото на отношението си към Филимон и по този начин демонстрира схващането си, че всички хора, независимо от положението, което заемат в живота, в Христос са едно. "Като брат, особено възлюбен на мене, а колко повече на тебе, и по плът и в Господа! И тъй, ако ме считаш за съдружник, приеми него като мене" (16,17 ст.).

Лична отговорност: Изключителната философия на Павел по отношение на неговия богат приятел достига кулминационната си точка в думите: "И ако те е в нещо онеправдал, или ти дължи нещо, мини това на моя сметка; аз, Павел, пиша това с ръката си: Аз ще платя, - да ти не кажа, че ти ми дължиш и сам себе си. Да! брате, нека имам тая печалба от тебе в Господа; освежавай сърцето ми в Христос" (18-20 ст.).

Доверие: Павел завършва своя апел с одобрение на това, което според неговото убеждение Филимон ще извърши: "Уверен в твоята послушност; аз ти пиша и зная, че ще сториш и повече, отколкото ти казвам" (21 ст.). В такъв случай, какво друго можеше да направи Филимон? Със своите аргументи Павел беше улучил целта.

Тази история ни дава доста добър поглед върху семейния живот на Филимон. За целия си дом той беше един динамичен, христоводен пример. Макар твърде богат, той стана един мъж на вярата, надеждата и Христовата любов. Без съмнение, той бе довел цялото си семейство до познаването на Христос, включително и робите си. За

всеки един Филимон създаде една нова атмосфера. Отношението му към другите се отличава със загриженост и любов; към своите слуги се отнасяше като към братя и сестри в Христос. Той практикуваше гостолубие, като предоставяше дома си за църковни събрания и за приютяване на пътуващи мисионери. Затова в края на писмото си Павел можа да пише съвсем спокойно:

"Приготви ми стая, понеже се надявам, че ще ви бъда подарен чрез молитвите ви" (22 ст.).

Формирането на едно новозаветно семейство

Във времето на Новия завет всяко християнско семейство трябваше да представлява църква в умален мащаб. И наистина, имаше домове, които вече сами за себе си бяха локални църкви, а белезите на зрелост както за един дом, така и за църквата бяха вяра, надежда и любов. Това, което се изискваше от църквата в дадена област, в общи линии се отнасяше и за отделните домашни църкви. Поради това, целият Нов завет и най-вече новозаветните послания, могат да служат като ръководство за семейния живот.

Но как стои въпросът за белезите на духовна зрелост в нашите семейства? Днес много се говори за църкви по новозаветен модел. Стараем ли се да изграждаме и нашите семейства по примера на Новия Завет?

1. Как стоят нещата с вярата? Кога твоите деца могат да видят в теб пример за истинска вяра? Изпитай себе си! Каква е първата ти реакция, когато се видиш изправен пред сериозна трудност? Оплакваш ли се, започваш ли да мърмориш, загубваш ли равновесие, обвиняваш ли другите (дори Бога) за това? Ставаш ли нервен и възбуден, разочароваш ли се? Оставяш ли грижите да те удавят? Или отправяш погледа си нагоре и се молиш? Демонстрираш ли доверието си, че Бог държи всичко в ръката Си и че всички обстоятелства съдействуват за добро на тези, които обичат Господа (вж. Римляни 8:28)? Пристъпваш ли към действия, едва след като си се помолил и оставяш ли се да бъдеш ръководен от божествените принципи? При всички тези реакции - положителни или негативни - твоите деца те наблюдават. Какво научават те от теб?

Кога друг път твоите деца имат възможността да бъдат съпричастни с вас, родителите, в делата на вярата? Правилни ли сте до сега изобщо нещо заедно, което наистина да е поставяло на изпит вашата вяра?

Внимавай да не проявяваш наивност. Не би било израз на мъдрост, ако например, купиш на детето си колело, когато нямаш нужните пари, но се надяваш, че отнякъде ще се появят. По този начин ти насаждаш в него много повече безотговорност, отколкото вяра. Иначе стои въпросът заедно да уповавате на Бога, че Той ще ви помогне да спечелите съседа си за Христос. Или да се доверявате заедно на Бога, че Той ще ви помогне да промените поведението или становището на определен човек - учителя или някой познат.

Обърни внимание! Бъди готов да вземеш участие в Божия отговор на молитвата. Когато се молим, понякога Бог отговаря на молитвата ни, като ни дава отворена врата, за да допринесем сами за изпълнението ѝ. Но ние често изпускаме тази възможност. Например Бог ни помага да установим контакт със съседа си, но ние пропускаме възможността да използваме този контакт. От всичко това не излиза нищо повече от една вяра без дела, която според становището на Библията е мъртва!

Един важен въпрос: какво научават от твоя начин на живот децата (и съседите) ти за вярата?

2. Как стоят нещата с надеждата? Колко увереност в Христос имате вие като родители? Знаете ли наистина, дали чрез вярата в Христос имате вечен живот? Къде се намира прицелната точка на вашия живот - в този свят, или в бъдещия? Как виждате

второто идване на Христос? Живеете ли ден след ден в светлината на Неговото завръщане? Какво е отношението ви към онези, които не познават Исус? За вас те безнадеждни случаи ли са? Грижа ли ви е за тях? Разговаряте ли с хората за вашата вяра?

Още един важен въпрос: какво научават от твоя начин на живот децата (и съседите) ти за надеждата?

3. Как стоят нещата с любовта? Как най-вече се изразява любовта ти към Бога? Как стои въпросът с любовта помежду ви като мъж и жена? В какво се изразява любовта ви към вашите деца? Какво научават другите от вас за уподобяването на Христос, за търпението, учтивостта, смирението, съчувствието, себеотрицанието, уравнилестия температурата, прощението, чистите мотиви? Могат ли да познаят истинската любов?

Трети значим въпрос: какво научават от твоя начин на живот децата (и съседите) ти за любовта? Според Божията представа, преди всичко мъжът в дома, съпругът и бащата, е този, който носи главната отговорност да предвожда семейството си и да дава тона на духовното и психологическо развитие. Неговият пример (както вече видяхме при Филимон), е основополагащ за едно истинско духовно общение в рамките на семейството. Неговото поведение създава необходимите предпоставки за осъществяване на единството. Ако той развие в себе си дарбата на гостоприемство, домът му се превръща в кътче, където другите се чувствуват добре дошли.

В случаите, когато съпругът и бащата не е вярващ (както беше в бащиния дом на Тимотей), главната отговорност пада върху майката, която трябва да дава пример на преобразяване в образа на Христос на своите деца и спасения си съпруг. Както ще видим и в други глави, Библията ни дава специални насоки за специалните ситуации.

Забележи: не всички невярващи съпрузи и бащи са лоши съпрузи и бащи. Някои от тях се грижат за семействата си даже по-добре и ги обичат повече от други плътски християни. И така - бъди внимателен в преценките си! Приемането на Христос не прави автоматично от теб един добър глава на семейство!

Практика

Обмисли поставените важни въпроси! Как оценяваш ролята си като родител? Каква обща оценка даваш на нивото на зрелост на твоето семейство? Какво можеш да направиш веднага, за да удовлетвориш по-добре Божиите критерии?

Семейна или групова задача

Стъпка 1: прехвърли още веднъж тази глава. След това като индивидуален член на твоето семейство или група, определи тази област, която при теб най-наложително се нуждае от промяна Това любовта ли е? Или може би надеждата? Или вярата? Щом разрешите тази задача в групата, всеки от членовете сам може да вземе решение в сърцето си.

Стъпка 2: обсъди със семейството си по какъв начин всяко едно от тези качества може по-ефективно да се практикува в живота на семейството.

Глава 2

Особености на християнското семейство

Какво беше това, което правеше християнското семейство в новозаветно време една единствена по рода си социална общност? По какво християнският дом се отличаваше от езическото семейство?

Светът в умален мащаб

Това че по времето на Новия завет е имало различни видове семеен живот, знаем от световната история, но все пак, най-добрият източник за информация в това отношение си остава Библията. Обстановката в света като цяло, намираще често отражение в семейния живот. Така, както християнското семейство представляваше църквата в умален мащаб, така "нехристиянското" семейство, беше умален образ на света. С други думи: така, както духовното състояние на една църква отразяваше духовното състояние на отделните семейства (и обратно), така и моралното състояние на световната система отразяваше моралното състояние на семействата, от които тогавашният свят се състоеше (и обратно).

Как изглеждаше тогавашната ситуация? Какво характеризираше езическото общество и с това езическото семейство? В писмото си до вярващите в Ефес Павел даде ясен отговор на тези въпроси:

"Прочее, това казвам и заявявам в Господа, да не се обхождате вече, както се обхождат и езичниците, по своя суетен ум, помрачени в разума и странни на живота от Бога, поради невежеството, което е в тях, и поради закоравяването на сърцето им; които, изгубили чувство, са се предали на сладострастие, да вършат ненаситно всякаква нечистота" (Ефесяни 4:17-19).

Така Павел описва начина на живот на езичниците. Тези хора имаха помрачено съзнание и закоравели сърца, нямаха знание, и всичко това ги отделяше от Бога. Безразсъдност, духовна апатия, похотливост и нечистота характеризираха техния живот.

В Първото си писмо до Тимотей, който по онова време също се намираще в Ефес, Павел разшири описанието на езическия свят от времето на Новия завет. Разбира се, той говореше за последните дни, но тогава още не можеше да знае, че не живее в последните дни преди второто идване на Исус. Бог не беше открил на Павел плана на Своето второ идване на Земята. Съответно на това, всичко написано от него свидетелствува, че апостолът непрестанно е живеел в светлината на второто пришествие.

Едва към края на своя живот Павел като че ли осъзна, че по всяка вероятност ще умре преди завръщането на Христос. Но все пак изглежда, той беше останал с впечатлението, че след неговата смърт, идването на Христос ще бъде въпрос на кратко време. Нека обърнем внимание на това, което казва в последното си писмо преди смъртта си: "А това да знаеш, че в последните дни ще настанат усилни времена. Защото хората ще бъдат себелюбиви, сребролюбиви, надменни, горделиви, хулители, непокорни на родителите, неблагодарни, нечестиви, без семейна обич, непримирими, клеветници, невъздържни, свирепи, неприятели на доброто, предатели, буйни, надути, повече сластолюбиви, а не боголюбиви, имащи вид на благочестие, но отречени от силата му; също от такива страни" (2 Тимотей 3:1-5).

Макар всеки един от тези белези без съмнение да отразява атмосферата в много езически семейства по онова време, един от тях особено се набива в очи: децата бяха непокорни на родителите си. Не изпитваха уважение към тези, които им бяха дарили

възможността да видят светлината на света. Както ще видим и по-нататък в книгата, когато Павел употребяваше думата "деца", той най-често нямаше предвид малки деца. Думите му се отнасяха много повече до деца, пораснали и способни да разсъждават.

Основни насоки за семейството

Като се имат предвид отношенията, които царят в средното нехристиянско семейство, какво би трябвало да бъде поведението на вярващото семейство, живеещо в езическия свят? В Писмото си до Ефесяните Павел дава няколко много нагледни отговора и на този въпрос, като отново насоките за църквата са валидни и за семейството.

Непосредствено след описанието на езическия свят Павел продължава: "Но вие не сте така познали Христос; понеже сте чули, и сте научени от Него, (както е истината в Исуса), да съблечете, според по-предишното си поведение стария човек, който тлее по измамнителните страсти, да се обновите в духа на своя ум, и да се облечете в новия човек, създаден по образа на Бога в правда и святост на истината" (Ефесяни 4:20-24).

След това нагледно описание на новото състояние на вярващия в Христос, Павел продължава, като засяга някои неща, които не бива да се срещат у един последовател на Исус Христос - нито в семейството му, нито в църквата, нито в контактите му с невярващите, му познати. С този списък от отрицателни качества Павел желае да научи вярващите да практикуват противоположното на това, което трябва да отхвърлят.

Истинност: "Затова, като отхвърлите лъжата, говорете всеки с ближния си истина" (Ефесяни 4:25).

Себевладение: "Гневете се, но без да съгрешавате; слънцето да не залезе в разгневяването ви" (Ефесяни 4:26).

Почтеност: "Който е крал, да не краде вече" (Ефесяни 4:28).

Прилежност: "Да се труди, като върши с ръцете си нещо полезно" (Ефесяни 4:28).

Безкористност: целта му да бъде, "да има да отделя и на този, който има нужда" (Ефесяни 4:28).

Дискретност: "Никаква гнила дума да не излиза от устата ви" (Ефесяни 4:29).

Съзнание за отговорност: Да говори "онова, което е добро за назидание според нуждата, за да принесе благодат на тях, които слушат" (Ефесяни 4:29).

Внимателно отношение към Бога: "Не оскърбявайте Святия Божий Дух" (Ефесяни 4:30).

В заключение на тези специални предупреждения Павел обобщава: "Всякакво огорчение, ярост, гняв, вик и хула, заедно с всяка злоба да се махне от вас; а бъдете един към друг благи, милосърдни; прощавайте си един на друг, както и Бог в Христос е простил на вас. И тъй, бъдете подражатели на Бога, като възлюбени чада; и ходете в любов, както и Христос ви възлюби и предаде Себе Си за нас принос и жертва на Бога за благоуханна миризма" (Ефесяни 4:31-5:2).

Специални насоки за семейството

Макар указанията на Павел за църквата да се отнасят и до семейството, той имаше още някои специални съвети до членовете на всяко семейство. Така, във връзка с общите принципи на християнския живот, Павел изтъква онези характеристики, които трябваше да отличават вярващото от типичното езическо семейство. Той се спира на четири важни отношения, които приличат на отношенията в църквата, но все пак ясно се разграничават от тях.

Жените към мъжете си: "Жени, подчинявайте се на своите мъже, като длъжност към Господа" (Ефесяни 5:22).

Мъжете към жените си: "Мъже, любете жените си, както и Христос възлюби църквата и предаде Себе Си за нея" (Ефесяни 5:25).

Децата към родителите си: "Деца, покорявайте се на родителите си в Господа" (Ефесяни 6:1).

Бащите към децата си: "И вие, бащи, не дразнете децата си, но възпитавайте ги в учение и наставление Господне" (Ефесяни 6:4).

За да разберем правилно, какво искаше да каже Павел, трябва да вземем под внимание целия контекст във връзка, както с Божието слово като цяло, така и с културното развитие. Често ние разглеждаме думите "подчинение", "любов" и "послушание" изолирано, т.е. без да ги свързваме с положението на жената и децата в семейството, а това лесно води до крайни възгледи.

Искам да обясня какво имам предвид. Понятията "подчинение", "любов", "послушание" и "почит", както и изразът "възпитавам в учение" не се отнасят само до "жените", "мъжете", "децата" и "бащите". Много повече тези думи се употребяват, за да изразят отношенията между всички членове на Христовото тяло. Всички вярващи трябва да се "подчиняват един на друг" (5:21) - мъжете на жените, както и жените на своите мъже. Всички вярващи трябва да "ходят в любов" (5:2). Всички вярващи трябва да слушат тези, които притежават авторитет и да ги почитат (вж. Евреи 13:17; 1 Солунци 5:12,13). От друга страна тези, които заемат авторитетна длъжност в църквата, не бива да се разпореждат над поверените им, а трябва да бъдат "пример за стадото" (1 Петрово 5:3). Освен това, ние всички трябва да отбягваме да служим за обезсърчение на другите, а напротив, всички трябва да се поучаваме и наставляваме (вж. Евреи 3:13; Колосяни 3:16).

С други думи: тъй като семейството е църквата в умален мащаб, това означава че мъжете също трябва да се подчиняват на жените си, че жените трябва да обичат мъжете си, че децата трябва да обичат родителите си и да им бъдат послушни, и че и двамата родители трябва да проявяват разбиране към децата си.

Но това ни довежда до един интересен въпрос. Щом тези думи могат да се употребят за описание на всички взаимоотношения в семейството, защо тогава Павел ги е избрал, за да опише точно определени семейни отношения? Един внимателен поглед върху новозаветната култура и целия контекст на Святото писание открива най-малко две основни причини за това.

На първо място, по онова време имаше нужда от подчертаване на тези взаимоотношения, поради културните условия и тяхната безусловна неумолимост. В следващите глави по-обстойно ще се спрем на тях.

На второ място, тези функции добиват особено значение във връзка с плана, който Бог има за семейството и за това има най-малко две причини.

Тук искам да те предупредя! При четенето на следващите две глави, някои може би ще захвърлят тази книга, особено такива, които държат за правата на жените. Затова искам да те уверя, че аз също съм за правата на жената. Изслушай ме до край. Ако след това, все още си на мнение, че защитавам позиция, излизаща извън рамките на библейската и психологическа перспектива, можеш да ме информираш за това, а аз ще положа всички усилия да се коригирам.

1. Геологически причини: още при сътворението Бог отреди на отделните членове на семейството точно определени роли. Първо Той създаде мъжа и с това му възложи основната отговорност за семейството.

Оттук съвсем логично следва, жената да признае тази желана от Бога отговорност. Затова Павел напомня на вярващите жени в Ефес, че "мъжът е глава на жената, както и Христос е глава на църквата" (5:23).

По същия начин Бог даде на родителите авторитет пред децата. В Десетте заповеди се казва съвсем ясно, че децата трябва да уважават майка си и баща си. От друга страна, това в никакъв случай не дава на бащите право така да се разпореждат с децата си, че по този начин да заличат тяхната индивидуалност.

2. Психологически причини: определените от Бога функции на съпрузите и съпругите, на родителите и децата са подчинени и на психологически закони. Геологическите постановления на Бога функционират, когато бъдат коректно интерпретирани, в хармония с психологическата природа на човека. Престъпят ли се тези теологични и психологически закони, човекът загубва чувството си на защитеност и не може да бъде истински щастлив. Затова всичко, което Павел казва на членовете на семейството, е в наша полза. Неговото желание е да намерим максималната си реализация.

Следователно, когато хората действуват противно на Божиите закони, никога няма да намерят това, което търсят, колкото и искрени да са техните усилия. Дори определени групи, които най-много говорят за реализация, няма да могат да я постигнат по никакъв друг начин, освен като приведат живота си в съгласие с Божията воля. Друга възможност няма. Можем да се противим на Бога, да Го заплуваме, да Му се подиграваме, дори да отричаме съществуването Му. Но това не променя действителността. Има Бог! Той е определил на членовете на семейството точно определени роли и ако ние не се съобразяваме с тях, лишаваме себе си от истинското щастие. Днешните ни разочарования и страхове ще се засилят още повече и постепенно ще се превърнат в огорчение и отчаяние.

За семейството Бог има уникален план

Но има и още една - по-важна причина Бог да отреди на вярващите членове на семейството определени роли и да обърне вниманието ни върху тях чрез писмата на своя служител Павел до Ефесяните и Колосяните. Става въпрос за смисъла на нашето съществуване на Земята. Нека да погледнем нещата в общата им перспектива: Защо Павел казва: "Жени, подчинявайте се на своите мъже, като длъжност пред Господа"?

Първо: Божието категорично намерение беше жената да не владее над мъжа и да не се разпорежда над него. В езическия свят, особено в Ефес и околностите му, се развиваше точно противоположната тенденция.

Второ: за жените едно от най-трудните неща е да се подчиняват. Още с идването на греха на света, в човека се оформи естественото нежелание да се подчинява пред авторитета. Да, именно чрез непослушание и съпротива срещу Божия авторитет дойде грехът в света. Следователно, тук Павел се докосва до един всеобщ проблем.

Трето: ако жената се съпротивлява на този психологичен закон, тя непременно ще бъде по-нещастна и по-несигурна. И обратно, ако една жена се подчини на този закон, това съдействува само за нейно лично добро, за доброто на нейния съпруг и семейство.

Четвърто - и то е най-важното: когато една жена напълно приеме замислената за нея от Бога роля, с това тя помага за създаването на една атмосфера, която съществено допринася, нейното семейство да бъде едно, забелязващо се от всички свидетелство сред невярващия свят. Казано накратко, тя съдействува за делото на благовестието.

Защо Павел казва: "Мъже, любете жените си, както Христос възлюби църквата"?

Първо: Божият категоричен план за мъжа е - в семейството си той да бъде един подобен на своя Господ ръководител.

Второ: да обича като Христос, беше едно от най-трудните неща за един мъж, особено в такива културни условия, при които жените често бяха смятани за слугини.

Трето: когато един мъж обича, както обичаше Христос, това води до най-добри резултати не само в неговия живот, но и в живота на неговата съпруга и неговото семейство.

Четвърто, най-важно: когато един мъж с любовта към жена си дава пример как Христос обича църквата, тази любов ще завладее цялото семейство. Единството, създаващо се в резултат на това и свързаната с него хармония, са изключително важна съставна част на едно истинско свидетелство пред невярващия свят.

Защо Павел казва: "Деца, покорявайте се на родителите си в Господа; Почитай баща си и майка си"? Първо: такъв е Божият план.

Второ: да се подчиняваш на родителите си и да изпитваш респект от тях е едно от най-трудните неща за децата, особено в един свят, който е повече склонен към непокорство и неуважение. Тази тенденция, която съществуваше още тогава, продължава да съществува и днес.

Трето: послушанието и зачитането водят в живота на децата, както и в живота на родителите, до най-добри резултати. Те са задължителна съставна част за създаването на щастие и хармония.

Четвърто, особено важно: семейства, чиито деца са послушни на родителите си и се отнасят към тях с уважение, служат за пример на околните и са живо свидетелство за Христос.

Защо Павел казва: "Вие, бащи, не дразнете децата си, но възпитавайте ги в учение и наставление Господне"?

Първо: защото това е Божията воля и план (звучи познато, нали?).

Второ: доста е трудно за мъжа да развие у себе си заповяданата от Бога чувствителност към своите деца и да започне да изпълнява определената от Бога роля на отговорен за възпитанието и отглеждането им. Този въпрос е също така актуален и днес. Една подобна позиция по отношение на децата нямаше нищо общо с начина им на живот преди покаянието. Отговорността за децата носеха преди всичко жените, докато времето на мъжете почти изцяло бе заето с техните собствени ангажменти и те задоволяваха своите лични потребности извън семейството.

Трето: когато един мъж изпълнява тази поверена от Бога задача, като баща на своите деца, това отново допринася най-голяма полза за него, както и цялото семейство.

Четвърто, най-съществено: когато бащата наистина е един грижовен баща, това не оставя незабелязано от околните. То създава предпоставка за разговор с невярващите познати за Бога, небесния Баща, Който желае всички хора да познаят Неговия Син Исус Христос.

Мост към света

Погледнато от перспективата на времето и пространството, в крайна сметка намерението на Бога за всяка отделна църква се състои в това, да разкрива пред всички хора Божията слава и да прокламира вестта за Исус Христос като Спасител на света. И тъй като всяко едно семейство в църквата представлява "църквата в умален мащаб", то Божието намерение за семейството е същото.

Според великия план на Бога всички вярващи като части на Христовото тяло трябва да живеят в любов и да демонстрират своето единство в сърце и дух. По такъв начин светът трябва да бъде убеден, че Христос наистина дойде от Бога. Това ясно проличава в молитвата на Исус за Своите ученици, записана в 17 глава на Евангелието от Йоан. "И не само за тях се моля, но и за ония, които биха повярвали в Мене чрез тяхното учение, да бъдат всички едно; както Ти, Отче, си в Мене и аз в Тебе, тъй и те да бъдат в Нас, за да повярва светът, че Ти си Ме пратил. И славата, която Ти Ми даде.

Аз я дадох на тях; за да бъдат едно, както и Ние сме едно; Аз в тях, и Ти в мене; за да бъдат свършени в единство; за да познае светът, че Ти си Ме пратил, и си възлюбил тях, както си възлюбил и Мене".

Тъй като това е Божият план за всяка местна църква, то Неговият план е и всяко семейство да донесе същата вест на своите невярващи познати. Дори в повечето култури семейството най-вече носи отговорността да оповестява любовта и единството. В едно семейство е най-лесно да поканиш невярващи, докато църковната сграда често всява у невярващия или у хора, които са имали неприятни опитности с вярващи, страх от неизвестността.

Кои са факторите, които превръщат едно семейство в живо свидетелство за околните? Отговорът на този въпрос изглежда беше основната причина за написването на писмата до Ефесяните и Колосяните. Това са конкретни неща. Едно семейство се превръща в истинско свидетелство за света, когато жените се подчиняват на мъжете си, както на Христос; когато мъжете обичат жените си така, както Христос обича църквата; когато децата са послушни на родителите си в Господа и ги уважават; когато бащите не дразнят децата си и не ги обезсърчават, а ги възпитават "в учение и наставление Господне". Това ражда единство, което от своя страна представлява един динамичен мост към невярващите околни - мост, който можем да прекосим, за да засвидетелствуваме вестта на Евангелието и да доведем други семейства при Христос.

Практика

Избери най-подходящото за теб решение и нека то стане предмет на молитвите ти:

П. Като жена, искам по-добре да осъзная ролята си, особено по отношение на поведението си към своя съпруг. Ще се постарая във всичко, което върша да бъде една пълноценна християнка и да се подчинявам на съпруга си, както на Христос.

П. Като мъж, искам да осъзная отново ролята си, най-вече по отношение на поведението си към своята съпруга. Във всичките си действия искам да бъда един пълноценен християнин и да обичам, както обича Христос. Искам да предприема всичко, което е по силите ми, така че да не бъде едностранно отношение, а да е взаимно, като същевременно запазя ролята си на глава на семейството.

П. Като дете или млад човек, искам да опозная по-добре ролята си в семейството, най-вече във връзка с отношението си към своите родители. Искам да ги уважавам и да им бъда послушен.

П. Като баща, искам да вникна по-добре в ролята си по отношение на поведението си към своите деца. Искам да направя всичко възможно, за да не ги дразня и обезсърчавам, а да ги възпитавам в Божието учение.

Семейна или групова задача

Помисли със своето семейство, как бихте могли да решите следния проблем: "Като семейство, ние желаем да извършим всичко, което е по силите ни, за да бъдем едно динамично свидетелство за околните, като започнем с това, всеки член на семейството да се съобразява с ролята си, определена от Бога".

Глава 3

Вярващата жена и нейното подчинение

Изискването на Павел към жените - да се подчиняват на мъжете си, особено през деветдесетте години, се превърна в една от най-оспорваните тези на Библията. Мнозинството невярващи отричат авторитета на Свящото писание и отхвърлят думите на Павел като културно обусловени и свързани единствено със Средновековието. За тях това е едно субективно схващане, основано на предразсъдъци. За социолозите и психолозите не представлява проблем да класифицират Павел като един отчужден от света, невротичен, егоцентричен, дори огорчен човек. Някой съвременни привърженици на еманципацията на жената намират още по-силни определения.

Но има и вярващи, които твърдейки, че вярват в абсолютната боговдъхновеност на Библията, тълкуват погрешно думите на Павел. Някои от тях споделят мнението, че не може да има предопределен авторитет нито в семейството, нито в църквата. Техният аргумент е всеобщото равенство. Посочвайки Гал. 3:28, където се казва, че в Христос няма нито мъжки пол, нито женски, те се опитват чрез Словото да докажат, че всички сме едно и че във всяко отношение сме напълно равни.

Други вярващи се мъчат да ни убедят, че Павел е повлиян доста от религиозното си възпитание и е записал "Божие слово", прокарвайки в него субективни тенденции. Проблемът на тяхното схващане е, че допускат възможността за съществуване на заблуждения в Библията. Но ако Павел се заблуждаваше в този пункт, как да вярваме тогава например, на теорията му за оправдаването чрез вяра?

Трета група вярващи, които не си позволяват да стигнат толкова далеко, тълкуват тезите на Павел като отражение на културните проблеми на новозаветната църква. По този начин те освобождават нашите съвременници от задължения към изискванията с един частен проблем, в една частна църква, в едно частно историческо време.

Всеизвестен факт е, че в Библията има указания, които са тясно свързани с определена култура. Така например, на много места Павел заръчва братята да се поздравяват един друг със свята целувка (вж. 1 Солунци 5:26; Римляни 16:16; 1 Коринтяни 16:20; 2 Коринтяни 13:12; 1 Петрово 5:14). Тук абсолютен характер има фактът, че вярващите постоянно трябва да се поздравяват с любов, докато формата на този поздрав се променя с развитието на културата. В нашата култура тази форма на поздрав не е общоприета, докато в новозаветната култура той беше обичаен, както и днес в някои, дори и нехристиянски кръгове.

Но спада ли указанието на Павел за подчинение в Ефесяни 5:22 и Колосяни 3:18 към същата категория? Какво е становището на Библията за подчинението? Какво всъщност имаха предвид Павел и други автори? За да си отговорим на тези въпроси, не е достатъчно да се спрем на изолирани текстове, а трябва да имаме предвид цялото Слово. Трябва да се пазим и от субективни тълкувания и да не се опитваме да доказваме чрез Библията това, което бихме желали да вярваме. Ако спазваме тези условия, ние ще бъдем в състояние да видим как Бог вижда отношенията между жената и мъжа.

Преди и след грехопадението

Концепцията на подчинението не се защитава само от апостол Павел. Библейската легитимация за неговото становище се основава и корени в историята на сътворението. Както знаем, Бог създаде първо мъжа. Но след това каза: "Не е добре за човека да бъде сам; ще му създам подходящ помощник".

И след това Го извърши. "Тогава Господ Бог даде на човека дълбок сън, и той заспа; и взе едно от ребрата му, и изпълни мястото му с плът. И Господ Бог създаде жената от реброто, което взе от човека и я приведе при човека".

Много години по-късно, когато апостол Павел разговаряше с вярващите в Коринт на тема "богослужението", той основа един от своите аргументи на същата библейска истина от историята на сътворението. Той каза: "Защото мъжът не е от жената, а жената е от мъжа; понеже, мъжът не бе създаден за жената, а жената за мъжа" (1 Коринтяни 11:8,9).

Павел се позовава на реда на сътворението и на Божието намерение със създаването на жената, като в случая става въпрос за времето преди грехопадението. С други думи, днешното отношение на жената към мъжа не само е засегнато от грехопадението, но отговаря и на първоначалния Божий план за създаването на жената за мъжа.

Павел придава на тази истина още по-голяма тежест, подчертавайки, че мъжът е "образ и слава на Бога; а жената е слава на мъжа" (1 Коринтяни 11:7). При сътворението мъжът беше първия, който отрази Божия образ. Тъй като жената бе взета от мъжа, тя по особен начин отразяваше образа на мъжа, макар че от това естествено следва, че тя също както Адам, отразяваше и образа на Бога.

Апостол Петър потвърждава това схващане. Обръщайки се към жени, омъжени за невярващи мъже, той недвусмислено заявява:

"...да се придобият без словото, чрез обходата на жените си..." (1 Петрово 3:1). И малко по-нататък дава за пример жените от Стария завет: "Защото така някога и святите жени, които се надяваха на Бога, украсяваха себе си, като се покоряваха на мъжете си, както Сара се покоряваше на Авраам и го наричаше господар. И вие сте нейни дъщери, ако правите добро и не се боите от никакво заплашване" (1 Петрово 3:5,6).

Почти невъзможно е да тълкуваме местата както от Стария, така и от Новия завет, където се говори за подчинението и Божия ред, като че става въпрос за културно обусловени постановления. Цялото Свято писание без противоречие учи, че мъжът, според сътворението, заема авторитетна позиция в семейството. Това отговаря на категоричното намерение на Бога от първия миг на сътворението.

Но позицията на жената по отношение на мъжа се повлия и от навлизането на греха в човешкия род. След като първо Ева, а след това и Адам, проявиха непослушание, Бог съвсем ясно и категорично им съобщи за промяната, която грехът внесе в техните отношения. На Ева Той каза: "Ще ти преумножа скръбта в бременността; със скръб ще раждаш чада; и на мъжа ти ще бъде подчинено всяко твое желание и той ще те владее" (Битие 3:16).

И така: подчинението на жената пред мъжа, като закон на сътворението, води началото си от времето преди грехопадението, но след него допълнително се усложнява. С появяването на греха изникват какви ли не промени в отношенията между жената и мъжа. Към това се прибавя фактът, че и мъжът стана грешник, като с това злоупотреби с поверената му от Бога роля на глава на семейството. Но в следващата глава от книгата ще говорим по-подробно за това.

Подчинение в църквата

Принципът на съгласуваността е много важен, когато при тълкуването на Словото трябва да се разграничи културно обусловеното от културно независимото, абсолютното от относителното. Друго доказателство за това, че понятието подчинение не е свързано с определена култура е фактът, че Павел пренася тези положения и върху

отношенията между мъжете и жените в църквата. И тук откриваме взаимната връзка между църква и семейство.

Очевидно, някои жени в коринтската църква се държаха по начин, който накърняваше принципа на подчинението. Затова Павел писа: "Защото Бог не е Бог на безредие, а на мир, както и поучавам по всичките църкви на светиите. Жените нека мълчат в църквите, защото не им е позволено да говорят; а нека се подчиняват, както казва и законът" (1 Коринтяни 14:33,34).

В писмото си до Тимотей той обръща внимание на същото нещо:

"Жената да се учи мълчаливо с пълно подчинение. А на жената не позволявам да поучава, нито да владее над мъжа, но нека бъде мълчалива" (1 Тимотей 2:11,12), като отново се позовава на реда, поставен при сътворението: "Защото първо Адам бе създаден, а после Ева" (1 Тимотей 2:13). Ето че пак появата на греха в света играе роля за неговата аргументация: "И Адам не се излъга; но жената се излъга, та падна в престъпление" (14 ст.). Разбира се, Адам също съгреши, но Ева беше първа.

И така откриваме една съгласуваност в библейското учение за отношенията между мъжа и жената. Както в семейството, така и в църквата, мъжете носят главната отговорност и възплащават авторитета.

Какво разбира Библията под "подчинение"?

Съществуват много и различни схващания, какво е мнението на Библията за жената и за нейното подчинение. Болшинството от тези схващания се основават на вече споменатите места от Словото. Но какво казва Библията всъщност? За да установим какво учи Библията, би било от полза да видим първо, какво тя не учи.

1. Библията не учи, че жените са единствените, които трябва да се подчиняват. В същия откъс, в който Павел предупреждава жените да се подчиняват на мъжете си (вж. Ефесяни 5:22), той призовава и то, използвайки същата дума, всички вярващи да се подчиняват един на друг в страх от Христос. Това беше валидният за всички части на Христовото тяло принцип. В Първото си писмо до коринтяните Павел пренесе този принцип на взаимно подчинение в интимната сфера на брачните отношения: "Мъжът нека има с жената дължимото към нея сношение; подобно и жената с мъжа. Жената не владее своето тяло, а мъжът; така и мъжът не владее своето тяло, а жената" (1 Коринтяни 7:3-5).

2. Библията не учи, че жените никога и при никакви обстоятелства не бива да казват нещо в църква. В Посланието на Павел до Колосяните виждаме как функционира Христовото тяло и как работят частите на това тяло една за друга: "Христовото слово да се вселява във вас богато; с пълна мъдрост учете се и увещавайте се с псалми и химни и духовни песни, като пеете на Бога с благодат в сърцата си" (Колосяни 3:16).

Оттук става ясно, че всички части на Христовото тяло, независимо мъже или жени, трябва взаимно да се поучават и назидават. Този стих не загатва никакви изключения. Но няма ли противоречие с други изявления на Павел, че жените трябва да мълчат в църква?

Разрешението на проблема е в това, че трябва да разгледаме "поучаването", както и "мълчанието", като функция, която може да приеме различни форми и начини на проявление, или на "не проявление". Важно е да отбележим, че Библията често дефинира една функция, без да опише формата ѝ. Въпреки това, не бива да забравяме, че не може да съществува функция без форма. Затова можем да твърдим, че "формите", с които си служеха жените от Коринт и Ефес, винаги бяха налице, дори и тогава, когато Библията не се спира изрично на тях.

Очевидно в тези новозаветни църкви, най-вече в Коринт, е имало жени, които са използвали такива форми на поучаване и говорене, с чиято помощ са покорявали

мъжете и така са внасяли смут в Христовото тяло. Те са злоупотребявали с правото на ръководство в църквата. По този начин са престъпвали Божия принцип на подчинението, накърнявайки постановените отношения между жената и мъжа. Употребяваните от тях форми, създават такова объркване и размирие, че Павел ги предупреждава за реалната опасност, в очите на невярващите посетители на събранията да изглеждат "полудели" (вж. 1 Коринтяни 14:23).

Когато Павел се занимаваше с този проблем в Коринт и Ефес, вярващите там без съмнение разбираха за какво им говори. За тях не беше проблем правилно да разберат думата "мълча", докато ние, приемайки я буквално в смисъл "без издаване на звук", достигахме до логични абсурдности.

Но от друга страна, достигахме до извода, че се касае за един, независещ от културните условия принцип. Напълно възможно е всички части на Христовото тяло да се придържат към думите на Павел до Колосяните (взаимно да се поучават и назидават), употребявайки форми, непротиворечащи на божествения принцип на подчинение по същия начин, както и мъжете могат да се подчиняват на жените си без да напускат позицията на ръководители.

3. Библията не учи, че жените са второкачествени същества. Разбрано правилно, християнството издига жената до положение, до което тя в болшинството други светски и религиозни общества, не може да се добере. Библията проповядва пълно равенство пред Бога. Дори Павел, който погледнат не достатъчно задълбочено, лесно може да се окачестви като мъж-шовинист, без всякаква двусмисленост заявява: "Защото всички сте Божии чада чрез вяра в Исус Христос. Понеже всички вие, които сте се кръстили в Христос, с Христос сте се облекли. Няма вече юдеин, нито грък, няма роб, нито свободен, няма мъжки пол, ни женски; защото вие всички сте едно в Христос Исус" (Галатяни 3:26-28). Следователно, в духовно отношение Бог не прави разлика между мъжа и жената. По същата причина Исус каза, че на небето няма да има женитби (вж. Марк 12:25). Там няма да има и полови различия. И тъй като Бог още отсега гледа на нас, като на вече прославени (вж. Римляни 8:30), се налага единственият възможен извод, че мъжете и жените в духовно отношение са равностойни в Божиите очи.

От друга страна, Библията признава, че докато сме на Земята, ние все още не сме прославени. Живеем все още в кръстните си тела в един отровен от греха свят и всеки, който погледне обективно мъжете и жените, трябва да признае, че между тях съществуват определени различия, които са далеч по-комплексни от очевидните различия в анатомията и физиологията на размножаването.

Библията също признава това. Така в същия стих, в който напомня за духовното равноправие между жените и мъжете (той нарича вярващите жени "сънаследници на деления чрез благодат живот"), апостол Петър призовава мъжете да се отнасят внимателно към жените си, като към по-слаб партньор.

Някои жени реагират на такива думи емоционално и това е обяснимо. В цялата история на човечеството с жените е било злоупотребявало, дори и в някои християнски общества. Но тук Петър установява един обикновен факт. Още от самото сътворение жените в определени отношения са по-слаби от мъжете. Възможностите на тяхната физика са по-ограничени. Макар в много сфери те да са способни на тежка работа и в интелектуално отношение да не са по-слаби, повечето жени не са в състояние да играят професионален футбол с мъжете. Има една определена граница, която повечето жени не могат да преминат и това точно съответствува на Божия план. Затова Петър увещава мъжете: "Също и вие мъже, живеете благоразумно с жените си, като с по-слаб съсъд, и отдавайте почит на тях като на сънаследници на дадения чрез благодат живот, за да не става препятствие на молитвите ви" (1 Петрово 3:7).

4. Библията не учи, че жените не са способни на големи постижения. Историята и съвременната култура потвърждават това. Светът познава редица велики жени, които с постиженията си са надминали много мъже. Колко от нашите най-добри художници, музиканти, учени и представители на други професии са жени! Самият Павел няколко пъти повтаря имената на жени, които по негово време са вършили необикновено важна и полезна дейност. Дори когато трябваше да се намеси със съвет в работата на Еводия и Синтихия, поради различията между тях, той не пропусна да отбележи, колко полезни са му били те в служението на Евангелието (вж. Филип. 4:2,3). В тази връзка, естествено трябва да споменем Акила и Прискила, които в службата си на Божието слово представляваха една чудесна комбинация (вж. Римляни 16:3,4 и 1 Коринтяни 16:19).

Все пак трябва да изтъкнем, че едно от най-големите постижения на жената е това, което тя може да допринесе за успеха на мъжа.

Има голяма доза истина в думите, че "зад болшинството велики мъже стоят велики жени".

И за собствения си живот, макар да не смятам постиженията си за нещо голямо, мога да кажа, че доста от това, което съм постигнал, дължа на жена си. Няма друг, който, когато съм отчаян, да може така добре да ме насърчи; който да възвърне вярата в собствените ми сили, когато съм съкрушен; да ме изтръгне от депресията; който да ми даде мотиви за вървене напред, когато пътят е каменист.

Това не е нещо изненадващо, а напротив, съвсем разумно, защото такава е една от основните причини, поради която Бог създаде жената: да бъде помощница на мъжа си. Не, Библията не казва, че тя е създадена да бъде негова слугиня или робиня! Става дума за една помощница, в смисъл на допълнение към него и като такава, жената в много отношения е равна на мъжа. Все пак тя трябва да признава авторитета на мъжа си в своя живот.

Павел дава словесен израз на това уникално равновесие в Първото си писмо до коринтяните. След като ясно подчертава, че жената бе създадена за мъжа (вж. 1 Коринтяни 11:9), той незабавно добавя:

"Обаче, нито жената е без мъжа, нито мъжът - без жената, в Господа; защото, както жената е от мъжа, така и мъжът е чрез жената; а всичко е от Бога" (1 Коринтяни 11:11,12).

5. Библията не учи, че жените никога не трябва да изразяват мнението и чувствата си. Има някои вярващи мъже, които не дават възможност на жените си да споделят чувствата и разочарованията, страховете и гнева си. Всяко по-различно от тяхното схващане, се смазва с "авторитета" на Библията.

Нищо друго не би могло да бъде по-небиблейско и по-опустошително за самочувствието, както и за психическото и духовно здраве на една жена. То е в крещящо противоречие с призива на Петър към съпрузите да "отдават почит" на жените си и да гледат на тях като на сънаследници в Исус Христос. То противоречи и на многото призови към вярващите да си отдават един на друг почит (Римляни 12:10); да се "приемат един друг" (Римляни 15:7); един на друг да носят теготите си (Галатяни 6:2) и взаимно да се утешават (1 Солунци 4:18). В Първото си писмо до коринтяните Павел ясно пише, че всички вярващи се грижат еднакво един за друг (1 Коринтяни 12:25) и добавя: "И ако страда една част, всичките части страдат с нея" (26 ст.).

Вярващият съпруг, който не съчувствува на жена си, не желае да слуша оплакванията ѝ и не се отъждествява с нейната емоционална и физическа болка, застава в директно противоречие с Божиата воля. Той борави повърхностно с Библията само дотолкова, доколкото да оправдае слабото си Аз и егоистичното си поведение.

6. Библията не учи, че жената не бива да проявява активност извън дома си и че не може да работи над професионалното си усъвършенствуване. Някои вярващи защитават едно много ограничено схващане по въпроса и държат, че "мястото на жената е къщи". Разбира се, Библията учи, че главната отговорност на омъжената жена е по отношение на нейния дом. Да се грижи за нуждите на мъжа и децата си - трябва винаги да бъде главното за нея, с изключение на личните ѝ отношения с Бога. И когато тя пренебрегва тези първостепенни задължения, за да преследва професионална кариера, или да трупа материални богатства, тя тръгва против категоричното по този въпрос учение на Святото писание. Павел също беше категоричен по този въпрос. Възрастните жени трябваше "да учат младите жени да обичат мъжете си и децата си, да са разбрани, целомъдрени, да работят в домовете си, да са благи, подчинени на мъжете си, за да не се хули Божието учение" (Тит 2:4,5).

Но от друга страна, в противоречие с принципите на Библията е да принуждаваме една жена да бъде само домакиня. Има жени, които са напълно способни да се справят с основното си задължение и същевременно с успех да вършат много други полезни неща. Нека да вземем за пример описаната в 31 глава на Притчи "добродетелна жена". Към многобройните ѝ занимания спада, че тя "разглежда нива и я купува, от плода на ръцете си сади лозе... отваря ръката си на сиромасите, простира ръцете си към немотите" (Притчи 31:16,20).

7. Библията не учи, че жената трябва да позволява физическа и психическа злоупотреба със себе си. За нещастие има мъже, чиито егоизъм и низост са толкова големи, че създават на жените си неразрешими проблеми. Колкото повече жената се старее да се подчинява, толкова повече мъжът ѝ злоупотребява с нейното желание. Такъв един мъж е болен както духовно, така и душевно. В такъв случай вярващата жена се нуждае от помощта и съвета на пастора и дяконите в църквата. С подобен проблем тя сама не може да се справи (вж. Матей 18:15-17; Яков 5:13-16). В подобни моменти една жена се нуждае от подкрепата на други зрели членове на Христовото тяло.

На това място няма да си спестя едно предупреждение! Някои жени изопачават нещата и се представят за мъченици, докато в действителност, са непокорни на Словото. Те имат собствено схващане за подчинението, вместо да се съобразяват с това, което Библията говори по въпроса. И тук опитни членове на Христовото тяло могат да помогнат на една такава личност да погледне обективно на проблемите си. И ако ситуацията наистина е абсолютно непоносима, жената може би ще трябва да се дистанцира, но във всички случаи с надеждата, че мъжът ѝ ще промени поведението си.

И така, какво всъщност означава жените да се подчиняват на своите мъже? Казано накратко, за да изпълнява Божията воля, всяка жена трябва да осъзнае, че Създателят на Вселената е сътворил жената специално за мъжа. Тя трябва да бъде негова помощница, едно допълнение към неговата личност, в известно отношение, снабдено с възможности, които той не притежава. Преди грехопадението ръководната роля и равенството бяха така тясно вплетени едно в друго, че беше трудно да се разграничат. Но грехът промени всичко и се отрази както върху жената, така и върху мъжа.

Поради греховността, ръководната роля и подчинението трябваше да имат особен акцент.

Но и тук, с идването си Христос внесе необходимите корекции. Един вярващ мъж и вярващата му съпруга имат възможността да притежават едно вътрешно единство, което с всеки изминал ден да става по-дълбоко и значимо. В духовно отношение съществува пълно равенство. Но от функционална гледна точка, мъжът е главата и жената трябва да се подчинява на неговия авторитет. Грехът, разбира се, не е напълно изкоренен, дори и след покаянието. Но когато един мъж и неговата жена, в

общение с Христос последователно изпълняват определената им от Бога роля, пред тях се открива възможността още тук, на Земята, да предвкусят небесното блаженство. Това обаче не зависи само от единия партньор и в следващата глава ние по-обстойно ще видим какво означава съпругът да обича така, както обича Христос.

Дилемата на двадесетия век

От какво много жени днес желаят да се освободят? Защо толкова голяма част от тях са недоволни от ролята си и се стремят към равенство с мъжете във всички сфери на живота? Основната причина за това е един, пуснал дълбоки корени проблем - грехът. Когато грехът дойде на света, той се отрази не само върху всеки един от нас, но и върху света, в който живеем.

Мъжете през цялата световна история са използвали жените за свои лични цели. Днес съществува философията на плейбоя, която гледа на жената като на марионетка и средство за егоистични удоволствия. Затова не е чудно, че повечето мислеци жени реагират срещу тази егоцентрична философия. Днес, повече от когато и да било, с жената се злоупотребява за постигане на материалистични цели. Със секс може да се постигне всичко и естествено, жените са главната жертва на този начин на действие.

Жените реагират и на масово разпространения в наши дни мъжки егоизъм. Често към тях се отнасят като към малоценни личности, които са напълно неспособни на определени неща. Често те умишлено са спъвани, защото мъжете се чувствуват застрашени от техните способности. Не бива да ни учудва, че жените болезнено изживяват едно такова егоцентрично поведение.

Но към кого трябва да се обърнат жените? Откъде да почерпят авторитет за своите действия? За съжаление, много от тях не притежават библейската перспектива, дори отчасти я отхвърлят. Мотивирани от същата греховна природа, която мотивира и мъжете, те търсят освобождение без помощта на божествените принципи. Те не разбират, че без Исус Христос никога не биха могли да открият истинската свобода. В следствие на това, при тях се получава една свръхреакция и те стремглаво се спускат ту в една, ту в друга посока. Затова не е чудно, че светът е пълен с разочаровани хора, голяма част от които, искрено се стараят, но изобщо не са в състояние да достигнат до познание на Божия път и на истината за това, което търсят.

На второ място, трябва да отбележим, че и някои вярващи жени са разочаровани. Отново трябва да си припомним, че всяка вярваща жена и всеки вярващ мъж са все още жертва на греховната си природа. Ние сме склонни към егоизъм, а не към безкористност и за нещастие някои вярващи мъже се оставят да бъдат мотивирани от същите егоистични цели като невярващите, и използват Библията, за да постигнат себичните си желания. Това може да се отрази опустошително върху самочувствието на една жена много по-силно, отколкото, ако един невярващ се отнася към нея по този начин. От невярващия тя би могла да го очаква, но не и от вярващия си съпруг.

Разбира се и жените имат вина. Както всички останали хора и те се съпротивляват на авторитета. Всички го правим. Трудно е да се подчиняваш на някого. Само с Божията милост и помощ можем да станем такива, каквито Бог иска да ни има.

На трето място, трябва да се съобразим с още една причина, която създава трудности на жените в приспособяването им към тяхната роля - цялата заобикаляща ни среда. Младите жени в нашето общество в процеса на тяхното образование са възпитавани в професионално насочено мислене. Домакинската квалификация и грижите за дома често отстъпват на заден план пред примамките на професионалната кариера. От психологическа гледна точка почти всяка жена се насочва в посока, различна от предопределената ѝ от Бога. Това идва да покаже на нас, мъжете, че трябва да бъдем чувствителни към този проблем на жените. Става въпрос за истински проблем

и затова не бива да го игнорираме. Желаяйки да поставим жената на мястото ѝ, ние само утежняваме проблема.

Жената, от своя страна, трябва да осъзнае тази си тенденция да действа така, както ѝ е внушено (най-малкото подсъзнателно). Мъжът и жената заедно трябва да застанат пред този проблем и с помощта на принципите на вярата да достигнат до задоволителното разрешение.

Практика

1. Като мъж или жена, отдели малко време, за да наблюдаваш своето поведение. Отговаря ли то на библейските принципи? Разбираш ли ролята си като жена? Достигаш ли в някои моменти до свръхреакция? Като мъж, разбираш ли жена си? Проявяваш ли разбиране към нейните борби? Какво предприемаш, за да ѝ помогнеш да се подчинява като жена?

2. Като неомъжена (неженен), позволяваш ли незабелязано да се повлияваш от светския начин на живот? В какво отношение твоето поведение отразява една чужда за Святото писание ценностна система? Използваш ли истинното учение на Словото, като противотежест срещу това негативно влияние? Не забравяй, че трябва да си преживял истинско освобождаване в Исус Христос, преди да можеш да намериш истинското щастие в брака.

Семейна или груповата задача

Обсъди тази глава със семейството си или в една малка група. Обмисли - сега е времето да научиш децата си на основните принципи в брака. Ако вярващите родители не противопоставят нещо на светската ценностна система, няма кой друг да го направи.

Глава 4

Вярващият мъж и неговата ръководна роля

"Подчинение" е една ключова дума, използвана от Библията за описание отношението на жената към мъжа. Става въпрос за нещо, което без съмнение заема важно място в Божия план, ако Библията изобщо е боговдъхновена и заслужава доверие. А според моето твърдо убеждение - тя е!

В интерес на истината, за съжаление и вярващи, и невярващи, в семействата и в църквата злоупотребяват с това понятие. От една страна, някои отнасят тази дума само към жената, което Библията никога не прави. Този израз служи и за описание отношението на мъжа към своята жена. Като вярващи, които заедно образуват Христовото тяло, ние всички трябва да се подчиняваме един на друг (сравни с Ефесяни 5:21) и когато думата "подчинение" се употребява за означаване на една отделна роля на жената, то най-често смисълът е - безусловно подчинение. Но Библията не подкрепя едно такова мнение.

Такива тълкувания на понятието подчинение са погрешни. Но не по-малко погрешен е опитът да се отхвърлят понятията подчинение и ръководство, под предлог, че някои библейски автори и най-вече апостол Павел, са били отрицателно повлияни от своята култура. Това мнение е свързано с много проблеми за достоверността на Святото писание. Няма спор, че културните фактори играят важна роля при едно чисто тълкувателско разглеждане на Библията. Но да искаме да отхвърлим ръководната роля в брачните отношения, означава да се опитваме да интерпретираме Библията в

светлината на съвременните течения в света, най-вече движението за еманципация на жената. В останалите случаи се касае за една реакция срещу екстремните нещастни схващания на някои християни. Като много други и тези тълкуватели са се изложили на опасността да изпаднат в другата крайност. Също както екстремистите, на които са желали да се противопоставят, те са отишли твърде далеч и извличат от Библията учения, които тя не съдържа. Според мен е напълно ненужно да се стремим да отхвърлим библейското понятие за ръководство, за да получим практическата полза от едни равноправни взаимоотношения. Сам Исус Христос ни дава важен ключ за разбирането на тази изключителна концепция, като демонстрира собственото си смирение, измивайки краката на своите ученици. Чрез този акт на любов, Христос показва, че Той, най-великият, също е един слуга (сравни с Йоан 13:12-17).

За да разберем отношенията между мъжа и жената така, както ни ги представя Библията, ние се нуждаем от задълбочен поглед върху цялото Слово. В последната глава започнахме да изследваме, какво учи Библията за подчинението. Но ние не можем да имаме ясно разбиране на това понятие, без ясна перспектива по отношение на ръководството. Брактът не е еднопосочно отношение, затова не можем да дефинираме отношението на жената към мъжа, без внимателно да сме изучили отношението на мъжа към жената.

Ръководна роля - понятие - какво не означава това

Библията учи, че мъжът изпълнява ръководната роля в брака. Павел изяснява това, като напомня на жените да се подчиняват на мъжете си, както на Господа, "...защото мъжът е глава на жената, както и Христос е глава на църквата..." (Ефесяни 5:23).

Какво означава "ръководна роля"? Какво разбира Павел под това понятие? И тук ще ни бъде от полза да видим, какво Библията, във всички случаи, няма предвид, употребявайки тази дума.

1. Ръководната роля не е диктатура. Има мъже, дори вярващи, които с думата ръководство оправдават авторитарното си поведение. Те командват в семейството си като надменен фелдфебел. Издават заповеди, за всяко желание и мръдване на пръста си изискват незабавно подчинение и посрещат всяка съпротива с психологическо, ако не дори и с физическо насилие. Това не е ръководство, а проява на детински егоизъм. Това е противоположно на любовта.

2. Ръководната роля не дава автоматично гаранция за респект. Вярно е, че Бог е възложил на мъжа ръководната роля в семейството. Но това не е гаранция, че жена му или неговите деца, автоматично ще започнат да изпитват респект към него и да го уважават. Когато една жена се опитва да признае ръководната роля на съпруга си в своя живот, това ще ѝ се отдаде трудно в сферата на чувствата, ако той, както призовава Петър, не ѝ "отдава почит" или с други думи, не се отнася към нея с уважение. Уважението ражда уважение. Или на практика - респектът трябва да се спечели, макар Бог да е дал на мъжа авторитетното място. От начина, по който мъжът си служи с повереното му право, зависи, дали той наистина ще бъде респектираш, като глава на семейството, или не.

3. Ръководната роля не означава мъжът сам да взема всички решения. Никъде в Библията Бог не казва, че единствено мъжът е упълномощен да взема решения. Макар понятието ръководна роля да е тясно свързано с авторитет, това все пак не означава, че една съпруга не е способна да взема решения или, че не може да вземе съществено участие в този процес.

Но повече за практическите аспекти на тази идея ще говорим по-късно. Въпросът, който сега ни занимава е: какво разбира Библията под ръководна роля?

Често внимателният поглед открива истинската природа и значение на едно библейско понятие в текста или контекста, в който е употребено. Така е и в нашия случай.

Ключът към истинското значение на библейското водачество е Христос. Павел с кристална яснота казва: "...защото мъжът е глава на жената, както и Христос е глава на църквата" (Ефесяни 5:23) и:

"Мъже, любете жените си, както и Христос възлюби църквата и предаде Себе Си за нея" (Ефесяни 5:25).

Ръководство - една аналогия с Бога

Пишейки на вярващите в Ефес за ръководството в брачните отношения, Павел използва една изключителна, силна аналогия - аналогия с Христос и Неговото отношение към църквата. Така, както Христос е глава на църквата, така мъжът е глава на жената. Както Христос обича църквата, така трябва и мъжът да обича жена си!

Аналогията и нейните ограничения. Когато една аналогия се използва като средство за връзка (както Павел го прави в Ефесяни 5 гл.), то е с цел да се разясни някаква представа или концепция. При въпроса, който Павел разясняваше на ефесяните, ставаше дума за истинския смисъл на понятието ръководна роля в семейството. Като аналогия, той използва отношението на Христос към Неговата църква.

Речникът обяснява думата "аналогия" като "сходство в определени неща", или като "частично съответствие". Това означава, че никаква аналогия, колкото и подходяща да е тя, не е в състояние напълно изчерпателно да опише едно понятие. Опитаме ли се да я приложим като универсална, това води до неправилна интерпретация или дори до абсурдни положения.

Това ограничение се отнася и за използваната от Павел в Ефесяни 5 гл. аналогия. Веднага откриваме тези ограничения, след като правилно сме разбрали истинското значение на Христовото ръководство и Неговата любов към църквата.

Първо: Христос притежаваше абсолютен авторитет. Така Павел пояснява на колосяните: "...в Него, Който е образ на невидимия Бог, първороден преди всяко създание; понеже чрез Него бе създадено всичко, което е на небесата и на Земята, видимото и невидимото, било престоли или господства, било началства или власти, всичко чрез Него бе създадено; и Той е преди всичко, и всичко чрез Него се сплотява" (Колосяни 1:15-17).

И във връзка с това описание на абсолютния авторитет над цялото създание, Павел споменава ръководната роля на Христос, като продължава: "И глава на тялото, т.е., на църквата, е Той, Който е началникът, първороден от мъртвите, за да има първенство във всичко" (Колосяни 1:18).

Използваната от Павел аналогия, естествено не означава, че вярващият съпруг, също както Христос, притежава абсолютен авторитет. Той наистина притежава авторитет, но този авторитет трябва да бъде внимателно тълкуван и да се дефинира в светлината на ограниченията, които Бог е поставил на мъжа на други места в Библията.

Второ: Христос беше съвършен в своите схващания и постъпки. Той никога не съгрешаваше. Макар да беше истински човек, Неговата любов към нас никога не се влияеше от човешка слабост. Макар да беше изкушаван да прояви егоизъм, той никога не постъпваше егоистично. Макар че беше изкушаван да бъде ревнив, горд, груб, избухлив, той никога не се поддаде на такива чувства. Нито мислите, нито поведението Му бяха засегнати от неправдата.

Макар във всичко изкушен като нас, Той, все пак остана "без грях" (Евреи 4:15). Христос наистина беше Бог в човешки образ.

И така, аналогията, използвана от Павел, като всяка друга аналогия, има определени ограничения. Един мъж не може да притежава абсолютен авторитет, нито може да бъде безгрешен. Какво тогава иска да каже Павел?

Аналогията и нейното истинско значение. Макар че никой мъж не може във всяко отношение да постъпва като Христос, все пак, Бог е дал възможност на всеки вярващ повече и повече да се приближава до образа на Христос (сравни с 2 Коринтяни 3:18). Такъв е Божият план. Той е нашият божествен пример и Неговият Дух, действащ чрез Божието слово и чрез други части на Христовото тяло, е за нас божествен извор на сила, насърчение, мъдрост. Наистина е възможно да подражаваме на Христос, макар че никога не ще можем да бъдем равни с Него, дори и през вечността.

Павел беше убеден в това, иначе никога не би изисквал от коринтяните да му подражават, както самият той подражава на Христос (вж. 1 Коринтяни 11:1). Още по-малко би поучавал ефесяните да бъдат Божии последователи и да живеят в любов, както и Христос ни възлюби и предаде Себе Си за нас" (Ефесяни 5:25).

И така, значи е възможно, вярващите мъже да могат да обичат, като Христос, макар и не в пълния смисъл на това понятие; но все пак така, както един човек може с помощта на Божията подкрепа, която получава с обръщението си и по време на духовния си растеж. И макар че постоянно се препъваме и съгрешаваме против жените си, ние можем и трябва да отбелязваме явен напредък в този предначертан от Бога процес.

Христороподобен мироглед

По какъв начин един мъж може да обича жена си така, както Христос обича църквата? Какъв трябва да бъде и какво трябва да прави? Какво трябва да бъде характерно за мирогледа и поведението му, за да изпълнява Божията воля?

Павел обобщава накратко отговорите на тези въпроси в Писмото си до вярващите във Филипи; и отново откриваме паралела между семейството и църквата, защото тук, във втора глава на Посланието, Павел говори на всяка една част от Христовото тяло.

Отначало Павел отправя един особен призив: "Не правете нищо от партизанство или от тщеславие, но със смиреномъдрие нека всеки счита другия по-горен от себе си. Не гледайте всеки само за своето, но всеки и за чуждото" (Филипяни 2:3,4).

За да бъде сигурен, че ще бъде правилно разбран, Павел използва същата аналогия, както в Ефесяни 5 гл. - Христос и църквата. "Имайте в себе си същия дух, който беше в Христос Исус" (Филипяни 2:5). Но развивайки по-нататък тази аналогия, Павел става още по-прецизен, отколкото в Ефесяни 5 гл. Той описва подробно, в какво трябва да се състои този мироглед.

Един безкористен мироглед: "Имайте в себе си същия дух, който беше и в Христос Исус; Който, като беше в Божия образ, пак не счете, че трябва твърдо да държи равенството с Бога" (Филипяни 2:5,6). С други думи, Христос не се беше вкопчил за небесния трон на Своя Баща, а беше съгласен да напусне положението Си, за да дойде в този свят, в този, сътворен от Него свят. Със Своето възплъщение Той се отъждестви с нашето паднало състояние, макар Самият Той да нямаше нищо общо с греха. Все пак, Той остави небесната слава, за да живее между хората. Вършейки това. Той демонстрира един безкористен мироглед, който няма равен на себе си в цялата вселена.

Един смирен мироглед (вж. Филипяни 2:7). Христос, Който беше "в Божия образ", унижи Себе Си по Свое собствено желание. Този, Който създаде всичко, за известно време, остави настрана небесната Си слава. Той, Който беше и е Бог, прие

"образ на слуга". Той, Който създаде човека, стана равен с него. Това е олицетворение на смирението в най-висша степен.

Един самопожертвувателен миросглед. Исус Христос извърши най-великото дело на любовта, което човечеството някога е виждало. "... и като се намери в човешки образ, смири Себе Си и стана послушен до смърт, даже смърт на кръст" (Филипяни 2:8). Исус Христос умря, за да живеем ние. Тъй като грехът на човека изискваше смъртно наказание, Исус Христос умря за всички, дори за Своите врагове. Когато Го приковаваха на кръста. Той се молеше:

"Отче, прости им, защото не знаят какво правят" (Лука 23:34).

От аналогията към дела

Аналогията, която Павел използва в Посланието до филипяните, представлява една красноречива демонстрация и трактовка на това, което той имаше предвид с призова си към съпрузите, да обичат така, както обича Христос.

Един безкористен миросглед. Подобно на Исус и вярващият мъж не бива да се вкопчава в авторитета си и да го използва като средство за манипулация, за да постигне желанията си. Разбира се, може да има моменти, в които той трябва да вземе решения, предизвикващи известна съпротива и душевна болка, но той постоянно трябва да използва авторитета си за доброто на съпругата и децата си. Така Павел пише в Посланието си до колосяните, че мъжът не бива да се гневи на жена си (Колосяни 3:19). Също така, той не бива да обезсърчава децата си (Колосяни 3:21). Каквото и да прави, то трябва да бъде в защита на жена си и да допринася за нейния духовен растеж. Целта на Христос с Неговата църква се състои в това "да я освети... за да я представи на Себе Си църква славна, без петно или бръчка, или друго такова нещо, но да бъде свята и непорочна. Така са длъжни и мъжете" - продължава той - "да любят жените си, както своите тела. Който люби жена си, себе си люби" (Ефесяни 5:26-28).

Един смирен миросглед. Макар Бог да е дал на мъжа ръководно и авторитетно място, той трябва да живее със съзнанието, че същевременно е и слуга. Не бива никога да властвува над жена си и да използва мъжкото си "аз", като извинение за своята безчувственост.

Мъжът трябва да се отъждестви със своята жена - с нейната болка, с нейната грижа, с нейните борби, страхове, слабости, стрес. Нека не забравяме, че Христовата любов беше тази, която отъждестви Спасителя с нас, хората. Да обичаш жена си, както Христос обича църквата, означава отъждествяване с нея. В този смисъл Петър дава на мъжете тежката заповед: "Също и вие мъже, живеете благоразумно с жените си, като с по-слаб създ, и отдавайте почит на тях, като на сънаследници на дадения чрез благодат живот, за да не става препятствие на молитвите ви" (1 Петрово 3:7). Думите на Петър не оставят съмнение за смисъла си. Ние трябва да се отъждествим с техните слабости, трябва да показваме разбиране и да им помагаме. Освен това, Петър разкрива и още една важна истина, че молитвите на някои мъже остават нечути, защото те не обичат жените си, както Христос обича църквата.

Колко жалко е все пак, когато хората си правят извод, че Бог е против жената, че е некоректен, че учението на Павел отваря врата за мъжката безчувственост. Разбира се, някои вярващи мъже под влияние на греха, са станали доста нечувствителни. "Но", така казва Господ, "Аз няма да отговоря на молитвите им". Това е твърде показателно за позицията на Бога по този въпрос.

Един самопожертвувателен миросглед: това е един от най-сложните аспекти на използваната от Павел аналогия. Когато стане въпрос за жертва, мнозина от нас отстъпват в задните редици. Много от нещата, които вършим, ние правим за самите себе си. Повърхностно погледнато, изглежда, че го вършим за доброто на нашия

партньор, но един по-точен поглед в дълбините на психологичната ни същност, разкрива една личност, която ние бихме предпочели да не видим.

Но интересно, Павел гледа на това като на една слабост на хората (и на всички вярващи), като слабост, която трудно може да се преодолее, освен чрез пренагласа на нашата егоистична ориентация. Затова той казва: "Така са длъжни и мъжете да любят жените си, както своите тела. Който люби жена си, себе си люби. Защото никой никога не* е намразил своето тяло, но го храни и се грижи за него, както и Христос за църквата; понеже сме части на Неговото тяло (от Неговата плът и от Неговите кости) (Ефесяни 5:28-30).

Практика

Павел отправи своите призиви в Писмото си към филипяните до всички вярващи с цел те да приемат в живота си следната тройна позиция: 1. Безкористност, 2. Смирение и 3. Самопожертвувателност. Прецени своя собствен живот въз основа на тези три точки. Докъде си достигнал в този процес на "обичане, както обича Христос"? Отбележи последователно това, което е най-характерно за твоя начин на живот.

Обърни внимание: ако ти си един вярващ съпруг, можеш да се концентрираш най-вече върху отношението си към своята жена.

1. Безкористност

П. В основни линии - безкористен П. Повече безкористен, отколкото егоист П. Повече егоистичен, отколкото безкористен П. В основни линии егоист

2. Смирение

П. В основни линии - смирен и добросърдечен П. Повече смирен, отколкото груб П. Повече груб, отколкото смирен П. В основни линии - груб и горд

3. Жертвоготовност

П. В основни линии - готов на жертви П. Повече жертвоготовен, отколкото самолюбив П. Повече самолюбив, отколкото жертвоготовен О. В основни линии - самолюбив

Семейна или групова задача

Нека всеки член на твоето семейство (или група), след като прочете тази глава, да направи горния тест. Накрая се помолете заедно Бог да преумножи любовта ви и да ви помогне да отхвърлите от себе си всички онези качества, които не са в съзвучие с Христовия образ.

Обърни внимание: една съвсем лична задача - прецени какво изпитваш към своя партньор и след това разменете помежду си вашите отговори.

Предупреждение: имай предвид, че може да се сблъскаш с някои заплашващи реалности. Тази стъпка може да се окаже много важна и да промени твоя живот.

Глава 5

Вярващите деца и тяхното послушание

В един свят, в който болшинството от хората мислят само за себе си, послушанието не е една от любимите теми. Но това не изненадва. Да бъдеш послушен - винаги е било трудно. Непосредствено след сътворяването на човека се появи и проблемът с послушанието. Дори преди навлизането на греха в света, човек имаше възможността да бъде непослушен и разбира се, се възползва от нея. Ева първа прояви

непослушание към Бога и Адам не се забави да я последва. Тяхното непослушание тласна целия свят към греха. Актът на тяхното непокорство, оттогава до наши дни, се отразява по най-тежкия начин на всеки един човек. Щом като Адам и Ева се решиха да бъдат непослушни на Бога преди грехопадението, не е чудно, че непокорството стана един особен проблем след него.

Както отбелязахме и в предшествуващите глави, навлизането на греха в света се отрази много тежко и върху семейните отношения. В общи линии, подчинението и любовта бяха нещо непознато за езическото семейство. Егоизмът, арогантността и личният интерес владееха сърцата на мъжете и жените. Затова в Писмото си до ефесяните Павел включва и брачните партньори в своя призив "да не живеят вече като езичниците" (вж. Ефесяни 4:17). Още по-ясно той пише на жените: "Жени, подчинявайте се на своите мъже, като длъжност към Господа" и на мъжете: "Мъже, любете жените си, както и Христос възлюби църквата и предаде Себе Си за нея" (Ефесяни 5:25).

Но навлизането на греха в света накърни още едно отношение, което съществува в почти всяко семейство: отношението деца - родители. В Посланието си до римляните Павел взема директно отношение по въпроса. Отначало той говори за израждащото влияние на греха върху живота на всички хора : "...шепотници, клеветници, богоненавистници, нахални, горделиви, самохвалци, измислителни на злини, непокорни на родителите си, безразсъдни, вероломни, без семейна обич, немилостиви..." (Римляни 1:30,31).

И веднага след това Павел описва специално отражението на греха върху отношенията дете - родители. За децата той пише:

Те са непокорни на родителите си, безразсъдни, вероломни, без семейна обич, немилостиви..." (Римляни 1:30,31).

Много езически семейства, които тогава, по времето на Новия завет, приеха Евангелието, проявяваха точно същите черти, които Павел изброява в този откъс от Писмото към римляните. И вярващите от Ефес и Колоси не правят изключение. (Сравни с Ефесяни 4:17-24; Колосяни 3:5-11). Тиса Павел дава не само на мъжете и жените указания за новите им взаимоотношения, които трябва да царят между тях, но поучава и децата по отношение на новата позиция и новото поведение, което трябва да имат към своите родители:

"Децата, покорявайте се на родителите си в Господа; "Почитай баща си и майка си", (което е първата заповед с обещание), "за да ти бъде добре и да живееш много години на земята" (Ефесяни 6:1-3). На колосяните Павел пише: "Децата, покорявайте се на родителите си във всичко, защото това е угодно на Господа" (Колосяни 3:20).

Павел назовава четири причини, поради които децата трябва да са послушни на родителите си. Но преди да разгледаме тези четири причини, некапомним, че преведената с "деца" дума в този израз не се отнася за малки деца. Без съмнение Павел говори в случая за деца, които са над десетгодишна възраст, следователно, достатъчно големи и зрели, за да бъдат отговорни за постъпките си. Едно от най-очевидните основания за този извод се състои в това, че Павел се обръща директно към децата, следователно приема, че са достатъчно големи, за да разберат една толкова важна заповед.

На второ място, "текнон", гръцка дума за деца, в Новия завет често се използва в общия смисъл на потомство. И контекстът, в който се появява думата, обикновено пояснява, че става въпрос за по-големи деца. В някои случаи е дори съвсем ясно, че Павел говори за пораснали деца.

Това е една важна констатация. Много вярващи се опитват да възпитават малки деца по един начин, по който не биха имали успех, тъй като разбират погрешно някои

стихове, отнасящи се до по-големите деца. Това при малките деца често води до нарушения в поведението и когато пораснат, създават още по-големи затруднения в желанието им да бъдат послушни. Повече по този въпрос ще говорим в осма глава.

Сега нека видим причините, поради които децата трябва да са послушни на родителите си и да ги уважават.

Доктринални причини

Първите две причини за послушание, за които Павел говори в Посланието до ефесяните, се основава на учението на Библията.

Защото сте вярващи, (вж. Ефесяни 6:1). Това имаше предвид Павел, когато каза: "Покорявайте се на родителите си е Господа". Някои превеждат тези думи като: "Покорявайте се на родителите си заради Господа". В Писмото си до колосяните Павел се изразява дори още по-ясно: "Деца, покорявайте се на родителите си във всичко, защото това е угодно на Господа".

Някои тълкуват думите на Павел в Писмото до ефесяните така, като че ли децата трябва да бъдат послушни само, ако родителите им са вярващи, т.е., ако са, в Господа". Но това тълкуване изглежда доста повърхностно. Сигурно Павел не е целял да предпази вярващите деца от непослушание, само защото родителите им още са езичници, както и не освобождава от подчинение вярващите жени, чиито съпрузи още не са спасени. Дори може би Павел, както и Петър, още повече би подчертал значението на послушанието при тези обстоятелства.

Не, това явно не е истинският смисъл на този призив. Просто, Павел повтаря по-конкретно нещо, за което вече е говорил в Писмото си, обръщайки се към всички вярващи. Дори нещо повече, той иска да им каже: тъй като вече сте вярващи, тъй като в Христос сте поставени в едно по-различно положение, тъй като мисленето ви вече не е помрачено и вече не сте "странни на живота от Бога" (Ефесяни 4:18), то трябва "...да съблечете, според по-предишното си поведение, стария човек, който тлее по измамнителни страсти, да се обновите в духа на своя ум, и да се облечете в новия човек, създаден по образа на Бога в правда и святост на истината" (Ефесяни 4:22,23). Съвсем ясно и недвусмислено звучат думите му: "...всякакво огорчение, ярост, гняв, вик и хула, заедно с всяка злоба, да се махне от вас; а бъдете един към друг благи, милосърдни; прощавайте си един на друг, както и Бог в Христос е простил на вас" (Ефесяни 4:31).

Вече се убедихме, че първата причина за послушанието на децата към техните родители е тяхното ново положение в Христос. Те бяха "в Господа". Животът им вече не им принадлежеше. Бяха изкупени със скъпата кръв на Христос и сега, заедно с родителите си, бяха част на едно ново семейство, на "Божие семейство".

Защото така е правилно: като млад човек, Исус даде един изключителен пример на послушание към родителите си (вж. Лука 2:41-51). Всяка година цялото семейство на Исус отиваше в Ерусалим, за да участва в празника Пасха. След приключване на празника, неговите родители и роднини тръгнаха обратно към къщи. Беше изминал почти цял ден в път, когато те забелязаха, че Исус не е с тях. Веднага се върнаха в Ерусалим, но едва след три дена откриха Исус. Той беше в храма и разговаряше със законоучителите, които макар експерти в познаването и тълкуването на Мойсеевия закон, се изумяваха от дълбочината на Неговите въпроси и отговори.

В това време родителите, особено майката на Исус, вече едва ли не бяха излезли извън себе си. След една, може би малко по-остра забележка от страна на майка му, Исус се присъедини към тях с пълно послушание.

Отново се убеждаваме, че Исус е най-добрия пример как да живеем като християни. В последната глава споменахме за Неговото безкористно, смирено и самопожертвувателно поведение. Той напусна славата в небето, за да стане човек и да

изпълни спасителния план. И тук, в тази история, дванадесетгодишен, с всичката си мъдрост и знание, той дава пример за послушание на всички млади хора. Макар че знаеше, защо е дошъл в света, и че е Син на Бога, Той се подчиняваше на авторитета на Своите родители.

Следователно, наистина така е правилно - да бъдем покорни на родителите си. Разсъжденията на Павел се основаваха на примера на самия Исус.

Лични причини

Имаше и някои съвсем лични и практични причини, децата да са послушни на родителите си. За да изясни този пункт, Павел се позовава на една от Десетте заповеди, които Израил беше получил от Бога в пустинята до планината Синай. "Почитай баща си и майка си", пише Павел и обяснява: "което е първата заповед с обещание" (Ефесяни 6:2). С други думи, Павел обръща вниманието на младите хора върху това, че послушанието на родителите е толкова важно в Божиите очи, че Той свързва с него едно обещание - "лична облага", както бихме казали.

Разбира се, това обещание беше дадено преди всичко на децата на Израил и предвиждаше особени благословения в Ханаан. Все пак, Павел, въоръжен с авторитета на Святия Дух, обобщи това обещание в смисъл, че тази лична полза засяга всички вярващи, които са послушни на родителите си.

В какво се състои тази полза?

"За да ти бъде добре" (Ефесяни 6:3). Не би било нито подходящо, нито честно да разказваш на всички млади хора, че животът им ще се превърне в райска градина, само защото са послушни на родителите си. Павел в никакъв случай не предлагаше вълшебната формула за съвършено щастие. Но все пак, опитът потвърждава факта, че болшинството деца, които почитат родителите си и са им послушни, спечелват за себе си една голяма полза. Жестоки, за щастие много са рядко родителите, които възнаграждат послушанието на децата си с нови ограничения и още по-голяма суровост. Много по-често се среща обратното. Пътят към по-голяма свобода и по-силно доверие се проправя с послушание и уважение.

С други думи: ако искаш родителите ти да ти вярват, бъди им послушен и ги почитай. Искаш ли да ти бъде добре, покажи на родителите си, че ги обичаш, цениш, че искаш да ги радваш и да правиш живота им по-лек. Нищо не е така разочароващо за родителите, както да бъдат в конфликт със собствената си плът и кръв. И естествено, за един млад човек също няма нещо по-разочароващо от постоянните противоречия между него и собствените му родители. Павел твърди, че послушанието и уважението са ключа към преодоляването на голяма част от тези трудности. Или, направи добро сам на себе си с послушанието на своите родители. С това ще направиш и на тях добро.

Съществуват изключения и от това правило. Така, както има деца-егоисти, които не реагират положително на родителската обич, има и родители, които в духовно и емоционално отношение са толкова равнодушни, че търсят единствено ползата за себе си от децата, които са им послушни и ги уважават. В такива случаи Библията също така не изисква безусловно послушание, както не заставя и жената да се подчинява на жестокия властолюбив съпруг.

Директно, както и чрез примери, Библията учи, че първо трябва да бъдем послушни на Бога и едва на второ място - на хората (сравни с Деяния 5:29). Това беше отговорът на апостола на религиозните водачи в Ерусалим. С други думи, когато родителите изискват, едно от децата им да престъпи някоя Божия заповед, правилно е, то да избере да се подчини първо на Бога. Божият авторитет стои по-високо от този на родителите.

Но трябва да бъдем внимателни, дали това, което изискват от нас, наистина е престъпване на Божието слово! Ние винаги съумяваме да оправдаем поведението си, дори когато, чисто и просто, изпълняваме собствените си хрумвания. Затова, преди да претъпиш волята на родителите си е добре да потърсиш съвета на пастира или други опитни членове на църквата. Нека те да те научат, как да постъпиш. Опитни вярващи, способни на обективна преценка, могат да ти съдействуват със своята мъдрост да намериш изход от такъв род проблеми.

Преди време един младеж искаше да се кръсти, но невярващите му родители не му дадоха своето съгласие. Той дойде при мен за съвет. С негово съгласие аз отидох у тях. Намерих само майка му. Обясних ѝ, че не насърчаваме сина ѝ в непокорство към родителите си, разясних ѝ значението на кръщението и предложих помощта си да възстановя нормалните отношения между нея и сина ѝ.

Няколко дни по-късно, получих покана за телефонен разговор от бащата на младежа, който се беше завърнал от командировка. Жена му беше разказала за моето посещение и за това, че съм потърсил позволение за кръщаването на сина им, тъй като не съм искал да извърша този акт без тяхното съгласие. Начинът, по който бях постъпил, го беше накарал да ме потърси, за да даде съгласието си за кръщението на неговия син.

И така, при трудност се обръщай към опитни братя или сестри, от които можеш да получиш съвет и помощ. Всеки по-възрастен член на Христовото тяло е отговорен да помага на младите във вярата, които имат проблеми с родителите си. Ако родителите ти наистина грешат в поведението си към теб, макар че ти се стараеш да бъдеш послушен, опитните членове на твоята църква са задължени да ти помогнат с любов, да разрешиш проблема си. "За да живееш много години на земята" (Ефесяни 6:3). Нима Павел вярва, че на един млад човек се гарантира дълъг живот, щом е послушен на родителите си? Не е задължително. И тук не става въпрос за магическа формула.

Има хора, които живеят много дълго на земята, макар че не са покорни на родителите си. Но тъй като са игнорирани техните съвети, те прекарват земните си дни като нещастни хора. Нека помислим само за младежите, които са хвърлили на вятъра мнението на родителите си за техния брак и са се оженили за някой незрял, може би дори невярващ партньор. Днес те са разведени, разочаровани и огорчени. Ако още не се е достигнало до разпадане на семейството, те с неимоверни усилия се стараят да направят най-доброто, което предлага несполучливият им брак, за да не се наложи втори път да претъпят Божиата воля.

Някои са имали възможността да започнат още веднъж отначало, но други до края не могат да намерят разрешение на своя проблем. Някои от тях втория път вземат още по-несполучливо решение. За нещастие, по-големият акт на непослушание понякога води до цяла поредица от погрешни решения и неуспехи.

Това е само един пример, как непослушанието води до душевна болка, вместо до щастие, как пренебрегването на родителския съвет може да доведе до един дълъг живот, изпълнен само със скръб и болка. Някои хора дори в нещастieto си предпочитат смъртта.

Но това, "за да живееш много години на земята", има и един буквален аспект. Ако Бог и да не гарантира един дълъг живот, то Той дава да ни стане съвсем ясно, че непослушните деца чрез глупавото си и безотговорно поведение могат да съкратят живота си. Непослушанието на родителите, както в онзи първи век, така и днес, лесно може да доведе до смърт. Всеки ден млади хора умират при автомобилни катастрофи, злоупотреба с наркотици, както и по други причини, защото не са били послушни на родителите си. А някои, макар че не са съгласни с поведението на приятелите си, се

забъркват в неприятни ситуации, само защото са си избрали неподходяща компания. Днес в затворите гният млади хора, които никога не са натиснали спусъка на пистолет срещу някого и никога не биха го сторили, но са затворени, защото са присъствували на местопрестъплението и са класифицирани като съучастници.

И така, съществуват някои съвсем практични причини да бъдем послушни на родителите си. Имаше ги в дните на Мойсей, по времето на Павел, има ги и днес. Докато светът върви към великия ден на Христовото идване, вярващите младежи трябва да се чувстват задължени да дават пример на послушание към родителите си.

"А това да знаеш", пише Павел на Тимотей, "че в последните дни ще настанат усилни времена. Защото човеците ще бъдат себелюбиви, сребролюбиви, надменни, горделиви, хулители, непокорни на родителите си... от такива страни" (2 Тимотей 3:1-5).

Послушание на вярващия - отговорността на всеки

Призивът на Павел в Ефесяни 6:1-3 е отправен специално към децата. Но думата послушание в Новия завет не се отнася единствено за тях, както и думата подчинение не се отнася само за жените, нито пък само мъжете са задължени да практикуват любов. Подобно на подчинението и любовта, послушанието е свързано с поведението на всички членове на Христовото тяло.

Послушание към нашите началници. В същия откъс, в който Павел изисква от децата послушание към родителите им, той поучава робите да се покоряват "на господарите си по плът със страх и трепет, в простотата на сърцето си, като към Христос" (Ефесяни 6:5). Отнесено към наши дни, това означава, че ние трябва да уважаваме началниците си и да им се подчиняваме. Като родители ние не можем да изискваме послушание от децата си и същевременно да не се подчиняваме на своите родители. Това би било в противоречие с Божията воля. Ако началникът ни е некоректен, днес съществуват възможности за коригиране на нашите взаимоотношения, но и това трябва да стане с духовна вещина. Ако с ръководителя ни просто не може да се излезе на глава, ще бъде по-добре да си потърсим друга работа, отколкото да престъпим Божията воля. Това, разбира се, е едно от предимствата на днешното време. Робите от времето на Новия завет не притежаваха тази възможност.

Послушание на авторитета на правителството. Вярващите християни са задължени да се покоряват на авторитетите на правителството. Павел дава ясни указания по въпроса, както в Римляни 13:1, така и в Писмото си до Тит: "Напомняй им да се покоряват на началствата и властите, да ги слушат и да бъдат готови за всяко добро дело" (Тит 3:1).

Отнесено за наши дни, това означава честност в изплащане на данъците, спазване указанията за скоростта на движение, съобразяване със сигналите за спиране и спазване изискванията на отделните инстанции, макар понякога те да не са ни съвсем удобни. В Божия план за вярващите няма място за насилие и съпротива. Да използваме определени средства, за да постигнем промени - да, но никога нека не се опитваме да се разпореждаме със закона! Изключение правят само случаите, когато от вярващите се изисква да извършат нещо, което представлява непослушание на Бога. Тогава ние трябва да вземем решение, но никога, постъпвайки бунтарски и нехристиянски.

Послушание на членове на църквата, които носят определена отговорност. Без съмнение, авторът на Посланието към евреите, е имал предвид дяконите в църквата: "Бъдете послушни на вашите наставници и покорявайте им се, (защото бдят за душите ви, като отговорни за тях), за да изпълнят това бдение с радост, а не с въздишане; защото да бдят с въздишане не би било полезно за вас" (Евреи 13:17).

Дяконите, които оглавяват дадена част от Христовото тяло, са отговорни за духовния растеж на подчинените им членове на църквата така, както и родителите са отговорни за децата си. Както децата трябва да слушат родителите си, така и членовете на Христовото тяло трябва да са послушни на своите духовни водачи и да ги уважават.

И тук не става въпрос за безусловно послушание. По същия начин, по който дава на родителите някои строги указания за поведението им към техните деца, Павел изисква и от дяконите да бъдат пример за стадото и да не господаруват над поверените им (вж. 1 Петрово 5:3). Сред членовете на Христовото тяло ще открием едни изключителни взаимоотношения, които включват взаимна любов, подчинение, респект, взаимно послушание, дори в контекста на признатия авторитет.

Практика

В кои области на живота послушанието ти създава трудности?

П. Да бъда послушен на родителите си и да ги уважавам. (Обърни внимание: независимо дали сме създали собствено семейство или не сме семейни, ние в никакъв случай не сме свободни от задължението да уважаваме родителите си, дори когато те вече нямат право да напътствуват живота ни. Ние винаги трябва да ги обичаме и уважаваме.

П. Да бъда послушен на началника си и да го уважавам.

П. Да се подчинявам на властите и на установените от тях закони.

П. Да бъда послушен на духовните си водачи и да ги уважавам.

Запиши, какво ще предприемеш незабавно, за да коригираш тази слаба страна на своя християнски живот.

Семейна или групова задача

Отдели време и прехвърли още веднъж страниците на тази глава. Ако имаш деца и те са достатъчно големи, насърчи ги да споделят мислите си за вашите домашни принципи и закони. Попитай ги, дали те ги одобряват. Изслушай добре мнението им, преди да посочиш причините, които налагат тези семейни принципи.

Глава 6

Вярващи родители и възпитание

Когато моите две дъщери, които са вече големи, бяха на около четири и пет години, ги чух един ден да разговарят за Бога. Повърхностно погледнато, техните детски разсъждения изглеждаха доста обикновени, но това, за което говореха, беше една дълбока тема. Тогава чух едната да казва, като че осенена от светкавицата на прозрението: "Знаеш ли, Бог е нашия небесен татко".

Те и двете не познаваха дълбочините на този свой извод, но затова пък познаваха добре баща си, който внимателно ги подслушваше от съседната стая. Изведнъж, за пръв път от толкова години насам осъзнах, че тяхната представа за Бога обобщаваше впечатленията им от мен. Аз, един видим баща, представях, погрешно или правилно, невидимия Баща. Тяхното познание за Бога се състоеше на първо място не в това, което аз им разказвах за Бога, а в онова, което те научаваха от моята личност - от отношението ми към тяхната майка, от поведението ми към тях, както и към другите хора.

Затова именно, Павел отправя забележките си за възпитанието на децата специално към бащите. "И вие, бащи, не дразнете децата си, но възпитавайте ги в учение и наставление Господне" (Ефесяни 6:4), (сравни с Колосяни 3:21).

Макар Павел да отправи своя призив предимно към бащите, един по-задълбочен поглед върху оригинала и върху новозаветната култура довежда до извода, че той се обръща, както към бащите, така и към майките. От друга страна обаче това, което той казва, засяга на първо място бащите, тъй като, както според Стария, така и според Новия завет, отговорността за възпитаването на децата пада основно върху бащите.

Най-вече бащата е този, който вътре в структурата на семейството представлява "преобраз на Бога". Бог е наречен наш "небесен Баща", а не "небесна майка", макар че по уникален начин Той съчетава в Себе Си, както природата на бащата, така и природата на майката.

Мъжът, както и жената, са създадени по образа на Бога (вж. Битие 1:27). Все пак, още от самото начало, авторитетът и положението на мъжа в семейството по особен начин се идентифицираше с авторитета и положението на Бога във вселената. Макар днес да съществуват култури, в които преобладава "образът на майката", отначало не беше така. Божият образ в Свято писание винаги е притежавал повече мъжки, отколкото женски черти, а най-голямата манифестация на този факт беше идването на мъжа Исус Христос, Който беше вълпътеният Бог.

Затова Павел отправя своя призив в Ефесяни 4 гл. преди всичко към бащите, които трябва по особен начин да представят на децата си образа на Исус Христос.

Павел говори на първо място за това, което един баща не бива да върши и едва тогава за това, което трябва да прави. Взети заедно, тези положителни и негативни указания образуват една доста подробна философия на възпитанието, която всеки родител трябва да усвои.

Бащи, не дразнете децата си

В Писмото до колосяните Павел малко по-подробно разяснява смисъла на думите си: "Бащи, не дразнете децата си, за да не се обезсърчават" (Колосяни 3:21).

В дните на Новия завет нищо не липсваше в такава степен на повечето бащи, както разбиране към техните деца. Павел и по-рано им беше напомнял, че старият им живот е притъпил техните чувства (Ефесяни 4:19). Те бяха усвоили един лош език, който често отразяваше "огорчение, ярост и гняв" (Ефесяни 4:29). Познавайки добре нашата собствена склонност към припряност, виждайки как се шири днес злоупотребата с деца, не ни е нужно особено богато въображение, за да си представим атмосферата в някои семейства в първите векове. Затова Павел още веднъж напомня на ефесяните, този път на родителите, че сега те са християни и вече не бива да живеят като езичниците.

Но как стои въпросът с днешните вярващи бащи и майки? Кога ние дразним, огорчаваме и обезсърчаваме нашите деца?

Когато злоупотребяваме с тях физически. В едно вярващо (пък дори и невярващо) семейство, няма място за брутални дисциплинарни мерки. Строго възпитание - да! И за да бъдем точни, дори и физически възпитателни мерки, но винаги и само с любов и за доброто на детето! Познавам родители, които са удряли децата си с юмруци и са нанасяли такива побои на малки деца, че са им причинявали недъзи за цял живот. Достатъчен е само здравият човешки разсъдък, за да установим, че това са извращения, които представляват грях. Предупрежденията на Павел се отнасят съвсем директно към тези ситуации.

Често това се случва по причина, че родителите не могат да обуздаят негативните си чувства пред своите деца. Не е едно и също да сме ядосани на детето си,

и да сме така разгневени на себе си или на някой друг, че да излеем гнева си върху своето дете. Ако постъпваме така, ние не възпитаваме с любов, а в случая се касае за сериозен душевен и духовен проблем.

Когато злоупотребяваме с тях душевно. Някои родители дори и не помислят да бият децата си по такъв брутален начин; за целта те използват думите и постигат подобни резултати. Възрастните могат да разрушат душата на едно дете, подкопавайки с думи нейните устои. В много случаи този вид злоупотреба предизвиква много повече гняв, огорчение и обезсърчение, отколкото физическата злоупотреба, и отрицателните последици от нея са още по-деструктивни и трайни.

Когато ги пренебрегваме. Ние можем да бъдем така заети с нашите професионални, обществени и дори църковни ангажименти, че за децата да ни остане твърде малко време, или дори изобщо да нямаме време за тях. А пренебрегването също предизвиква ненавист и огорчение.

Заетите в Божията нива често имат двойно по-големи трудности в това отношение от останалите родители. Ние сме така улисани да служим на другите и на децата на другите, че нямаме време да обърнем внимание на собствените си деца. Отношението на децата на много проповедници и мисионери към своите родители е наранено от несъзнателното пренебрежение, което те понасят. В някои случаи тези деца пренасят своето огорчение и в отношението си към Библията и Бога.

Не е трудно да ги разберем. Детето се чувства пренебрегнато, защото родителите му "служат на Господа" и "проповядват Божието слово". Съвсем естествено е да изпитваш огорчение към този, който ти отнема родителите. В такъв случай душевните проблеми прерастват в сериозни духовни проблеми.

Когато не ги разбираме. Лесно е да отсъждаме и да вземаме решения, без да разбираме становището на детето, а когато децата не намират разбиране, те се сърдят по същия начин, както и ние се сърдим, когато сме погрешно разбрани.

Необходимо е усилие, за да разберем децата, особено в нашата, динамично променяща се култура. Много от тях имат проблеми, различни от тези, които ние сме имали на техните години. Техните основни потребности са същите, но как ще бъдат задоволени те, често зависи от културните условия.

Вслушвай се в това, което казват децата ти. Не бъди дотолкова зает в своя собствен свят, собствени проблеми, че да не знаеш какво правят децата ти, какво ги занимава, какви са истинските им нужди. Ако не ги познаваш и не ги разбираш, ти няма да съумееш с решенията, които вземаш, да им повлияеш положително.

Когато очакваме от тях прекалено много. Някои родители предявяват толкова високи изисквания към децата си, че те постоянно живеят в непоносимо напрежение. Постепенно това води до назряващ гняв и обезсърчение.

Бъди реалист. Способностите на децата са различни и специфични за отделните възрасти и за отделната личност. Не очаквай от всичките си деца едно и също.

Никога не се опитвай с помощта на децата си да удовлетвориш онези свои нужди, които не са били задоволени, когато си бил дете. Това действа опустошително върху личността на едно дете и го оскърбява.

Когато налагаме стандарт за техните постижения. Това често става причина за стреса на някои деца. Когато отговарят на нашия стандарт, ние ги зачитаме и обичаме. Не могат ли да се справят, наказваме ги и ги отблъскваме от себе си. И това предизвиква враждебни реакции. И нещо, което е още по-трагично - детето се научава да възприема Бога по същия начин. "Когато съм добър", разсъждава то, "Той ме одобрява и обича. Когато съм лош, ме отблъсква и наказва".

Това, очевидно, не е истинският преобраз на безусловната Божия любов, а представлява просто един родител, лишен от необходимото разбиране. Трябва да се

знае, че Бог също ни възпитава, но винаги - за наше добро. Той никога не ни отблъсква от Себе Си, защото чрез Христос, нашия личен Спасител, ние веднъж завинаги сме били приети от Него.

Когато ги заставяме да приемат нашите цели и представи. Това е един труден проблем. Като родители ние смятаме, че за всичко имаме по-добри познания и в много случаи това е вярно. Но децата, особено когато вече са станали младежи, трябва постепенно да свикват да вземат решения за професионалните си цели, отношенията си в обществото, дори за своята вяра. В тези неща не можем да окажем натиск, без да предизвикаме отрицателна реакция.

Нека не се заблуждаваме! Ако ние по време на тяхното израстване сме за тях примера, който се очаква от нас, ако ги учим на истината, която те трябва да знаят, ако сме демонстрирали пред техните очи Христовите принципи, те никога няма да отстъпят от впечатлението, което са получили. Дори да преминат през период на съмнения, с времето ще приемат нашия начин на живот и нашата вяра, особено ако те отразяват Божието слово. Все пак в тях трябва да се извърши един вътрешен прелом. Не форсирай нищо! Поучавай ги, но предпазливо, с отворено за тяхното мнение ухо. Радвай се, когато разговарят с теб за съмненията, страховете и проблемите си. Това свидетелствува за сигурността, която чувствуват в твое присъствие. Не съсипвай всичко това чрез отбранителното си емоционално поведение.

Когато не искаме да признаем собствените си грешки. Едно от най-трудните неща за родителите е да признаят грешката си и да кажат: "Съжалявам". Децата са особено чувствителни към нашите грешки и те рядко остават скрити от тях. Не се двоуми, дали да се извиниш и да помолиш за прошка. Няма да загубиш тяхното уважение, напротив, така ще го спечелиш. Освен това, по този начин, чрез своя пример ти демонстрираш една велика библейска истина. Когато не признаваме грешките си, децата забелязват това и ние губим тяхното уважение.

"Възпитавайте ги в учение и наставление Господне"

След като разкрива на родителите, какво не трябва да правят, Павел се обръща към нещата, които те трябва да вършат. Има две основни възможности за възпитание на децата; чрез пример и чрез директно поучаване и наставление. В този стих Павел без съмнение има предвид и двете.

Чрез примера ни. Най-ефективният начин да се поучават деца е родителския пример. Ако сме в добри отношения с децата си, ако с нас те се чувствуват добре и ако ни обичат, тогава те естествено ще желаят да станат като нас, особено, когато навлязат в третата година. Те се опитват да говорят като нас и дори се стараят да наподобяват нашия тембър. Ако говорим силно, ако викаме и крещим, те започват да правят същото. Когато сме внимателни, честни и разбрани, и те започват да упражняват тези качества. Ако желаем децата ни с начина си на живот да отразяват Христос, то първо ние самите трябва да им дадем добрия пример и да живеем според Христовите принципи.

Чрез директно наставление. Павел дава една красива илюстрация на родителското възпитание в Първото си писмо до солунците. Той говори за своята собствена служба сред тях, но употребява пример от семейния живот. Нека видим какво казва той: "... като знаете как увещавахме и утешавахме всеки един от вас, като баща чадата си, и ви заръчахме да се обхождате достойно за Бога, Който ви призовава в Своето царство и слава" (1 Солунци 2:11,12).

Една впечатляваща картина. На първо място Павел разкрива какво трябва да бъде отношението на бащата към всяко едно от неговите деца. Ние трябва да се интересуваме съвсем поотделно за живота на всяко едно от нашите деца, да се грижим за всяко дете поотделно и да разбираме личните му нужди. Не е достатъчно да

възпитаем едно семейство, трябва да възпитаем поотделно всяко едно от децата на това семейство.

Нека обърнем внимание на начина на действие! "Как увещавахме и утешавахме всеки един от вас, като баща чадата си, и ви заръчахме да се обхождате достойно за Бога".

Вместо да обезсърчават децата си, родителите непрестанно трябва да ги насърчават. Трябва да ги стимулираме и да им показваме, че сме заинтересувани от техните интереси. Нека те знаят, че сме горди с техните постижения и ги обичаме безрезервно, независимо какви проблеми имат.

Много деца остават незабелязани, докато не свършат някоя беля. Не е чудно, че някои деца създават проблеми само да привлекат вниманието ни върху себе си. Някои дори търпеливо понасят тежкото наказание при мисълта, че им е било обърнато внимание. Колко е тъжно нещо подобно да стане начин на поведение за едно дете. И колко трагично, когато родителите не могат да разберат какво става всъщност. Едно от най-добрите неща, които родителите могат да направят за децата си е да ги утешат, когато са наранени, било то физически или психически. Трябва да сме в състояние да се идентифицираме с техните болки, дори с техния гняв.

Колко често детето ни се връща вкъщи огорчено и наранено от някой учител или от друго дете. Първата реакция на неговите родители най-често не е тази, за която тощущо говорихме. А колко лесно бихме могли да стопим огорчението, ако влезем в положението му и кажем например: "Днес сигурно си имал тежък ден, ще ми разкажеш ли какво се е случило?"

Когато едно дете има тежък ден зад гърба си, неговите чувства са същите като на един възрастен, който е имал тежък ден. Също като големите, когато не са били разбрани, децата могат да се наранят и разгневят.

Задачата на родителите е да утешават децата си, да им помагат да изразяват чувствата си, дори когато се касае за враждебни чувства, и да им помагат да погледнат на въпросния проблем от правилната страна.

По-голямата част от чувствата на едно дете имат съвсем разбираеми причини. Детето живее в един жесток свят и често се озовава сред противоречията и слабостите на възрастните. Тогава често вината се прехвърля върху него. Нищо чудно, че в душата му се раждат не само положителни чувства.

В заключителната оценка на своята собствена служба, от позициите на един баща, Павел отдава основно място на мотивацията си. Според него децата трябва да бъдат насърчавани да живеят един угоден на Бога живот - "свято, праведно и неукорно". Нека забележим, че аналогията на Павел отговаря на предходния стих, в който апостолът описва как самият той и неговите съработници са упражнявали в живота си тези три основни качества на християнина (вж. 1 Солунци 2:10).

Мотивацията на един праведен, ръководен от Бога живот, проличава както от примера, така и от директното поучение. Не бива никога да се колебаем да предпазим децата си от греха, от опасностите, които крие и от унищожителните му последствия. Това е наше задължение. Ние трябва да ги поучаваме в Божието слово. Те трябва да се убедят, че единственият истински път към щастието се състои в това, да намерим мир в Бога, да вършим волята Му и да живеем един угоден на Него живот.

До всички вярващи

Отново откриваме и тук, че грижата за християнското възпитание не е отговорност единствено на родителите. В определен смисъл всички вярващи трябва взаимно да се "възпитават". Ние не бива да се "клеветим" (Яков 4:11) и да "роптаем един против друг" (Яков 5:9). Не трябва "да се съдим един друг" (Римляни 14:13), а сме

длъжни да се учим и увещаваме взаимно (Колосяни 3:16). Всеки ден трябва да се увещаваме (Евреи 3:13) и взаимно да се "поощряваме към любов и добри дела" (Евреи 10:24).

В тези изисквания към всички вярващи откриваме същите основни задължения на родителите към техните деца. Такъв начин на поведение не предизвиква гняв, огорчение и обезсърчение, а хармония и съгласие.

Практика

1. В кои от следните точки ти изпълняваш задачите си на баща или майка и къде трябва да се коригираш!

П. Разумно възпитавам, без физическа злоупотреба.

П. Разумно възпитавам, без психическа злоупотреба.

П. Отделям време за децата.

П. Разбирам техните нужди и проблеми.

П. Разумни са моите изисквания и очаквания.

П. Не определям стандарт за техните постижения.

П. Не налагам цели и желания, а комбинирам добрия пример с добро поучение.

П. Признавам грешките си и искам прошка. П Проявявам интерес и се грижа за всяко дете поотделно. П Насърчавам ги разумно. О Разумно ги утешавам. П Мотивирам ги за един угоден на Бога живот.

2. Как можеш като член на Христовото тяло да поучаваш, насърчаваш, утешаваш и мотивираш постъпките на другите членове на Христовото тяло? Бъди конкретен. Запиши си конкретна цел за тази седмица. Избери си някого, за когото знаеш, че се нуждае от помощ.

Семейна или груповата задача

Разговаряй с партньора си за своите слабости и положителни страни. Обсъдете заедно отговорите си на горната задача. Поставете си нови общи цели във възпитанието на децата си. И тук бъдете конкретни.

Обсъди с един или няколко братя и сестри, как бихте могли да помогнете на един обезсърчен член на Христовото тяло.

Глава 7

Семейно възпитание - един старозаветен модел

Павел разяснява, че основната задача на вярващите родители се състои във възпитаването на техните деца. Давайки примери от собствения си живот и служба, той илюстрира извършването на този процес (сравни с 1 Солунци 2:11,12). Не бива да се учудваме, че Стария завет дава един още по-детайлен модел за възпитаването на децата в Божието учение. И това наистина е един единствен по рода си модел! Той обхваща всички по-сериозни проблеми, опасности и разочарования, които могат да възникнат във всяко семейство, в кое да е кътче на света, по кое и да е време. Той съдържа и всички съставни части, идеи и импулси, които могат да допринесат за успеха на родителите през 20 век в областта на възпитанието, независимо от обстоятелствата, в които са поставени.

Нека хвърлим един поглед върху този старозаветен модел! Той съдържа най-малко три основни поуки за родителите и се намира във Второзаконие, б глава.

Преживей лично посвещение!

"Слушай, Израилю!"

Това беше гласът на Мойсей, който говореше на едно огромно множество хора. Тези хора имаха зад гърба си четиридесет години скитане през пустинята, поради греховете на своите родители, отдали се на едно ужасно идолослужение. Беше изкласило едно ново поколение, което недалеч от обещаната земя, чакаше, готово да влезе в нея.

Мойсей, техният водач, отново им припомняше Божия закон. В този момент той беше насочил вниманието им най-вече към първата заповед, ядрото на закона, срещу която те бяха съгрешили най-тежко. Преди години Бог с гласа на гръмотевиците бе говорил от Синай: "Аз съм Йехова, твоят Бог... да нямаш други богове, освен мене. Не си прави кумир, или какво да било подобие на нещо.... Да не им се кланяш, нито да им служиш" (Изход 20:2-5).

Не мина много време, откакто Бог така ясно забрани идолослужението и израилтяните се поклониха на златния телец, като с това си навлякоха гнева на Бога, престъпвайки по такъв безсрамен начин заповедта, изречена от Него. Затова Мойсей повтори: "Слушай, Израилю; Йехова нашият Бог е един Господ" (Второзаконие 6:4). С други думи: Той е абсолютния Бог! Няма друг Създател или Освободител. Така Мойсей предупреждаваше децата на Израил, никога повече да не се обръщат към лъжливите богове на езичниците.

Но вестта на Мойсей включваше много повече от това, което трябваше да бъде духовната представа на израилтяните за Бога. Тя се отнасяше и до техните чувства, и до тяхната воля - до цялото същество на човека. Затова Мойсей продължи: "...и да възлюбиш Господа твоя Бог с цялото си сърце, с цялата си душа и с всичката си сила. Тия думи, които ти заповядвам днес, нека бъдат е сърцето ти" (Второзаконие 6:5,6).

Мойсей изискваше пълно отдаване. Тези хора не бяха в състояние само чрез едно съгласие на разума с Божиите заповеди да бъдат верни на Бога. Любовта, за която Мойсей говореше, включва в себе си послушанието. Току-що той беше казал: "Чуй, прочее, Израилю, и внимавай да ги вършиш" (Второзаконие 6:3). Този вид послушание трябва да идва от сърцето, от центъра на човешките чувства. То трябва да извира от неговата душа, център на човешката личност. Трябва да включва неговата сила, енергията на човешкото тяло. Казано накратко, човек може да бъде истински верен на Бога, само когато напълно Му се предостави.

Въпросът е ясен. Тогава, на Синай, децата на Израил се провалиха като родители, защото не бяха приели в сърцата си Словото, изговорено от Бога. Те само бяха чули Божия глас, но не се бяха отдали изцяло. Животът им все още им принадлежеше. Те не бяха погледнали на Бога с пълна сериозност. Липсваше им личното посвещение. И когато бяха изкушени от своята греховна похот, от несигурността и от амбициите си, те никога повече не се върнаха към предишния си начин на живот. Последствията бяха точно такива, каквито Бог им беше известил, когато им даде закона. Във връзка със забраната на идолослужението Той беше казал: "...да не им се кланяш нито да им служиш, защото Аз, Господ, твоят Бог, съм Бог ревнив, Който въздавам беззаконието на бащите върху чадата до третото и четвъртото поколение на ония, които Ме мразят" (Изход 20:5).

Практикувай библейския начин на общуване

След призива си за лично посвещаване, Мойсей изложи в подробности начина, по който децата на Израил трябваше да общуват със своите деца. С това явно Мойсей целеше да предотврати едно повторно тежко пътуване през пустинята в живота на потомците на Израил "...и на тях да учиш прилежно чадата си, и за тях да говориш,

когато седиш в дома си, когато ходиш по пътя, когато лягаш и когато ставаш. Да ги връзваш за знак на ръката си, и да бъдат като надчелия между очите ти. И да ги написваш на стълбовете на вратите на къщата си и на портите си" (Второзаконие 6:7-9).

Макар тези указания без съмнение да съдържаха както буквални, така и библейски елементи, едва ли би могло да убегне на израилтяните това, което Мойсей искаше да изтъкне на преден план. Те трябваше съвсем естествено и спонтанно с всички свои действия да демонстрират и предават на децата си това Слово. Когато сядаха да се хранят, трябваше да благодарят на Бога, че им дава храна. Когато тръгваха нанякъде, трябваше да хвалят Бога за сигурната почва под краката си - обещаната земя с нейното мляко и мед. Когато вечер си лягаха, за да отпочинат, трябваше да издигат гласа си към Бога и да Му благодарят за освобождението, което им беше подарил. А когато сутрин се събуждаха, те трябваше да прославят Бога за деня, който им подарява, ден без заплаха от подтисничество.

Чрез цялата тази прослава и благодарност трябваше да поучават децата си в Божия закон. Всеки ден и навсякъде те трябваше да изявяват Божията истина в своя живот и то съвсем спонтанно, естествено, и последователно.

Съществува явна взаимовръзка между Мойсеевия призив за посвещение и това задължение за общуване. Единствено, превръщайки Божието слово в част от самите себе си, те можеха да поучават децата си по един естествен и спонтанен начин. Само, когато Божието слово се отразяваше в целия им начин на живот, те можеха да говорят за това, когато садяха, когато се отправяха на път, когато лягаха и когато се събуждаха на другата сутрин. Само, когато приемаха Божията истина в сърцата си и самото им физическо присъствие в техния дом, щеше да се отразява Божията воля (вж. Второзаконие 6:8,9).

Абстрахирай се от примамката на света

Съгрешаването на Израил на планината Хорив отвори пътя към едно ново вплитане в светския начин на живот на Египет. Израилтяните дори бяха съгласни да се върнат в робството, само за да получават по-разнообразна храна (вж. Числа 11:5,6). Нетърпеливи, поради забавянето на Мойсей, те се върнаха към идолослужението в същия момент, когато горе на Синай Бог разкриваше пред човека Своята мощ.

Мойсей разбираше техните слабости. Повече от четиридесет години той беше живял сред тяхното мърморене и непостоянство. Затова той предварително ги предупреждаваше: "А когато Господ, твоят Бог, те въведе в земята, за която се е клел на бащите ти, на Авраам, Исаак и Яков, да ти даде големи и хубави градове, които ти не си съградил, и къщи пълни с всякакви блага, които не си напълнил, и изкопани кладенци, които не си изкопал, лозя и маслини, които не си насадил, - като ядеш и се наситиш, внимавай на себе си да не забравиш Господа, Който те изведе из египетската земя, из дома на робството" (Второзаконие 6:10-12).

Как ми се иска сам да довърша историята с думите: "И те навлязоха в Ханаан, бяха послушни на Божиите заповеди, възпитаваха децата си и се радваха на съвършената Божия благодат". Но крайт на тази история не е такъв. В действителност тя има едно, достигащо чак до наши дни, трагично продължение. Въпреки че след тъжния провал пред Синай Бог даде на децата на Израил още един шанс, те отново се провалиха. И това съгрешаване предизвика, както Божията присъда, така и един хаос за народа на Израил.

Книгата Съдии описва няколко почти невероятни факта за Израил след неговото навлизане в обещаната земя под предводителството на Исус Навин. Нека видим какво се случи, въпреки повторното предупреждение: "И Господният слуга, Исус, Навиевият син, умря... Също и цялото това поколение се прибра при бащите си; а след тях настана

друго поколение, което не знаеше Господа, нито делото, което беше извършил за Израил. И израилтяните сториха зло пред Господа, като се поклониха на ваалимите, и оставиха Господа Бога на бащите си, Който ги беше извел из египетската земя, та последваха други богове, от боговете на племената, които бяха около тях, и като им се поклониха, разгневиха Господа. Те оставиха Господа, та служеха на Ваала и на астартите. И гневът на Господа пламна против Израил" (Съдии 2:8-14).

Трудно е да си обясним едно такова неверие и непослушание. Трудно за разбиране е и това, че едно единствено поколение можа да предизвика такъв голям обрат в начина на живот на една нация. Все пак това е истината. Родителите, на които Мойсей беше говорил преди навлизането в обещаната земя, бяха пропуснали безвъзвратно възможността да живеят според неговите думи. Тъй не успяха да осъществят едно истинско посвещаване на Бога, нито едни истински библейски взаимоотношения с децата си. Оставиха се да бъдат примамени, те и децата им, от светския начин на живот в Ханаан. Така за няколко години целият Израил се отклони от Бога.

Важни поуки за съвременните родители

Този старозаветен модел обхваща представи, които са важни за всички времена и за всяко вярващо семейство. Тъй като днес вярващите родители в основни линии са поставени пред същите проблеми, както израилтяните, тогава и за нас се явява необходимостта да преустроим живота си според тези старозаветни принципи.

Трябва да посветим живота си на Бога. Не можем никога да научим децата си да ходят в Божия път, само като им казваме, какво трябва да правят. С нашия живот ние трябва да демонстрираме реалността на християнството.

Още по-лошо е, разбира се, да поучаваме децата си в Божиите пътища, да ги изпращаме на църква, където се говори за тези пътища и при това, самите ние да практикуваме един начин на живот, който е в противоречие със Свящото писание. Това е двойно по-убийствено.

Дори светските психолози признават силата на човешкото поведение при предаването на определени ценности. Хедфилд, британски психолог, изследвал схемата на растежа на детето, наблюдавайки хиляди деца, прави следната констатация: виждаме, че детето в резултат на един съвсем естествен процес развива един стандартен начин на поведение и чувство за нравственост. С други думи, дори и да не научим детето на нито един морален принцип, в процеса на идентификация то само ще изработи морални (или аморални) норми за правилно и погрешно".

Много по-важно е какво представляваме като вярващи, отколкото какво казваме за християнските учения. Това, което сме е най-малкото основополагащо за създаване на условия за приемане на това, което казваме. Това е и причината Мойсей да поставя такова силно ударение върху личното посвещаване и придържането към Божието слово. Само, когато и ние обичаме Господа с цялото си сърце, душа и всичките си сили, нашите деца ще възприемат сериозно това, което казваме.

Трябва да практикуваме библейските принципи на общуване. Една пълна обвързаност с Христос и проникването на Божието слово в цялото ни същество дават възможността да общуваме с децата си по един естествен и спонтанен начин, независимо какво вършим и къде се намираме. Едно формално наставление е важно, но далеч по-маловажно от наставлението, извършващо се по съвсем естествен път. Като родители, трябва да сме в състояние да прилагаме Божието слово при всички житейски обстоятелства, в които попадаме. Затова Мойсей учеше израилтяните да говорят за Божия закон, когато са вкъщи, когато излизат навън, когато лягат и когато стават. Това са важните моменти на общуване - моментите за предаване на духовните ценности.

За отбелязване е, че Мойсей каза: "И на тях да учиш прилежно децата си (буквално: да им ги втълпяваш). Това изисква усилие и съсредоточаване. Трябва да държим очите си отворени и да търсим подходящата ситуация. Има ли по-подходящ момент да говорим за Божиите творения от този, когато вървим през горите, когато изкачваме някой планински връх или пътуваме през красива местност? Каква по-добра възможност да размислим за Божията любяща грижа от момента, когато вечер приготвяме детето си за нощната почивка, или когато сутрин заставаме пред задачите на новия ден? Най-добре бихме могли да съсредоточим вниманието си върху Божията грижа, задоволяваща всяка наша нужда, седнали на трапезата, върху която не липсва нищо. И искам да добавя: къде ще намерим по-добра възможност да развием дълбока признателност към майката, която е положила толкова старание, за да приготви вкусната храна?

Някой е казал: "Това, което сме, говори толкова силно, че хората не могат да чуят това, което казваме". Това често е точно така, особено, погледнато от негативни позиции. Но аз желая да му дам положителен израз: "това, което сме, говори толкова силно, че хората наистина чуват това, което казваме". Това беше и грижата на Мойсей.

Трябва да умеем да се абстрахираме от примамката на света. Естествено, ние не можем да се абстрахираме от целия свят. Живеем в него и той ни заобикаля (сравни с 1 Коринтяни 5:9-11). Но не бива да допускаме, светът да ни влияе до такава степен, че да започнем да се приспособяваме към неговата ценностна система.

Това беше причината за провала на Израил. Те започнаха да почитат ханаанските богове, а също така - бога на материализма. Когато пристигнаха в Ханаан и върху тях се изляха големи материални благословения, те бързо забравиха Извора на тези блага и в крайна сметка достигнаха до безсрамното заключение: "Моята мощ и силата на моята ръка ми спечелиха това богатство" (Второзаконие 8:17). За голямо съжаление и децата им повярваха на тези техни думи. Или: възпитанието може да поведе човека в две различни посоки - към Бога, или да го отдалечи от Бога. Съблазънта, на която това поколение се поддаде в Ханаан, го отведе далече от Бога.

За нещастие лошият пример е по-заразяващ от добрия. Това е грижа на Сатана. Светът предлага повече възбуда, повече моментни радости, повече лични удоволствия. Но накрая на този път дебне гибелта на смъртта.

Като вярващи родители, живеещи в двадесети век, непрестанно трябва да сме нащрек пред светското влияние на материализма и пред опасността да се слеем със света. Оръжията, които Сатана използва за тази цел днес, повече от когато и да било са телевизията, литературата, филмите, учебната система и цялостния начин на живот на средния човек. Но най-вече ние трябва да се пазим от светското влияние, което самите ние можем да окажем на нашите деца. Нека размислим: едно единствено поколение успя да хвърли Израил в пропастта. Ако ние като родители сме си изградили две ценностни системи, можем да бъдем сигурни, че децата ни ще имат само една - тази на света!

Практика

Направи задълбочена оценка на своя начин на живот като баща (майка) и като вярващ християнин (принципите на родителското поведение важат и за общото свидетелство на вярващия), и отговори честно на следните въпроси.

1. До какво степен съм превърнал Божието слово в част от самия себе си? Виждат ли другите, че аз обичам Бога с цялото си сърце, душа и с всички сили? Изцяло ли съм предоставил живота си на Бога?

2. До каква степен общуването ми с другите отговаря на библейските изисквания? Исус Христос и Неговата воля за човека представляват ли естествена

съставна част на моите разговори и на начина ми на живот? Използвам ли всички възможности, за да предавам библейските истини на моите деца и на другите хора? .

Обърни внимание: съществува само един единствен начин да вършим това естествено и спонтанно - чрез едно ежедневно, динамично общение с Исус Христос. Всичко останало е погрешно и повърхностно.

3. Постоянно ли съм нащрек срещу влиянието на света - "похотта на плътта, пожеланието на очите и тщеславието на живота" (1 Йоан 2:16)? Мога ли да определя до каква степен се влияя от света?

Обърни внимание: единственият критерий за оценка на влиянието на света върху нашия живот е превърналото се в част от самите нас вечно Божие слово.

Семейна или груповата задача

Прочетете заедно Галатяни 5:19-26, където Павел противопоставя делата на плътта на плода на Духа. Помолете се заедно Бог да ви помогне като родители да "живеете по Духа".

Глава 8

Дисциплинирането - една хармонична перспектива

Да започнем разговор за дисциплинирането, в известно отношение, е едно опасно начинание. Това е така от една страна, защото днес съществуват толкова много противоречиви гласове и теории по въпроса. Лесно е да добавим към тях още една теория, която да се утвърди или да бъде отречена. Освен това е опасно да "изпробваш" теориите си върху човешки същества. Резултатите може да са разрушителни, а в случая става въпрос за човешкия живот. Факт е, че определен дисциплинарен метод може да окаже отражение върху целия живот на човека, било то положително или негативно. Затова е много важно съветът, който даваме да е правилният съвет!

От друга страна, няма тема, която да възбужда повече чувствата на родителите от тази. У хора, които вече са минали по каменистия път на възпитаването на едно дете, можем да причиним цял куп проблеми, свързани с чувство за вина, като им покажем колко грешки са допуснали и как тези грешки ще се отразят "завинаги" върху личността на техните деца. При други, особено такива, които в момента се намират в процеса на възпитаване, можем лесно да предизвикаме разочарование и несигурност, та дори и гняв, като наред практикуването на една определена философия им наложим "смяна на курса".

На трето място обаче никой мислещ и чувствителен човек, именно защото това е една емоционална тема, не би могъл да пише за тези неща, без да се бои, че може да бъде погрешно тълкуван. Когато става въпрос за тема, свързана с човешките емоции, на хората често им се причуват неща, които изобщо не са били казани.

Но искам да прибавя още нещо, защото според твърдото ми убеждение, някои неща трябва да бъдат казвани и по този начин да се предлага на вярващите една по-хармонична перспектива по отношение на възпитанието.

Необходима е една четворна перспектива

В тази глава се явява необходимостта да се отклоним от обичайния начин на третиране на една тема, т.е. от тълкуването на библейския текст. Това се налага, тъй като е невъзможно да изчерпим темата за дисциплинирането, облягайки се единствено

на това, което Библията казва по тази тема. Необходима ни е в случая повече информация от тази, която намираме в Словото, макар че, както вече видяхме, мислите, изложени в писмата до ефесяните и колосяните, както и във Второзаконие б глава, са дълбоки и основополагащи. Все пак, ще ни е необходима една по-широка база от знания, за да разберем наистина правилно някои по-дълбоки истини на Библията.

Няма спор, че за един вярващ Святото писание представлява основата за изграждане на отношение, по която и да било тема. Но що се отнася до възпитанието и дисциплината, ще ни бъдат необходими още най-малко три други перспективи, за да изтъкуваме правилно Святото писание - историческата, културната и психологическата перспектива.

Нека в тази последователност се спрем на всяка една от тях, като на края дадем възможност на Божието слово да допринесе за окончателното изясняване на въпроса.

Историческа перспектива. "Опасността от амплитудата на махалото" е един исторически феномен, който все още продължава да се среща. Независимо дали ще вземем политиката, икономиката, възпитанието или теологията, винаги различните философии, методи и интерпретации проявяват тенденцията с течение на времето да преминават от едната в другата крайност. И схващанията за възпитанието на децата не правят изключение.

Доктор Бенжамин Спок със своята философия ни откри пътя към един период на свобода и на не така сурова дисциплина, макар без съмнение и той често да е бил погрешно разбран и обвиняван за неща, за които не носи отговорност. И въпреки това, за да бъдем честни към доктор Спок, не бива да забравяме, че в течение на изминалите двадесет или тридесет години, влияние върху възпитанието на децата, заедно с неговото "свободно" схващане, оказаха и много други фактори.

За консервативно отношение към възпитанието и дисциплинирането е допринесло не по-малко и безотговорното поведение на много младежи. Много вярващи наблягат на факта, че Библията от край време учи друго по въпроса. "Да бяхме взели съвет от Библията вместо да се занимаваме с психологически теории", казват те, "нямаше да забъркаме такава каша".

В основни линии това е вярно. Така например, книгата на доктор Джеймс Добсън "Насърчение за наказване" е един принос към християнската литература, който заслужава поздравление. Като вярващ писател, той съществено допринесе в борбата срещу крайностите.

Други вярващи изпадат в другата крайност. Игнорирайки историческите учения и психологическите прозрения, те извеждат от Библията учения за възпитанието, които тя изобщо не съдържа. Но повече по този въпрос ще кажем по-късно. Това, което сега трябва да разберем е, че историята винаги е искала да каже:

"Пазете се от крайности". Крайните схващания, по които и да било въпрос, обикновено не са най-правилните.

Културната перспектива. Културата допринесе повече от каквото и да било друго за разколебането на родителите по отношение на детското възпитание. Повишеният стандарт на живота причини многобройни и най-разнообразни проблеми, особено за малките деца.

Ето някои примери. Нека помислим само колко малко проблеми биха имали децата (и родителите им), които растат в общество, в което няма телевизори с дистанционно управление, по стените няма електрически контакти, няма пъстри копчета и бутони на електрическите или газови печки, където по кухненските рафтове на достъпна височина не са наредени всевъзможни уреди, които функционирайки, издават най-различни причудливи звуци; няма красиви вази и висящи саксии, ослепително бели покривки и всичко останало, което е забранено да се пипа.

Колко удобно трябва да са се чувствували децата от примитивните общества, които не са били задължени да търпят модерните пелени и тесни ритайки. Можели са "да си вършат работата", където и когато искат, без да се страхуват, че ще изцапат красивия килим. (Някои родители в това отношение са по-толерантни към котките и кучетата си, отколкото към собствените си деца!)

Или пък да си представим само съвременните улици със забързаните хора и профучаващите коли. Само преди около петдесет години едно дете съвсем спокойно би могло да играе на улицата без да бъде заплашено от бавно преминаващите покрай него конски впрягове.

Струва ми се, че започваме да разбираме за какво става въпрос. Един живот за децата, без всички тези току-що описани "удобства", е бил действителност в библейското време, а е реалност и днес в не малко обществени формации. Трябва да се съгласим с факта, че съвременната култура усложни живота на родителите и техните деца. И децата са тези, които трябва да се приспособят. В много случаи това е коренът на проблемите с детското възпитание, а също така и на произтичащите от тях проблеми с поведението на юношите и възрастните.

Искам да предотвратя някое недоразумение. Аз не апелирам за връщане към примитивния начин на живот. Това не е възможно. Все пак, ние трябва да влезем в положението на нашите деца и по подходящ за съвременния живот начин, да направим всичко възможно, за да намалим техния стрес.

Психологическата перспектива. От години психолозите се занимават с проблемите в поведението на децата. Няма съмнение, че много от тези проблеми са следствие от оскъдна дисциплина. Налице е детето, което е станало несигурно поради противоречиви очаквания. Налице е детето, което постоянно е гневно и враждебно настроено, защото винаги е било потискано. Налице е детето, което спечелва вниманието на родителите си само, когато свърши някоя поразия и трябва да бъде наказано. Налице е детето със свръхчувствителна съвест, тъй като нормите вкъщи са били твърде високи за него. Налице е и свършеното дете, чиито родители никога не са доволни от него.

Налице е сексуално увреденото дете, при което единият от родителите твърде много доминира над другия. На лице е детето, което се съпротивлява на необходимостта да се изходи, тъй като се страхува, че ще го набият, ако се поддаде на естествената си нужда. Съществува и детето, което върши тези неща в съвсем неподходящи моменти, за да си отмъсти на родителите, които му причиняват стрес.

Срещал съм се с всички тези проблеми. Много от тях и още ред други са причинени от неподходящи методи на възпитание. Затова не е чудно, че светските психолози не одобряват някои "християнски" тактики на възпитание и особено, когато не притежават библейската перспектива, се поддават на свръх критичност, като покрай сламата оставят да изгори и житото. Още по-тъжен е фактът, че някои от тях отричат християнството именно поради това, че в областта на детското възпитание християните погрешно тълкуват и използват Библията.

Едно внимателно изследване на детската психология показва, че децата, особено в ранна възраст, притежават една специална "естествена наклонност", т.е. преминават през редица фази на развитие. Тези фази често се разбират погрешно от родителите и не рядко са в конфликт с очакванията на околните.

Например, във втората година от своя живот, когато вече добре може да ходи, детето навлиза в една фаза, в която то е изключително любопитно и изпитва много силно желание да пипне и "изследва" всичко, което попадне в ползрението му. Можем да си представим какво ще се случи, когато това любопитство се окаже в конфликт с всички примамки на нашата високоразвита култура, които не бива да се пипат; и

особено, когато източникът на този конфликт са уплашените родители, чиято колекция от недосегаеми предмети е застрашена да бъде счупена, разпръсната из цялата стая или да бъде изсипана на улицата. Резултатите могат да се предвидят. Обикновено оценявам това като конфликт между старата природа на родителите и естествената наклонност на детето. За нещастие, ние класифицираме вродения, даден от Бога интензивен стремеж към знания на детето, като "старата греховна природа". Често в този явен подтик към натрупване на знания и в конфликта с културните норми, вярващите виждат "стария инат", който трябва да бъде прекъснат.

Но това ни довежда до един много важен въпрос: какво всъщност учи Библията за възпитаването на децата и за старата природа? Какво е библейското становище по въпроса?

Библейската перспектива. Първо, нека бъдем наясно, че Библията държи за строгостта при възпитаването на децата, което проличава най-ясно в книгата Притчи. Библията признава и физическите методи на дисциплиниране като средство за възпитаване на детето. Има толкова много места в Словото, в които се говори за порицаване и коригиране на децата. Но аз лично съм на мнение, че авторът на Притчи рядко, ако не никъде, няма предвид малки деца, особено през първите три години от техния живот.

Това може да учуди някои от нас, именно защото много християни се позовават на такива места от книгата Притчи и смятат за редно още след раждането, детето да бъде наказвано физически, по един или друг начин. Днес се разпространява една философия, която отъждествява споменатата в Притчи 22:6 дума "възпитавай" с "бий" и то специално с пръчка.

Дано не съм бил разбран погрешно. Не искам да твърдя, че децата никога не трябва да бъдат бити и че е грях да удариш шамар на едно малко дете. Но във всеки случай, книгата Притчи не учи това, което смятат много християнски ръководители и родители.

Ако внимателно изучаваме тази книга и се спираме на всеки въпросен стих в неговия контекст, ще достигнем до следните изводи:

1. На първо място, книгата има за цел корекцията на неправилното поведение на един голям син или младеж, който е достатъчно зрял, за да разбере дълбоките поучения и символичния език на своя баща. Пример за това са уводните думи към книгата:

"Сине мой, слушай поуката на баща си, и не отхвърляй наставлението на майка си, защото те ще бъдат благодатен венец за главата ти и огърлица около шията ти. Сине мой, ако грешните те прилъгват, да се не съгласиш. Ако рекат: Ела с нас, нека поставим засада за кръвопролитие, нека причакаме без причина невинния. Както ада нека ги погълнем живи, даже свършените, като ония, които слизат в рова. Ще намерим всякакъв скъпоценен имот, ще напълним къщите си с користи, ще хвърлиш жребието си като един от нас, една кесия ще имаме всички; - Сине мой, не ходи на път с тях, въздържай ногата си от пътеката им, защото техните нозе тичат към злото и бързат да проливат кръв" (Притчи 1:8-16).

Съвсем ясно е, че Соломон не се обръща към едно малко дете, а към един син, който е застрашен да се забърка в някакво престъпление. Той предупреждава сина си най-вече от "чуждите жени" и блудниците (вж. Притчи 2:16; 5:1-3; 6:23,24; 7:6-23; 23:26-28). Но го насърчава да се радва на "жената на младостта си", вместо да боготвори чужда жена (Притчи 5:18-20). Предупреждава го да се пази от лекомислено поръчителство (6:1) и от мързел, когато е в състояние да работи и сам да се прехранва (10:1-5). Съветва го да приема поука (13:1). Учи го, самият той да възпитава, когато има свой син (13:24; 13:13). И накрая го предупреждава да не опропаства баща си и да не пропъжда майка си (19:26).

И така, от цялата книга на Соломон става ясно, че тя се отнася главно до по-големите деца (най-вече до синовете).

2. На второ място, констатираме, че болшинството стихове, говорещи за употребата на пръчка се отнасят до една тежка форма на наказание, която се използваше в Израил за възпитаването на тези младежи, които имаха необикновено, неразумно и непокорно поведение.

Нека обърнем внимание, че използваната в Притчи еврейска дума нагхар в Стария завет често се превежда като "млад мъж" или "младеж". Макар този израз в някои случаи да се употребява и за новородени, неговата употреба най-често е свързана с по-големите деца или младежи и специално - с по-големи момчета.

А сега, нека се убедим, че стиховете, в които се говори за употребата на пръчка като средство за възпитаване, разгледани в техния контекст, насочват мисълта към едно тежко наказание, предизвикано от сериозно престъпление.

10:13 "В устните на разумния се намира мъдрост, а тоягата е за гърба на безумния".

13:24 "Който щади тоягата си, мрази сина си, а който го обича, наказва го на време".

17:10 "Изобличението прави повече впечатление на благоразумния, отколкото сто бича на безумния".

18:6 "Устните на безумния причиняват препирни и устата му предизвикват плесници".

19:29 "Присъди се приготвят за присмивателите и бой за гърба на безумния".

20:30 "Бой, който наранява и удари, които стигат до най-вътрешните части на тялото, очистват злото".

22:15 "Безумието е вързано в сърцето на детето, но тоягата на наказанието ще го изгони от него".

23:13,14 "Да не ти се свиди да наказваш детето, защото ако и да го биеш с пръчка, то няма да умре. Ти, като го биеш с пръчката, ще избавиш душата му от ада".

26:3 "Бич за коня, юзда за осела и тояга за гърба на безумните".

29:15 "Тоягата и изобличението дават мъдрост, а пренебрегнатото дете засрамва майка си".

За да успеем правилно да разберем целта и употребата на тоягата в Израил, ни е необходимо едно по-задълбочено познаване на Библията и на културата в библейско време. Филип Балденшпергер, занимавал се с тази тема с години, ни дава някои много полезни сведения. Той разказва: "Има различни видове пръчки, тояги и сопи, които непрекъснато са под ръка на ориенталеца... На първо място ще спомена съвсем обикновената дъбова пръчка, дълга около метър, която се носи в ръка или под мишницата. Членове на правителството, високопоставени офицери, митари и учители използват тази пръчка, за да всяват страх и когато е необходимо да ударят с нея подчинените си, които и да са те. Такава пръчка, ако е добра, би трябвало да притежава 40 чепа. Към описания вид спадала и юдейската "себет", с която израилтянинът наказвал своя слуга (Изход 21:20, сравни с Притчи 10:13).

И така, става ясно, че се има предвид един инструмент, употребяван при тежки наказания. Такъв беше и обичаят в Израил, съответстващ на Божията заповед. Във Второзаконие 25:1-3 се казва: "Ако се появи разпра между човеци и дойдат пред съда, и съдиите ги съдят, тогава нека оправдаят правия и осъдят виновния. И ако виновният е заслужил за бой, съдията да заповяда да го повалят долу и да му ударят удари пред него, с брой, според престъплението му. Четиридесет удара може да му ударят, а не повече; да не би, като превишат и му ударят много повече от тия удари, брат ти да бъде унижен пред очите ти".

Това продължаваше да бъде практика, както при езичниците, така и при юдеите, дори и в дните на Новия завет. Павел и Сила във Филипи бяха съблечени от римляните и бяха бити с тояги (Деяния 16:22). А във 2 Коринтяни 11:24 Павел разказва: "Пет пъти юдеите ми удариха по четиридесет удара без един".

И така, тоягата, за която се споменава в Библията (и най-вече тук в Притчи) служеше за наказване на непристойно и недопустимо поведение. Най-тежкото наказание в Израил, разбира се, беше убиването с камъни (пример за това е Левит 24:13,14). Изглежда, че биенето с тояга е било второто по тежест наказание. Щом Соломон пише, че един еврейски баща не бива да се колебае да накаже с тояга тежко провинилия се син, можем от тук и от други места в Словото да направим извода, че авторът не е имал предвид възпитаването и наказването на малки деца. По-вероятно е да е говорел за наказването на различни тежки престъпления, извършвани в израелското общество. Да създаваме на базата на тези стихове философия за възпитанието на децата и тяхното наказване, е водило и води до невъобразими затруднения в поведението на децата и е предизвиквало нерядко сериозната критика на невярващите психиатри и семейни консултанти, които от опит познават непригодността на подобни методи.

Какво представлява "старата природа"?

Друго сериозно недоразумение, друго погрешно тълкуване на Святото писание е естествените наклонности на децата да бъдат класифицирани като проява на старата греховна природа. Всички деца се раждат с тази греховна природа. Но какво представлява тя? Как се проявява? И кога?

Ясна дефиниция на старата природа ни дава доктор Чарлс Рюри:

"Много по-добре е да дефинираме това понятие в смисъла на способност. И така, старата природа на плътта е онази способност, която всички хора притежават, за да служат на своето Аз. Може да се каже също така, че това е способността да отстраним Бога от своя живот. Ще бъде твърде ограничено да означим греховната природа като способност да вършим зло, защото тя е нещо повече от това. Има много неща, които сами по себе си не са лоши, но произлизат от греховната природа. Това са неща, при които Бог просто е изолиран настрана. Следователно, плътта е присъщата на всички хора способност да живеят един живот в изолация от Бога. Дори при вярващия плътта притежава същата способност да изолира Бога от своите дела".

Успоредно с узряването на едно дете, отношенията в заобикалящия го свят се отразяват върху тази негова способност все по-силно. Когато е в общество на християни, то е склонно да застава на техните позиции, макар още да не е преживяло покаяние.

Когато е сред невярващи, то, също така лесно усвоява техния начин на възприемане на нещата.

Евангелските християни често допускат грешката да оценяват старата природа на едно двегодишно дете, като стопроцентова проява на грях. Това е така, защото гледаме на детето с очите на възрастен човек. Ние често тълкуваме това, което Библията казва за разрушителното отражение на греха върху един възрастен човек, като че ли то е валидно за всеки, още от самото му раждане. Така, проявата на гняв и яд при детето се категоризира наравно със загубата на самообладание у един възрастен. Не се прави разлика между центричните прояви на детето и на възрастния човек. Сексуалното любопитство на детето понякога се оценява като израз на същите мотиви, които тласкат към грях в тази област възрастния. За някои вярващи тези качества у едно дете са сигурно доказателство за грях и за да освободим детето от тях, ние трябва да ги "изгоним" от него. Тук, естествено, се позоваваме на Притчи 22:15: "Безумието е вързано в сърцето на детето, но тоягата на наказанието ще го изгони от него".

Проблемът се състои в това, че под "безумие" ние не разбираме същото, което има предвид авторът. От контекста се разбира ясно, че "безумието", за което става дума, е свързано с онези израждащи се действия, характерни често за младите хора, които са описани в Притчи. (Обърни внимание на 26 глава, която дава доста задълбочено описание на "безумното" поведение).

Какво представлява "естествената наклонност"?

Психолозите отдавна са установили, че децата, особено през първите години от живота си, преминават през точно определени фази на развитие. За да можем да разберем какво представлява "естествената наклонност", е задължително да познаваме тези фази.

Фазата на откритията (първата и втората година от живота). Тази фаза в нашия културен свят носи на детето сериозни проблеми. Непреодолимият стремеж към откриване и изследване го довежда до директен конфликт с културните изисквания на обществото. Ако прекомерно ограничаваме едно дете, то се развива или като една много тиха кооперативна, непредприемчива личност, или напротив, като една изключително опърничава личност, която непрекъснато принуждава отговорния за нейното възпитание да налага нови и нови наказания. В първия случай се касае за деца, които по рождение притежават малко физическа и емоционална енергия, докато във втория случай, детето като че ли още от раждането си е било снабдено с голям енергиен заряд.

Нито първата, нито втората реакция е особено за предпочитане.

Ако едно дете не е способно на самостоятелна мотивация, неговият стремеж към открития трябва да бъде съзнателно стимулиран. Когато, напротив, детето кипи от енергия, успоредно с развиването на стремеж към откривателство, тази енергия трябва да бъде канализирана. В следващите години от неговия живот този откривателски дух ще се окаже един от най-съществените фактори, допринасящи за предприемането на важни стъпки в името на Бога. Затова е необходимо жаждата за откриване да бъде канализирана и развивана, вместо да се мъчим да я "пречупваме".

Фазата на имитиращ (първата и втората година от живота). Това е друга естествена фаза. Особено на границата между първата и втората година, тази естествена способност е в пълния си развой. Това, което детето имитира, произлиза от заобикалящата го среда. Касае се за един подсъзнателен процес, който няма никакво отношение към неговата способност да разсъждава и е далеч по-ефикасен от устното поучение.

И тази фаза, при нашите културни условия, въвлича детето в сериозни затруднения. Между първата и втората си година то иска да прави всичко, което правят родителите му. Когато майката изважда съдове от шкафа, то иска да прави същото. Когато бащата включи телевизора, то иска да повтори неговото действие. Именно този начин на поведение спечелва на детето някой шамар или някое енергично "Не!" и скоро му помага да разбере, че става въпрос за нещо по-сериозно. И тук детето се оказва притиснато между вродения си стремеж към подражаване и открития и факта, че не му е позволено да върши тези неща.

Но въпросът има и положителна страна. Като родители на едно дете в тази възраст, ние трябва да бъдем живо отражение на Христовия образ. Детето имитира нашето поведение съвсем естествено и спонтанно. То отразява както нашите добри навици, така и лошите. Ако сме нетърпеливи, то имитира нашето нетърпение. Ако сме егоистични, то имитира нашия егоизъм. Ако често го удряме, то ще се научи да отвръща на удара с удар.

Това не означава, че не бива да удряме едно дете на възраст между една и две години. Понякога дори това се явява като необходимост, за да го предпазим, да не

навреди на себе си или на другите. Но разумните родители, познавайки тези две фази от развитието на своето дете, се съобразяват с тях и преустройват неговото обкръжение, така че необходимостта от сблъсъци и наказания да се сведе до минимум.

Идентификация (втората и третата година от живота). Това е един по-късен стадий в развитието на детето. В този период детето е склонно да усвоява качествата на един от родителите си. Тази склонност се наблюдава много ясно при тригодишното дете.

Тъй като обикновено детето се идентифицира с този, когото обича и на когото се възхищава, е важно родителите и учителите да се постараят да изградят в децата едни отношения, при които детето да се чувства сигурно и защитено. Колкото повече привличаме едно дете, толкова по-голямо е неговото желание да прилича на нас.

Изграждане на личността (третата и четвъртата година от живота). Следващият период, през който преминава детето около своята четвърта година, е поставянето на основите на неговата индивидуалност. За първи път в своя живот то наистина осъзнава своето "аз", започва да упражнява самокритика и до известна степен, и в повечето области на живота си, да проявява власт над себе си. Притежава способността да обмисля нещата и умее да разбира, обхваща с мозъка си понятия и да си изгражда представи.

Интересен е фактът, че по това време много от децата за пръв път наистина разбират Евангелието и осъзнават, че по природа са грешници, след което започват да откриват двойствеността на своята личност - осъзнатото притегляне към греховни действия от една страна, а от друга - копнежа да бъдат угодни на Бога.

От библейска гледна точка това е една изключително важна възраст. Именно в този период библейското учение за старата природа влиза в сила. Адамовата същност, (която е на лице още с раждането ни), започва да се проявява в живота на детето като една мощна сила, която то не осъзнава, но която трябва да бъде непременно разбрана от вярващите родители и учители.

Притчите на Соломон и естествената наклонност

Интересен е фактът, че и Соломоновите притчи вземат отношение по въпроса за естествената наклонност и в тази връзка, срещащата се в някои преводи дума "дете", вместо "момче", не е погрешна, макар че и едно момче преминава през фази, които трябва да не убягнат на родителите му.

В Притчи 22:6 се казва: "Възпитавай детето отрано в подходящия за него път и не ще се отклони от него, дори когато остаре".

И тук много вярващи дават погрешно тълкуване. Вече видяхме, че основното значение на този стих се свързва с употребата на тоягата, като средство за възпитание. Делич добре предава истинския смисъл на този стих: "Давай на детето си наставления по неговия път и тогава, дори когато порасне, то няма да се отклони в погрешна посока". В коментара си към този текст той казва: "Поучаването на младежите, възпитанието на младежите трябва да са съобразени със съответния стадий на живота, през който младежът преминава. Методът трябва да се избира според степента на развитие, която е достигнал духовния и физически живот на младежа".

Този стих явно говори за естествената склонност, за фазите на естественото развитие, такива, каквито Бог ги желае. Ако добре се "сработим" с това естествено развитие, ще имаме добри резултати. Съпротивляваме ли му се, няма да имаме успех.

Дисциплиниране през първите три години

1. Познавайки явните естествени наклонности на детето през първите три години (най-вече стремежа му към откривателство), както и проблемите, които му създават

културните условия, вярващите родители трябва да правят всичко, което зависи от тях, за да отстраняват тези бариери, за да не се намира тяхното дете в едно постоянно напрежение по отношение на заобикалящия го свят. Това се отнася най-вече за деца от една до тригодишна възраст.

2. Вярващите родители трябва да се възползват от проявяващата се най-вече в третата година от живота склонност към имитиране и идентифициране, вместо да се борят срещу нея. Избягвай например моментите, в които би демонстрирал отрицателно поведение. А когато детето ти желае да имитира ежедневно твоето поведение (готвене, миене на колата, работа в градината), давай му възможност да се чувства съпричастно и дори да ти помага.

3. Постарай се да не се налага често да казваш: "Не!". Спестявай си отрицателните отговори за ситуациите, в които няма избор.

Познавам един психолог, който е на мнение, че родителите биха могли вместо десет пъти да кажат "Не!", да го направят само веднъж, стига предварително да помислят малко повече. Нека не забравяме, че отрицателният отговор може да се превърне в навик за родителите и ако това стане, думата "не" постепенно започва да губи смисъла си за детето.

4. Не бързай да отучиш детето от кърменето, шишето или биберона. По библейско време децата бяха кърмени, докато навършат три години, което днес, разбира се, поради променените културни условия е немислимо. Но тази практика създаваше на детето едно изключително чувство за сигурност. Тъй като днес ние рано отбиваме нашите деца, трябва да се постареем да им създадем заместващи опитности, които ще им помогнат да развият у себе си така необходимото чувство за сигурност.

5. Не се мъчи насила да принудиш детето да ходи по нужда в тоалетната. Остави естественят процес на имитация и идентификация да работи вместо теб. Не забравяй, че детето ти желае да прилича на теб. Давай му добър пример. Остави го само да забележи, че ти използваш тоалетната. При това, нека не забравяме, че преди третата си година детето не може да свикне да използва тоалетната. И така, нека не бързаме и нека се пазим от резки реакции.

6. Не отъждествявай възпитаването на детето с физическите наказания. Подобна теория произхожда от погрешното тълкуване на употребата на тоягата, за която се говори в Притчи. Разбира се, има ситуации, в които шамарът не може да бъде избегнат. Но ако отъждествяваме биенето с възпитаването, се излагаме на опасността то да се превърне в самоцел, вместо да бъде необходимо средство за постигане на определена цел.

7. Нека не забравяме, че шамарът е ефикасен тогава, когато детето е разбрало защо го получава. Но това разбиране се появява едва през третата и четвъртата година. Преди тази възраст употребата на ударите е най-вече една техника на въздействие, т.е., чрез тях се предизвиква реакция у детето, тъй като то предпочита да си спести физическата или душевна болка.

(Този начин на въздействие понякога се явява необходим, особено в нашите културни условия. Все пак, нека го сведем до минимум. Когато се стараем да се съобразяваме с детската същност и да откриваме подходящия момент, достигаме до извода, че ще минем и с по-малко физически наказания, и то не без явен успех).

8. Отнасяй се с детето така, както желаеш да се отнасят към теб. Не очаквай от него повече, отколкото от себе си. Запомни, че когато се измори, едно дете се отчайва по-бързо от теб. Когато е гладно, това чувство у него е по-силно, отколкото при теб. И неговата нервна система е много по-чувствителна от твоята. Ако искаш да се скараш на детето си, когато то е в лошо настроение, запази самообладание - размисли как се

чувствуваш ти, когато си в лошо настроение. Помисли и каква може да бъде причината за това неразположение.

9. Отдавай внимание на симптомите, които говорят, че наложеното наказание се е отразило твърде тежко върху детето. Следните симптоми ще ти помогнат да разпознаваш проблема и да предприемаш необходимите мерки:

- а) затворено в себе си и твърде тихо дете
- б) много агресивно и зло дете, което отвръща на удара с удар или бие другите деца
- в) свръхчувствително и боязливо дете
- г) дете, което никога не е доволно от постиженията си
- д) дете, което насочва своя гняв навътре, само срещу себе си; желание да умре
- е) много своеволно дете, особено във възрастта между три и четири години
- ж) лукаво дете
- з) дете, което постоянно се държи не както трябва, за да спечели по този начин вниманието на другите

(Всички тези симптоми могат да се открият в ежедневието, но при едно погрешно третирано дете, те се проявяват особено ясно и упорито).

Дисциплиниране на децата през третата година и след нея

1. Болшинството от децата, докато растат и се развиват, се нуждаят от време на време от дисциплинарни мерки. Ако обаче се окаже, че твърде често се налага едно дете да бъде бито без да има положителен ефект, съществува вероятността това дете да се държи лошо по причина, че в съвсем ранна възраст към него са се отнасяли прекалено строго. А може би то само иска да изрази потребността си да бъде забелязвано. Може би преди му е било обръщано внимание само, когато в нещо се провини.

В случай като току-що описания, се налага една друга тактика. Така например, можем просто да не обръщаме внимание на отрицателното му поведение (разбира се, в разумни граници), и да го похваляваме за добрите постъпки.

Има и случаи обаче, в които деца, развили отрицателно поведение, поради твърде строги наказателни мерки, могат да бъдат коригирани само чрез продължителни наказания. Ако обаче след относително кратко време, не бъдат постигнати никакви положителни резултати, трябва да се запитаме, дали по този начин само не усложняваме нещата. Тук е необходимо да се посъветваме с някого, който има опит в тази област.

2. Малко по-големите деца (най-вече между шест и деветгодишна възраст), както са несигурни, опърничави или душевно увредени, постоянно ще се опитват да дразнят родителите си, до известна степен с цел приравняване. В случая, най-доброто, което може да се направи, е да игнорираме този начин на поведение (разбира се, отново в границите на допустимото) и най-вече да не губим самообладание.

3. Когато възпитаваш и наказваш, бъди последователен. Но нека заплахите ти бъдат реалистични. Не казвай: "Ще получиш плесница, ако още веднъж направиш това", ако наказанието е по-сурово от "престъплението". Размисли преди да заплашиш детето с някакво наказание. Ако е необходимо, изпълни предупреждението си, с изключение на случаите, в които това, което си изисквал, е било неразумно. Имай предвид, че едно непоследователно възпитание предизвиква у детето истинска несигурност, която от своя страна отново става причина, то често да бъде "лошо".

4. С деца над десетгодишна възраст можеш да разговаряш за онези страни от поведението им, които ти създават проблеми. Заедно с тях можеш да потърсиш най-подходящото разрешение и да се договорите за дисциплинарните мерки. Ако не

срещнеш готовност за съдействие, разсъди сам, какво е най-разумно да очакваш от детето. След това сподели ясно с него своите очаквания и ако те не се изпълнят, пристъпи към предупреждение и наказание.

(В условията на съвременната култура повечето от младежите реагират и на наказания, които не са от физическо естество).

5. Накрая, не забравяй, че Притчите се занимават с крайности в начина на поведение и още, че предлагат една културно обусловена форма на възпитаване, която съответствува специално на законите в израилското общество. Болшинството вярващи родители никога не биха се принудили да прибегнат към тези крайни наказателни мерки, ако следват основните принципи на Евангелието и с целия си начин на живот отразяват образа на Христос.

Глава 9

Чуждото иго - някои библейски насоки

Библията ни посочва пътя към идеалния брак и идеалния семеен живот, доколкото те са възможни в един свят, затънал в грях. Но животът общо взето не е много богат на идеални отношения. Нека вземем за пример Надя, чийто мъж не е вярващ. Самата тя отскоро е дете на Бога и мъжът ѝ я счита за прекалено "надъхана". Той се чувства в известна степен пренебрегнат след тази нейна духовна опитност, особено когато тя разказва за новите си вярващи приятели.

Друга е ситуацията при Стефан. Той отдавна е вярващ, по-точно от шестгодишна възраст. Израснал е в семейство на вярващи и в църква е получил една здрава духовна основа. Освен това е слушал много дискусии и проповеди на тема брак с невярващ. Дори знае наизуст 2 Коринтяни 6:14 "Не се впрягайте заедно с невярващите; защото какво общо имат правдата и беззаконието, или какво общение има светлината с тъмнината?"

Но като ученик той се запозна с едно симпатично момиче, между тях се развиха отношения на любов и в крайна сметка той се ожени за нея, разбира се, с непрестанната надежда, че и тя скоро ще стане вярваща. Но не стана така; напротив, тя никога не ходи с него на богослужение, не е съгласна той да чете Библията заедно с децата и избягва всеки разговор на духовна тема. Не е чудно, че Стефан не е щастлив в своя брак.

При Ани наблюдаваме нещо друго. Нейният съпруг се смята за християнин, но малко се интересува от духовните неща. Не упражнява духовно водителство над семейството си, никога не се моли заедно с тях и не чете Библията, нито самостоятелно, нито с някой друг. Твърде зает е, за да може редовно да посещава църковните служби. Не се меси в духовния живот на Ани. Държи се просто неутрално, без интерес, без въодушевление.

Нека видим как стоят нещата и при Филип. Самият той е вярващ, неговата съпруга - не. Заради вярата му в Христос и активната му работа за Божието дело, тя желае да се разведе с него и то възможно най-бързо. Обосновава се така: "Не ни свързва вече нищо! Нека всеки започне отначало с някой друг". Филип обича жена си и тази ситуация го измъчва страшно.

Такива и много други подобни ситуации съществуват все още, свързани с безброй най-разнообразни проблеми, които са всичко друго, но не и идеалния случай за създаването на щастливи брачни и семейни отношения. Освен това, съществуват безчет вярващи семейни двойки, които все още живеят заедно, но отдавна не изпитват нищо

един към друг. Нерядко те продължават да живеят заедно "заради децата" или защото смятат, че е грях да се разведат.

Какво може да се направи при такива обстоятелства? Библията предлага ли някакъв изход? За щастие - да! Ние вече се занимахме с основополагащите отговори. В един брак, който се приближава до божествения идеал, трябва да са налице взаимна обич и уважение. Такъв брак не е еднопосочно отношение. Съпрузите трябва да обичат така, както обича Христос, а съпругите - да се подчиняват така, както църквата се подчинява на Христос. Когато се касае за един двупосочен процес, той се развива към все по-дълбока любов и по-голямо уважение. Ако обаче се наблюдава еднопосочност, ако единият партньор е егоист, а другият е безкористен, то неизбежно отношенията се влошават. И най-стабилният вярващ с течение на времето ще грохне под товара на този постоянен стрес.

Все пак, съществуват някои библейски принципи, с помощта на които вярващите хора могат да разчупят някои подобни бариери и да разрешат едва ли не, неразрешими проблеми.

Една библейска стратегия

Апостол Петър дава някои специални указания за онези вярващи, които са встъпили в брак с невярващ партньор. При това, той дава по-висока оценка на "наблюдаваното" свидетелство, отколкото на "чутото". Той се обръща първо към жените: "Подобно и вие, жени, покорявайте се на мъжете си, така щото, даже ако някои от тях не се покоряват на словото, да се придобият без словото, чрез обходата на жените си".

След това апостолът излага в подробности, какво включва едно такова поведение. Към него спадат чистота и страх от Бога т.е., един морално чист живот. И макар че Петър не казва, че една жена не бива и външно да се старее да бъде красива, все пак подчертава, че вътрешната красота (кротък и тих дух) е тази, която се харесва, както на Бога, така и на мъжа. Според апостола, чрез нея дори невярващият мъж може да бъде спечелен за Христос.

Натъкваме се на един ценен урок, както за мъжете, така и за жените. Външната красота (това, което Петър описва като "плетене на косата, кичене със злато или обличане със скъпи дрехи"), наистина привлича мъжа. Но тя може да е и много измамна. Добрите бракове не се градят и поддържат от външни неща. Разбира се, една жена може да привлече вниманието на мъжа с външната си красота, но ако иска да запази това внимание, нейните вътрешни качества са тези, които могат да ѝ помогнат. Светът със своите реклами обръща тези представи наопаки и това е така само, защото мъжът си е изградил една съвсем повърхностна екзистенциална философия. Той мисли само за моментното, лекото и по този начин просто подминава действителното. За нещастие, макар да ни е трудно да си го признаем, много от нас лесно се поддават на съблазните. Понякога външната красота дотолкова ни прави впечатление, че оставаме слепи за реалността. Разсъждаваме като екзистенциалисти. В отношението си към една жена можем да бъдем много повърхностни и егоистични.

Но не това е, което мъжът търси и му прави дълбоко впечатление. Дали е вярващ или не, дали е духовен или плътски, в края на краищата "нетленното украшение на кротък и тих дух" е тази вътрешна красота, която го привлича.

И така, убеждаваме се, че външната красота наистина е атрактивна, тя наистина в първия момент привлича вниманието върху себе си и често може да бъде основния фактор, довел мъжа до венчалния олтар. Но тя не е способна да поддържа брака. Дори няма нищо, което би могло да бъде по-отблъскващо и убийствено за чувствата на един

мъж от жена, която външно е красива, но душевно е грозна. Въздействието на външната красота отлита бързо, когато вътрешната красота липсва.

Но какво всъщност представлява вътрешната красота? Какво разбира апостол Петър под "кротък дух"? Може би най-добре ще отговорим на този въпрос, като кажем, какво той не представлява. Една постоянно мърмореща жена не отговаря на образа, обрисован от Петър, още по-малко - една жена, която непрекъснато крещи на децата и съпруга си. Със силния си и режещ глас тя буквално може да разруши отношенията си с другите членове на семейството. Една жена, която унижава мъжа си, която го излага пред чужди хора, и не се безпокои за неговото самочувствие, би могла да съсипе един иначе добър брак.

Познавам мъже, до такава степен отвратени от едно подобно поведение, които вечер след работа нямат никакво желание да се приберат у дома. В свободния си ден те излизат извън града. Правят всичко възможно, само и само да са по-далеч от жените си. Вече не общуват с тях, а разговорите им се свеждат до най-необходимия минимум. Ако в такъв един случай мъжът не притежава здрави морални принципи, той лесно може да стане жертва на друга жена, особено, ако тя е способна да изслушва и разбира. Трагичното в случая е, че подобно поведение на мъжа прави жената още по-несигурна, тя започва да крещи още по-силно и така омагьосаният кръг се затваря.

Но и в този случай не се касае за едно еднопосочно отношение. Въпреки че първо се обръща към жените, омъжени за невярващи мъже, Петър не закъснява да даде съвет и на мъжете: "Също и вие мъже", пише той, "живейте благоразумно с жените си" (1 Петрово 3:7). Не означава ли това, че един вярващ мъж не би спечелил жена си за Христос, ако е невнимателен, капризен и егоистичен. Той трябва да я обича така, както Христос обича църквата, дори и когато жена му не е вярваща. Нали и Христос постъпи така с нас. Той умря за нас, когато бяхме още грешници (вж. Римляни 5:8).

Нека обърнем внимание на контекста, в който Петър вмъква своите съвети към мъжете и жените. Малко по-горе той пише:

"...да живеете благоприличие между езичниците, тъй щото, относно това, за което ви одумват като злодейци, да прославят Бога във времето, когато ще ги посети, понеже виждат добрите ви дела" (1 Петрово 2:12). Към тези езичници, както четем по-нататък, спадат царе (2:13), управници (2:14), робовладелци (2:18) и невярващите брачни партньори (3:1-7).

Ако свързаните с всичко това страдания ви изглеждат твърде непоносими, то, както самият апостол съветва, погледнете на Христос: "Защото, каква похвала, ако понасяте търпеливо, когато ви бият за престъпленията ви? Но когато вършите добро и страдате, ако понасяте търпеливо, това е угодно пред Бога. Защото и на това сте призовани; понеже и Христос пострада за вас и ви остави пример да последвате по Неговите стъпки; Който грях не е сторил, нито се е намерила лукавина в устата Му; Който, като беше охулван, хула не отвърщаше; като страдаше не заплашваше; но предаваше делото Си на Този, Който съди справедливо; Който сам понесе в тялото Си нашите грехове на дървото, тъй щото, като сме умрели за греховете, да живеем за правдата, с Чиято рана вие оздравяхте. Защото като овце блуждаехте, но сега се върнахте при Пастира и Епископа на душите ви" (1 Петрово 2:20-25).

В края на този свой образен аргумент на Христовия пример за подчинение пред авторитета на невярващи личности, апостол Петър се обръща към темата на брачните отношения и казва: "Подобно и вие, жени, покорявайте се на мъжете си, така щото, даже ако някои от тях не се покоряват на словото, да се придобият без словото, чрез обходата на жените си" (1 Петрово 3:1). Следователно, за нас Христос е най-великия пример на отношение към невярващите, в това число и невярващите партньори.

Кой е най-добрият начин една вярваща жена да спечели спасения си съпруг за Христос? В общи линии това, което препоръчва Петър е следното: "Бъди добра съпруга и се дръж така, като че ли си омъжена за вярващ съпруг. Обичай го! Подчинявай му се! Уважавай го! Дръж на него! Имай кротък и тих дух! Следвай примера на богоугодните жени от миналото. "Защото така някога и светите жени, които се надяваха на Бога, украсяваха себе си, като се покоряваха на мъжете си, както Сара се покоряваше на Авраам и го наричаше господар. И вие сте нейни дъщери, ако правите добро и не се боите от никакво заплашване" (1 Петрово 3:5,6).

Понякога, при определени обстоятелства, една жена лесно става страхлива и несигурна в отношението си към своя невярващ съпруг. По онова време това не беше рядкост. В някои случаи животът на една жена дори попадеше в опасност. По онова време твърде лесно би могъл да се отървеш от една непокорна жена. Но често за нея това е било въпрос на живот и смърт.

Все пак, някои от тогавашните обстоятелства все още се срещат и затова съветите на Петър и днес могат да ни бъдат от полза. Културните фактори може да се променят, но принципът остава същия. И ако има някакъв метод, който носи успех, то това е този метод. Само едно наистина закоравяло мъжко (или женско) сърце не би откликнало на безкористната Христова любов.

Някои актуални въпроси

От една страна, да говорим за библейски принципи и християнски идеализъм, а от друга - да се занимаваме със същипващите проблеми на ежедневието, са две различни неща. В някои случаи се повдигат трудни въпроси. Все пак на някои от тях могат да се дадат задоволителни отговори.

1. Какво става, когато поведението, изисквано от апостол Петър, не предизвиква никакво ехо и дори проблемът става още по-голям?

На първо място, не бива да забравяме, че Бог не е дал гаранция, невярващият партньор да се обърне към Христос или непременно да се промени в положителна насока. Но повечето хора, ако изобщо разсъждават по човешки и са нормални, реагират по свой положителен начин на едно християнско поведение. Така в Притчи Соломон казва: "Мек отговор отклонява от ярост, а оскърбителната дума възбужда гняв" (Притчи 15:1).

Но едно още по-силно влошаване на нещата наистина е възможно. Някои хора са така несигурни, егоистични и вироглави, че засилват още повече натиска си върху другите, за да изпитат мотивите им, т.е. да установят, дали цялото това приятелско поведение в действителност е истинско. И така, внимавай! Напълно възможно е да стане по-зле, преди нещата да се подобрят.

2. А какво да правим, ако отсреща няма никаква реакция? Колко време един вярващ трябва да се занимава с една подобна ситуация?

Ако не се забелязва никаква положителна реакция, вярващият партньор би трябвало да се запита, дали наистина постъпва така, както на негово място би постъпил Христос. Някои имат странни представи за начините, по които би действувал Исус. Те са "мили" за един ден или за една седмица и след това се връщат към старите си навици. А после не могат да си обяснят, защо партньорът им не реагира. Не случайните прояви на доброта и любезност са тези, които ще направят впечатление на един невярващ, а постоянството на едно поведение, съответстващо на вярата. Непостоянството при определени обстоятелства би могло много да обърка невярващия партньор.

Следователно, ти сам трябва да изпитваш себе си! Използвай за тази цел следния списък и провери дали с Божия помощ си направил всичко възможно, за да зачеркнеш

от брачния си и семеен живот тези отрицателни качества. Потърсил ли си Бога в молитва и поискал ли си помощта Му, за да станеш един човек, когото Той одобрява? Четеш ли редовно Библията? Общуваш ли непрестанно с твоите братя и сестри в Христос, което би ти помогнало да растеш като християнин?

Принципите на една вярваща съпруга. Следните предложения целят да ти помогнат в оценката на твоето отношение и поведение към невярващия си съпруг:

П. Не мърморя около моя невярващ съпруг.

П. Не го ревнувам от неговите приятели и от неговата работа.

П. Не се оплаквам от продължителността на работното му време.

П. Не проявявам недоверие към него.

П. Пред чужди хора не го поставям в неудобно положение.

П. Не го излагам пред другите.

П. Не му крещя.

П. Не се инатя.

П. Не споря с него.

П. Не допускам заради моите приятели или някакви други задължения да крада от времето, което му дължа.

П. Поддържам нашето жилище чисто и приветливо.

П. Старая се да му предлагам един уютен дом.

П. Откликвам на сексуалните му нужди.

П. Държа се мило с него.

О. Не прахосвам пари.

П. Избягвам да говоря пред него за моите чудесни вярващи познати.

П. Не позволявам на други да се намесват в моите брачни и семейни отношения.

Принципите на един вярващ съпруг. Следните предложения имат за цел да ти помогнат в оценката на твоето отношение към невярващата ти съпруга:

П. Грижа се да има достатъчно пари за домакинството и за личните си нужди.

П. Разчитам на нея за реда в домакинството.

П. Изготвям програмата си така, че да имам свободно време за нея.

П. Учтив съм и се държа към нея винаги като към дама.

П. Грижа се да поддържам добър външния си вид.

П. Старая се тя винаги да усеща, че мисля за нея.

П. Изслушвам болките ѝ, разказвам ежедневната си работа.

П. Връщам се винаги навреме, а когато неочаквано се наложи да закъснея, непременно ѝ телефонирам.

П. Отделям време за децата.

П. Старая се да помагам на жена си в домакинството и да върша нещата, които мъжът може да направи по-добре.

П. Създавам ѝ възможности за разнообразие.

П. Отделям време, в което двамата да бъдем насаме.

П. Не я ревнувам от приятелките ѝ.

П. Не ѝ крещя, не я използвам и не предявявам неразумни изисквания.

П. Не налагам волята си със сила.

П. Отбягвам да говоря пред нея много за други жени, особено за мои чудесни сестри във вярата.

3. Направил съм всичко това и все пак ситуацията ми е непоносима. Сега накъде?

Нека първо дефинираме думата "непоносим". Някои хора прекалено се задълбочават в мисли и тъй като не са "щастливи", оценяват положението си като

"непоносимо". Една непоносима ситуация е тази, за която още не сме дорасли. Ние не можем да я понесем нито физически, нито душевно, нито духовно.

В такъв случай, потърси помощ от други зрели вярващи, особено от дяконите на църквата. Тяхна отговорност е да ти окажат съдействие и да ти помогнат да анализираш положението си. Понякога то наистина може да е непоносимо. Някои хора са до такава степен духовно и душевно болни, че буквално съсипват отсрещния човек, каквито и усилия да полага той. В такъв случай с любов трябва да поговорим с въпросния човек за невъзможното му поведение. Все пак не забравяй, че трябва да си готов да понесеш последствията на една такава крачка.

4. Какво да правя, ако моят невярващ партньор желае да ме напусне и да се разведем?

Апостол Павел дава подробен отговор на този въпрос в 1 Коринтяни 7:12-15 "А на другите казвам аз, не Господ: Ако някой брат има невярваща жена и тя е съгласна да живее с него, да не я напуска. И жена, която има невярващ мъж, и той е съгласен да живее с нея, да не напуска мъжа си. Защото невярващият мъж се освещава чрез жената и невярващата жена се освещава чрез брата, своя мъж; иначе чадата ви щяха да бъдат нечисти, а сега са святи. Но, ако невярващият напусне, нека напусне; в такива случаи братът или сестрата не са поробени на брачния закон. Бог обаче ни е призвал към мир".

Няколко последни думи

Горните предложения са предназначени естествено за вярващи, които имат невярващи партньори. Въпреки това, с успех могат да бъдат практикувани и между вярващи партньори. Двама души, които се стараят постоянно да се придържат към тези насоки, ще имат един особено щастлив и хармоничен брачен живот.

Но има още една ситуация, която изисква внимание. Как стои въпросът, когато и двамата партньори са вярващи и все пак единият живее духовен, а другият плътски живот, което е причина за големи проблеми и постоянен стрес в това семейство? Ето две идеи. Опитай се да живееш така, както би живял с един невярващ партньор. Но ако след известно време не установиш никакви резултати, трябва да потърсиш помощта на опитни братя и сестри. Един вярващ човек, член на дадена църква, който постоянно живее в грях (а да се отнасяш зле към вярващия си партньор е грях), трябва с любов, но все пак директно, да бъде поставен лице с лице с този грях (вж. Галатяни 6:1,2).

Семейна или груповата задача

Направете си самооценка като вярващо семейство на базата на горните два списъка. Помислете най-вече за нещата, които могат да бъдат подобрени у един партньор и за начините, по които това може да стане.

Ако все още не си семеен, основната поука, която можеш да вземеш за себе си от тази глава, намира най-синтезиран израз в думите на Павел: "Не се впрягайте заедно с невярващите; защото какво общо имат правдата и беззаконието, или какво общение има светлината с тъмнината" (2 Коринтяни 6:14).

Глава 10

Сам в ролята на родител някои библейски насоки

Марта е разведена. Има три деца, живее под наем и работи по 40 часа в седмицата като секретарка. Детската издръжка, която получава, е много малка, но тя

все някак свързва двата края. Когато изплати всичките си дългове, тя е радостна, ако ѝ е останала някаква малка сума. За нея е най-важно да задоволи основните нужди на семейството си. А откакто е повярвала, всеки месец заделя определена част от доходите си за Божието дело - нещо съвсем ново за нея. И само може да се чуди, как Бог я благославя за този израз на вяра.

Марта е вярваща от една година. Преди около две години се е развела, след като съпругът ѝ напуснал нея и децата, заради някаква друга жена. Откакто е познала Христос като свой Спасител, тя живее с една нова надежда. Преди да повярва тя е била самотен, огорчен човек и макар все още да се бори с проблемите на живота, сега той ѝ изглежда съвсем друг. Понякога наистина е много трудно едновременно да бъде и майка, и баща на децата си, но тя е решена смело да посреща и да се справя с проблемите. Любимият ѝ стих е Филипяни 4:13: "За всичко имам сила чрез Онзи, Който ме подкрепява". Често си го повтаря сама, когато чувствава, че силите ѝ не достигат. И винаги успява.

Тази близка до живота история е позната за едно растящо число хора, мъже и жени, които са останали сами в ролята на родител. Успоредно с нарастващия брой разводи, расте числото на ситуациите, в които отговорността за възпитаването на едно дете, за печеленето на пари и за носенето на всичко онова, което Бог е предвидил за двама, пада върху плещите на един, останал сам родител.

Как от християнска гледна точка можем да насърчим такива хора? Как можем да им помогнем? Какво трябва да направим, за да поемем с чувство на отговорност проблемите им? Това са въпроси, които ние всички би трябвало да си зададем като вярващи.

Една библейска перспектива

Библията е пълна с указания и примери за отговорността, която всеки член на Христовото тяло носи за другите. Нека си припомним какво казва Павел: "Защото, както тялото е едно, а има много части и всичките части на тялото, ако и да са много, пак са едно тяло, така е и Христос.... И окото не може да рече на ръката:

Не ми трябваш; или пък главата на нозете: Не сте ми потребни. Напротив, тия части на тялото, които се виждат да са по-слаби, са необходими; и тия части на тялото, които ни се виждат по-малко честни, тях обличаме с повече почит; и неблагоприличните ни части получават най-голямо благоприличие. А благоприличните ни части нямат нужда от това. Но Бог е сглобил тялото така, че е дал по-голяма почит на оная част, която не я притежава; за да няма раздор в тялото, но частите му да се грижат еднакво една за друга. И ако страда една част, всичките части страдат с нея; или ако се слави една част, всичките части се радват заедно с нея" (1 Коринтяни 12:12,21-26).

Въпросът е ясен. Всички ние, заедно с родителите, останали сами, сме членове на Христовото тяло. Все пак, в Свящото писание има два примера, които представляват особено насърчение за бащи или майки, останали сами, както и за всички други вярващи. Макар да не ни се дават много подробности, все пак, тези библейски описания съдържат достатъчно информация, за да дадат добра насока и основание, както на разведени хора, така и на такива, които влизат в контакт с тях.

Лидия, продавачката на платове. (Деяния 16:11-15). Лидия беше първата, която прие благовестието на Павел във Филипи. Тя беше търговка от град Тиатир (Деяния 16:14). Павел се срещна с нея по време на едно молитвено събрание край бреговете на една река, извън града Филипи. Въпреки че беше религиозна и богобоязлива жена, тя още не беше християнка. Но след като чу от Павел добрата вест за спасение, тя прие Христос за свой Спасител. В Деяния 16:14 четем: "И някоя си богобоязлива жена на

име Лидия, от град Тиатир, продавачка на морави платове, слушаше и Господ отвори сърцето ѝ да внимава на това, което Павел говореше".

За семейните отношения на Лидия получаваме съвсем оскъдна информация. Можем само да предполагаме, че тя също е била единствен родител в семейството. По всичко личи, че е имала семейство, което също е приело Евангелието, тъй като Лука пише, че е била кръстена с дома си (15 ст.).

След своето обръщение и обръщението на нейните домашни, тя покани Павел и спътниците му да останат в дома ѝ. Макар че настояваше за това, тя все пак каза: "Ако ме признавате за вярна на Господа, влезте в къщата ми и седнете" и Павел продължава:

"И принуди ни". Някои приемат, че домът на Лидия е бил първото място, където се е събирала църквата във Филипи.

Ако Лидия наистина е била един родител, който е останал сам, а по всяка вероятност това е било така, можем да извлечем няколко съществени извода.

Първо: тя беше една търговка, ползваща се с успех. Положението ѝ в живота не можеше да ѝ попречи да постъпва като съвестна и отговорна личност. Без съмнение, тя сама носеше цялата отговорност за издръжката на своето семейство.

Второ: по всичко личи, че тя упражняваше голямо влияние върху децата, както и върху останалите членове на дома си, които също приеха Евангелието. Като жена тя имаше същото влияние, което притежаваха болшинството от бащите през първото столетие. Липсата на мъж не ѝ пречеше така да изпълнява отговорността си, че децата ѝ да я уважават и да се влияят от примера ѝ, когато сами трябваше да вземат решения.

Трето: без съмнение, тя беше гостоприемна и отвори дома си за Павел и неговите придружители. И в това отношение нищо не можеше да ѝ попречи да се поставя в служба на Своя Господ.

Четвърто: още преди да повярва, тя насочваше сърцето си към Бога. Имаше желание Бог да бъде на първо място в живота ѝ, а след като повярва, въобще не можеше да става въпрос, кое е най-важно за нея.

Всичко това можем да обобщим с факта, че в едно общество, в което силния е мъжът, тя сама успешно изпълняваше ролята и на баща, и на майка. Бог възнаградил нейните усилия и ѝ подари честта, първа в цялата околност да приеме Евангелието.

Евникия, майката на Тимотей. (Деяния 16:1; 2 Тимотей 1:5; 3:14,15). Евникия е представител на една коренно различна семейна ситуация. Тя може да се окаже като единствен родител от такава гледна точка, че сама носеше отговорността за духовното възпитание на своя млад син Тимотей. По всяка вероятност нейният съпруг не беше вярващ. В Деяния 16:1 четем, че тя беше "една повярвала еврейка".

Този пример е актуален за много семейства в наши дни. Много жени, повярвали в Христос, имат мъже, които продължават да живеят без вяра и колкото и да са добри като съпрузи и бащи, все пак основната отговорност за духовното възпитание на децата пада върху техните вярващи партньори.

Точно такава беше ситуацията в семейството на Тимотей. Неговата майка вършеше това свое задължение безупречно. Тя беше една богобоязлива жена и една жена на вярата (вж. 2 Тимотей 1:5). По всяка вероятност Павел имаше предвид нейната вяроност, пишейки по-късно на Тимотей: "А ти постоянствуй в това, което си научил и за което си бил убеден, като знаеш от какви лица си се научил, и че от детинство знаеш свещените писания, които могат да те направят мъдър за спасение чрез вяра в Христос Исус" (2 Тимотей 3:14,15).

Естествено, според Божията представа и двамата родители, а най-вече бащата, трябва да отговарят за духовното възпитание на детето (вж. Ефесяни 6:14). Но както виждаме, това не винаги е възможно. Евникия ясно демонстрира, че дори когато

единият родител е невярващ, децата могат да бъдат възпитани "в учение и наставление Господне".

Във всеки случай, има ситуации, които са много по-сложни, особено там, където невярващият партньор е настроен враждебно срещу Бога и Неговия Син Исус Христос.

Някои практически насоки

И така, Библията ни убеждава, че като самотен родител (в случай, че цялата отговорност пада върху нас, или пък в случай, че трябва да се грижим за духовното възпитание на детето без помощта на спасения партньор), все пак можем да имаме успех. Въпреки това, не забравяй, че като християнин ти не си сам при изпълнението на тази задача. Първо, имаш Исус Христос в своя живот. Той никога няма да те напусне, нито ще се забави. И второ - ти си член на Христовото тяло. Свързан си с другите вярващи, които могат и трябва да ти помогнат в носенето на твоя товар.

Не попадай в клопката на чувството за вина. Много родители, останали сами, потъват в угризения за вина. Може би ти наистина си виновен за развода. Няма никаква полза да се самозаблуждаваш. Ние всички сме слаби хора.

Но не забравяй, че Христос умря, за да спаси всички нас от чувството за вина. Той проля кръвта си, за да ни измие и "Ако изповядваме греховете си. Той е верен и праведен да ни прости греховете и да ни очисти от всяка неправда" (1 Йоан 1:9).

Все едно в какво се състои греха ти и с какво си виновен за сегашното си положение - Христовата кръв е достатъчна, за да те очисти. Не се оставяй да бъдеш завладян от чувство за вина. Престани да се самонаказваш за греховете си. Исус вече е понесъл наказанието заради теб. Освен това, не се оставяй чувството за вина да те кара да направиш всичко възможно, за да поправиш грешките на миналото. Ти си свободен! Повярвай го и започни да градиш на основата на това, което е действителност.

Не се самоокайвай. Вярвам, че като единствен родител животът ти не е лесен. Напрежението понякога може да бъде почти непоносимо, а животът - невъзможен. Но самосъжалението би утежило още повече положението. Някои хора прахосват големи количества енергия, като се задълбават в проблемите си, вместо да използват тази енергия, за да ги разрешат.

Преодолявай гнева и огорчението. Дълготрайното вътрешно роптание и враждебните чувства се отразяват разрушаващо върху човешката личност. Те се предават и на околните, най-вече - на твоите деца. Дори и тези, които най-много желаят да ти помогнат се натоварват с тях. Освен това, те поглъщат голямо количество физическа и душевна енергия, която би могла да се оползотвори много по-добре за други неща.

Забравяй това, което вече е зад гърба ти! Концентрирай се върху настоящето и бъдещето. Бъди благодарен на Бога, че познаваш Христос, че греховете ти са простени и че си част от Христовото тяло. Не се поддавай на негативните си чувства и не позволявай да събарят това, което би могло да бъде едно ново начало.

Ето един практичен съвет за преодоляване на огорчението: не се занимавай повече със себе си. Мисли за другите. Мисли за прощението, което имаш в Христос. Избягвай ситуацияите, които събуждат старите ти спомени.

Не очаквай от другите да се чувствуват задължени да осигурят живота ти. Може животът ти да е тежък, а е възможно да стане и ще по-тежък. Но не очаквай светът или църквата да разрешат твоите проблеми. Всеки от нас сам е отговорен за състоянието си. Разбира се, възможно е да станем жертва на обстоятелствата, но това далеч не ни дава право за вземане на лесни решения.

От друга страна, не се оставяй да бъдеш използван от другите по причина, че си християнин. Не бива да се примиряваш с всичко. Познавам например разведени

вярващи жени, които са позволили на бившите си съпрузи да ги използват, като не спазват изобщо предварителните уговорки при развода. В подобни случаи веднага трябва да се уведоми прокурора по делото.

При това не е необходимо да правим компромиси с християнското си поведение. Не е правилно да се отмъщава или да се злоупотребява със закона. Павел предупреждава за това в Римляни 12:17-19. Но ти имаш право да бъдеш защитаван от закона. Не се отказвай от правата си в тези области.

Съобразявай живота си с библейската ценностна система. Ще трябва да се ограничиш в избора на целите си. Това се налага на всички хора, но най-вече на тези, които са сами в ролята на родители. Все пак, винаги се съобразявай с приоритетите на Библията.

Мисли за това, че Бог винаги трябва да заема първото място в живота ти! Не занемарявай отношението си към Него. Чети Библията и се моли. Не занемарявай и общуването с други вярващи - от него можеш да почерпиш нови сили. След това, следвай децата си. Подреждай живота си така, че да можеш по най-добрия начин да откликваш на техните физически, душевни и духовни нужди. Сигурно не би могъл да направиш за тях всичко, което би желал да направиш. Все пак не забравяй, че любовта, която е наистина трайна, е способна на много неща.

Не встъпвай в нов брак, само за да си създадеш по-голяма сигурност. С някои разведени братя и сестри се случва това, на което казваме да попаднеш от трън на глог. Те се разделят с един безотговорен партньор и скоро след това се оженват за друг от същия тип. В своята самота, депресия и отчаяние те изпадат в опасност, вместо да вземат разумни решения, да се поддадат на чувствата си. Връщат се на същото място, откъдето са тръгнали, за да се засилят към нова брачна катастрофа. Познавам вярващи, които дори втория път сключват брак с невярващ партньор и по този начин си навличат безкрайни проблеми.

Трябва да знаем, че хора, които трудно се нагаждат към другите, често се привличат с такива, които имат същия проблем. А това не е здрава основа за един добър брак. По-добре е да останеш сам, отколкото за втори път да се озовеш в един нещастен брак.

Някои практически насоки за Христовото тяло

По какъв начин членовете на една църква могат да помогнат на такива родители и техните деца?

Дарявай с внимание тях и техните проблеми. Не забравяй, че и разведените родители са членове на Христовото тяло. От всички, те най-много се нуждаят от обич, приемане и насърчение.

Пази се да не изпаднеш в ролята на съдия спрямо тях. Само по Божия милост ние не сме в същото положение, в което се намират те. Ние също не сме застраховани, след време да не останем сами като тях - овдовели, разделени или разведени. Никой не е предпазен от човешките трагедии, грешки и провали. Не се съмнявам, че някои от тези хора сами са си навлекли това незавидно положение, но е само по Божия милост, че и ние не сме извършили същите грешки.

Грижи се за децата на такива родители. Децата, които имат само един родител, се нуждаят, както от връзка с един баща, така и от контакт с една майка. Дори едно малко внимание би могло да бъде от голяма полза за такива деца.

Преди години наблюдавах и се грижех за духовните нужди на едно младо семейство. Те двамата имаха сериозни проблеми в брака. По човешки погледнато, нямаше изгледи техните отношения да просъществуват. Младият съпруг и баща желаше развод и аз по никакъв начин не можех да го разубея. Той напълно се

противеше на Бога. Неговата млада съпруга остана сама с едногодишното им момиченце. Тя продължи редовно да го води на църква и аз всеки път търсех контакт с това дете - вземах го на ръце, говорех му и му показвах своята любов. Естествено, възможностите ми бяха ограничени, но до известна степен аз успях да допринеса за задоволяване нуждата на това дете от баща.

Невъзможно е, разбира се, един единствен човек да се грижи за всички деца, които се нуждаят от баща или майка. Но ако всеки вярващ се заеме само с по едно такова дете, това ще доведе до удивителни резултати в живота на тези деца и техните родители.

Все пак, такива родители не бива да предявяват твърде високи изисквания, а и тези, които поемат отговорности за техните деца, не бива да си поставят прекалено високи цели. Личният контакт има граници. Нека не забравяме, че болшинството от родителите отделят твърде малко време за собствените си деца. Нека, докато се грижим за чуждите деца, да не пренебрегваме нашите.

И още едно предупреждение. Ще бъде добре, ако за детето на един родител, който е останал сам, се грижат както бащи, така и майки, за да се предотвратят някои емоционални недоразумения. В противен случай, една самотна майка лесно може да се привърже емоционално към мъжа, който се грижи за детето ѝ. Нека внимаваме едно добро дело да не завърши като трагедия.

Семейна задача

Помислете и представете пред Бога въпроса, дали като семейство не бихте могли да "осиновите" някое друго семейство, в което липсва бащата или майката. Вашата задача ще бъде редовно да се молите за него, от време на време да се събирате заедно и да си съставяте общи планове за някои от свободните дни.

Глава 11

Библейски цели, функции и принципи

От функцията към формата

В своята книга за семейството Едит Шефър го описва като една динамична единица. Тя пише: "Семейството е най-подвижната, най-променливата единица, която съществува; нейното движение е по-различно от това на океана, дърветата, на птиците, рибите и животните, по-различно от която и да било подвижна машина - една сложна динамична система от живи елементи - човешки личности".

Макар че при разясняването на една истина, сравненията имат само ограничена валидност, това все пак е едно от най-добрите, които съм чувал, относно едно вярващо семейство. Движение и изменение и никога абсолютен покой.

Това със сигурност важи за семейството. То започва с един съпруг и неговата жена, чиито личности и предразположеност представляват потенциала за неизчерпаемостта творчество и разнообразието в едно семейство. По Божията воля към това единство от мъж и жена се прибавят деца, всичките различни, всяко от тях със свои проблеми и възможности. Както всеки час следва предишния, всеки ден сменя отминалия и всяка нова седмица заема мястото на старата, така се изменя и всеки един член на семейството. Промяната у един се отразява върху всички останали. На лице е постоянна изменчивост. Никоя форма и модел не е в състояние да реши завинаги всички проблеми.

Да, така е. Хората се раждат, за да функционират. Където има функция, има и форма. Това, което обикновено отличава вярващото от невярващото семейство са описаните в Библията функции, както и принципите и целите, които осигуряват на вярващото семейство неговата неповторимост.

Тези функции, принципи и цели ни помагат да създаваме форми и структури, които да осигуряват съществуването ни като новозаветно семейство в 20 век.

В тази книга бяха описани библейски функции, цели и принципи на ежедневиия християнски живот. За да можем в крайна сметка да видим нещата в правилна перспектива, нека още веднъж си припомним някои неща.

Една основна насока за всяко семейство. Ако разглеждаме семейството от християнска гледна точка, една особено важна истина излиза на преден план. За да бъде едно семейство християнско и да функционира добре и двамата партньори трябва да са новородени християни. Това е ясно. Но много хора забравят основната насока, когато предприемат един брак или когато се опитват да анализират какво в техния брак не е наред.

Във 2 Коринтяни 6:14 апостол Павел ясно пише: "Не се впрягайте заедно с невярващите; защото какво общо имат правдата и беззаконието, или какво общение има светлината с тъмнината". Дори и да е имал предвид отношения между хората, като общо понятие, Павел във всички случаи включва в него и най-интимното от всички отношения - брака.

Разбира се, има ситуации, които се създават много след сключването на брака и водят до проблеми. Например, единият партньор след сватбата приеме Христос, а другият - не. Бракът с вярващ също още не гарантира един щастлив семеен живот, защото, за да се осъществи Божествения идеал, са необходими двама истински святи християни. В определен момент един християнин може да реши занапред да живее един - греховен, егоистичен живот, а това, естествено, е противно на Божия план.

Библията признава тези реалности и както вече се убедихме, предлага насоки за изход от тези проблеми. Но да бъдеш предупреден, означава да бъдеш въоръжен. Ако си вярващ, то встъпи в брак с вярващ; да, и нещо повече, нека той бъде един, доказал реалността на новородението си християнин. Не считам за необходимо да кажа, че същото изискване е задължително и за самия теб.

Една стряскаща реалност. В Библията има една реалност, за която бих желал да не съществува. Но тя е налице и не може да бъде променена, защото представлява един Божий закон, който отново и отново се потвърждава от човешкия опит. Ние понасяме естествените последици на своя грях.

Обръщам се специално към младите хора, чиито живот е още пред тях. Пази се чист в отношенията си към другия пол. Избягвай емоционални и физически отношения, които биха могли да доведат до стрес, съжаление, чувство на вина. Изчакай времето, когато в пълна свобода ще можеш да се радваш на своя брачен партньор така, както Бог отначало е предвидил. Не разваляй сега това, което според Божия план трябва да бъде нещо красиво, свободно от всякакво натоварване.

Преди няколко години участвах в анкетирането на 3000 вярващи младежи до двадесетгодишна възраст. В една графа на въпросния списък младите хора трябваше да отбележат по четириточкова система до каква степен всяка една от четиридесет посочени цели занимава тяхното съзнание - никога, малко, доста, много. Една от тези цели беше щастливият брак. Над 70 процента отговориха на този въпрос с "много".

За съжаление, много млади хора не могат да осъзнаят, че именно, престъпвайки Божиите основни заповеди за морална чистота, поставят препятствие пред това, което така силно желаят.

Три духовни цели. За вярващото семейство, както и за църквата, има три основни цели. Първо: едно вярващо семейство трябва да практикува вяра в Бога. Вярвай това, което Той казва, и го върши със силата на тази вяра. Не възлагай доверието си на материални неща. "Но първо търсете Неговото царство и Неговата правда; и всичко това ще ви се прибави" (Матей 6:33).

Второ: развивай надежда'. Като семейство, основите се здраво върху учението на вярата. Знай, какво вярваш и вярвай това, което знаеш. Четете и живеете Библията.

Трето: бъдете преди всичко една общност, изградена на основата на любовта. Грижете се един за друг. Любовта е най-добрият белег на християнска зрялост и инструмента, когото Бог с най-голямо удоволствие използва, за да въздейства върху другите. Тези три неща - вярата, надеждата и любовта - са тези, които осъществяват единството. И в обществото на невярващите, сред което живеете, ви правят да бъдете едно живо и силно свидетелство.

Четири характерни функции. В Библията се описват четири основни функции, които издигат вярващото семейство над невярващото. В предните глави ние вече се запознахме с тях. Те са: подчинение, ръководство под знака на любовта, послушание на родителите и възпитаване на децата, според принципите на вярата.

Но не забравяй, че това са функции. Библията не ни казва под какви форми трябва да се реализират те, макар че ни дава изключително ценни насоки и принципи. Списъкът от последната страница на книгата съдържа едно обобщение на това, което Библията учи за тези функции и същевременно предлага идеи за създаването на подходящи форми и структури.

Вярващите допускат две основни грешки по отношение на форма и структура. Тъй като Библията малко говори за тях, ние понякога се опитваме да функционираме без да използваме конкретни структури. Това е невъзможно. Няма функция без форма и организъм без организация. Да се опитваш да минеш без форма, води, както в църква, така и в семейството, до хаос, объркване и нефункционалност.

Другата грешка се състои в това, че било в църква или пък вкъщи се стараем да притъквим към някоя библейска функция някаква форма. В църква често отъждествяваме дадено културно обусловено поведение с библейско поведение, като например часа на нашите събирания, как трябва да са облечени хората, къде трябва да седнат, как да се организира богослужението, колко пъти в седмицата да се събирате, кой има право да говори. Ако не сме внимателни, в семействата си вършим същото. Понякога сами стесняваме кръга около себе си там, където ни се дава пълна свобода.

Подчинение и ръководство. Някои вярващи са на мнение, че концепцията за подчинението на жената и ръководната роля на мъжа не допуска нито жената да работи извън дома си, нито да разполага с доходите на семейството, нито да извършва покупки или да взема каквито и да било решения. Това са форми, които сигурно добре пасват на някои семейства, но които не могат да се открият в Библията. Докато жената се подчинява на мъжа си, не пренебрегва нито него, нито децата си, нейното поведение не противоречи на библейските принципи. Просто при упражняването на една библейска функция могат да се използват няколко различни форми.

От друга страна, аз познавам жени, които са напълно щастливи, когато не се налага да се месят във финансовите проблеми на семейството. За тях е достатъчно мъжът им да им дава това, което е необходимо и те никога не биха пожелали да работят извън дома си. Така им е по-добре. Изборът на форми, които да използваме, се предоставя на нас с това условие, те да не противоречат на библейските принципи.

Сексуална функция. Тя е важна съставна част на брака и е заповядана от Бога. Но и в тази област Бог ни дава голяма свобода. За изпълнението на Неговите заповеди относно секса са необходими мъж и жена. Това е абсолютното. Но то не поставя

ограничение на сексуалното поведение в брака, стига да не се престъпват принципите на тактичността, разбирателството и безкористността. Естеството на нашите способности в тази област дава на мъжа и жената изключителни творчески възможности. И въпреки това, има вярващи, които, основавайки се главно на културни предразсъдъци и недоразумения, искат да поставят ограничения на секса в брака. Но и в тази област Библията дава свобода на формата и организацията.

Възпитание. Да възпитаваме децата си "в учение и наставление Господне" също предлага пред нас изключителни методи. Нещо повече, самото естество на едно израстващо и развиващо се семейство изисква непрекъснато нови вариации и промени в методите на възпитание. Начините на работа не са универсални за всички деца.

Трябва да се отнасяме към всяко дете, като към индивидуална личност, с индивидуални лични нужди. Не съществува само един единствен метод за възпитаването на едно дете. Не е толкова лесно, просто да окажем методите на възпитание на дадени родители, като правилни или погрешни. Не става въпрос за случаите, когато тези методи явно противоречат на библейските принципи и насоки, като например любов, разбиране, такт, познаване природата на едно дете.

Послушание на децата. Дори детското послушание може да има различни форми на изява. Различните семейства имат различни схващания какво представлява истинското послушание. Не бива да осъждаме другите родители, просто защото използват други методи, стига да не нараняват новозаветните принципи, родителите са свободни да подбират методите си съответно на целите, които са си поставили.

Много е важно винаги да изпитваме мотивите си в светлината на библейските насоки. Трябва например да си задаваме въпроса: имаме ли право да изискваме това? Дали изискванията ни не са егоистични? А може би са неразумни? Дали не нарушаваме културните норми? Да не би да игнорираме моралните ценности? Може би показваме твърде малко разбиране към спецификата на детето и поставяме присъди, които говорят, че твърде малко знаем за нашето дете? Не сме ли твърде небрежни? Не бива да забравяме и въпроса, дали нашият метод не създава големи затруднения на други родители. Ако е така, то може би ние създаваме проблеми и на собствените си деца, които не могат да намерят подходящия начин на поведение в заобикалящия ги свят. Трябва да се съобразяваме с другите части на Христовото тяло, което е и още един принцип на Святото писание.

Един от най-актуалните проблеми е, че много вярващи пътуват насам и натам, провеждат семинари и пропагандират най-различни форми и модели за възпитанието на децата и други аспекти на семейния живот. Това често действува объркващо на родителите, защото онова, което в едно семейство е довело до добри резултати, в друго може да се окаже неподходящо. Освен това се правят опити за копиране на възпитателни формули, без да се разбират, лежащите в основата им принципи. По тази причина се налага отново да се върнем към библейските цели, принципи и функции и да покажем на родителите как творчески да прилагат тези истини в тяхната конкретна културна ситуация.

Но не ме разбирайте погрешно. Не искам да кажа, че е погрешно да се илюстрира как можем да използваме тези принципи. Но често хората не разбират принципите, а чуват само какво казваме за начина, по който можем да ги прилагаме. Илюстриращите примери често излизат на преден план, засенчвайки принципите и така хората не получават информацията, която всъщност им е необходима.

Заклучение

Семейството наистина е една динамична система. То е една постоянно променяща се група от човешки личности, характеризираща се с определени

взаимоотношения между тях. А както знаем, една динамична система при най-малкото нарушаване на равновесието преминава в движение.

Тук можем да си вземем един важен урок. Някои движения са необходими, полезни и нормални. Промяната на формите дори е неизбежна. Но има ветрове, които трябва да се контролират, когато тази динамична система е едно семейство. Затова, както ни съветва Павел, ние трябва да достигнем зрелост в Христос, "...за да не бъдем вече деца, блъскани ч завличаш от всеки вятър на учение, чрез човешката заблуда, лукавство, по измамнителни хитрости" (Ефесяни 4:14).

А Яков прибавя: "Но ако на някого от вас не достига мъдрост, нека иска от Бога, Който дава на всички щедро, без да укорява, и ще му се даде. Но да проси с вяра, без да се съмнява ни най-малко, защото, който се съмнява прилича на морски вълни, които се тласкат и блъскат от ветровете" (Яков 1:5,6).

Поради тези причини, свободата в избора на форми винаги трябва да е съобразена с онези положения в Словото, които са абсолютни. Неотклонно трябва да държим за онова, което никога няма да се промени, а в областите, които не са абсолютни, трябва да бъдем свободни творци. Не бива да сменяме формите, само защото така ни се иска, но не бива и да избягваме промените, поради собствената си несигурност и обърканост. Никъде необходимостта да бъде запазено равновесието не е така осезателна, както в християнското семейство и ние сме длъжни да поддържаме това равновесие, колкото по-несигурна става атмосферата в обкръжаващите ни невярващи семейства. Греблата на лодката са счупени и тя несъзнателно се насочва към подводните скали. При едно вярващо семейство никога не трябва да бъде така, независимо от това колко силен е вятърът и колко страшни са вълните.

Християнското семейство притежава един компас, който ясно показва пътя и един Водач, Който сам е минал по този път преди нас. "И тъй, като имаме велик Първосвещеник Исус, Божия Син, Който е преминал до най-високите небеса, нека държим това, което сме изповядали. Защото нямаме такъв първосвещеник, който да не може да състрадава с нас в нашите немощи, а имаме Един, Който е бил във всичко изкушен като нас, но пак без грех. Затова, нека пристъпваме с дръзновение към престола на благодатта, за да придобием милост, и да намерим благодат, която да помага благовременно" (Евреи 4:14-16).

Библейски профил на семейството

Основни цели и насоки

1. Преди брака бъди напълно сигурен, че си достигнал необходимата духовна и душевна зрелост (вж. Римляни 12:1,2).

2. Гледай на брака като на едно трайно отношение. Такава е Божията свършена воля (вж. Матей 19:4-6).

3. Встъпи в брак само с вярващ, който също притежава необходимата душевна и духовна зрелост (вж. 2 Коринтяни 6:14).

4. Още преди брака скъсай с всичко, което би било товар за бъдещия брачен живот.

5. Постави три основни духовни цели пред своето семейство:

а) обща вяра

б) обща надежда

в) обща любов (вж. 1 Коринтяни 13:13)

6. Не забравяй, че всички вярващи притежават греховна природа, която изисква постоянни усилия от страна на този, който желае да живее угодно на Бога. Но не забравяй и това, че Бог е приготвил средствата, с които можем да победим силите на

старата природа, ако желаем да бъдем послушни на Неговото Слово (вж. 1 Коринтяни 10:13).

Функции и принципи

1. Функция: женско подчинение (вж. Ефесяни 5:22).

Основни принципи:

- а) послушание
- б) кротък и тих дух
- в) дълг, себеотдаване и любов
- г) поставяне на семейството на първо място

2. Функция: ръководене с любов (вж. Ефесяни 5:25-33; 1 Петрово 3:7).

Основни принципи:

- а) безкористност
- б) смирение и готовност за служене
- в) себеотдаване
- г) разбиране и тактичност

3. Функция: послушание на децата (вж. Ефесяни 6:1-3).

Основни принципи:

- а) респект
- б) уважение

4. Функция: възпитаване (вж. Ефесяни 6:4).

Основни принципи: (вж. Второзаконие 6:6-9; Притчи 22:6).

- а) един добър бащин пример
- б) един постоянен пример
- в) спонтанност
- г) дисциплиниране: любов и търпение, познаване на различните възрасти и на естествената склонност на детето

Основни форми и модели

В това отношение Библията ни дава свобода и не ни обвързва с предварително програмирани форми и структури. Върху нас пада отговорността да създадем подходящи форми, с чиято помощ ще можем да постигнем библейските цели и да практикуваме библейските принципи.

Обърни внимание: формата и добрата организация са много важни за семейството. Ако липсват, може да се достигне до всевъзможни недоразумения, несигурност, безразличие. Много е важно да не се затваряме във формата, а да бъдем готови при необходимост да се преустроим.